RADU TEODORESCU

CREŞTINII ORTODOCŞI PENTRU O LUME MAI BUNĂ

Cugir 2026

CUPRINS

Introducere
1. O lume mai bună economic
2. O lume mai bună ştiinţific
3. O lume mai bună moral
4. O lume mai bună cultural
5. O lume mai bună artistic
6. Creştinii ortodocşi: factor pentru o lume mai bună în toate epocile istoriei
Concluzii

INTRODUCERE

„Nu te teme, turmă mică, pentru că Tatăl vostru a binevoit să vă dea vouă împărăţia."
Luca 12, 32

Atunci când se vorbeşte de *o lume mai bună* mai toată lumea se gândeşte la un slogan sau clişeu politic. Aceasta fiindcă deşi cu toţii facem parte din această lume credem că cei de lângă noi trebuie să se schimbe. A schimba lumea este pentru cei mai mulţi dintre noi un vis adolescentin care se termină odată cu intrarea în maturitate. Să fie lucrurile chiar aşa? Se ştie de cazul unui tânăr idealist că a auzit de un mare înţelept. Tânărul era preocupat de cum să schimbe lumea în bine.

- Am să mă duc şi o să vorbesc cu acest înţelept să îmi spună cum să schimb lumea în bine.

Tânărul a ajuns la înţelept şi i-a spus:

- Filosofule cum să fac să schimb lumea în bine?
- Ai putea începe prin a nu mai trântii uşa când intrii în casă.[1]

Morala poveştii este că de mai multe ori suntem plini de entuziasm să schimbăm lumea şi credem că cine ştie ca fapte mari, măreţe şi eroice trebuie să fie făcute dar în realitate trebuie să începem cu paşi mici.

Ceea ce trebuie să ştim este că lumea se schimbă dar se schimbă din nefericire în rău. Aceasta fiindcă putem să vedem în lumea din jurul nostru multe lucruri rele:

- războaie,
- sărăcie,
- disperare,
- crimă,
- avort,
- imoralitate
- sau chiar genocid.

Că trebuie să fie recunoscători faţă de lumea pe care a creat-o Dumnezeu pentru noi ne-o spunea părintele Adrian Agachi: "confruntat cu această întrebare insidioasă dacă lumea actuală este cea mai bună şi singura pe care Dumnezeu ar fi putut să o creeze, Sfântul Calist, Patriarhul Constantinopolului, a răspuns negativ. Dumnezeu putea crea nenumărate alte lumi, mai frumoase, mai deosebite. Capacitatea Sa creativă fiind infinită, întrebarea în cauză pare fie să-I limiteze priceperea în cazul unui răspuns pozitiv, fie să-L acuze voalat, în cazul unui răspuns negativ, de nenumăratele „lipsuri" ale universului actual. Lipsuri de care omul are habar numai atunci când acestea contravin propriilor sale interese.

Dar care este problema fundamentală a acestei lumi în care trăim, a acestui univers în care fiinţăm, de am ajuns să tânjim după alte locaţii, după lumi paralele? O companie interstelară îşi propune să ne găsească planete noi unde să colonizăm teritorii necunoscute sau măcar să ne mai plimbe prin galaxia plictisitoare în care trăim. Guvernele europene sunt preocupate să limiteze consumul de carburant şi să promoveze energia verde, reconectând omul cu natura pe care el însuşi a adus-o într-o stare vegetativă. Ni se propune să mâncăm sănătos, să ne mişcăm, să limităm apariţia bolilor printr-o viaţă bine pusă la punct. Ce ne mai lipseşte? Ne lipsesc curăţia inimii şi smerenia de a fi recunoscători pentru lumea primită în dar de la Dumnezeu."[2]

Dumnezeu ne-a făcut acest mare dar pentru noi care este lumea în care trăim. Ce putem noi face că să îi mulţumim lui Dumnezeu? Evident că putem să perfecţionăm această lume. De ce? Fiindcă este bine să ştim că lumea este perfectibilă. Prin urmare Dumnezeu nu a creat o lume perfectă ci una perfectibilă pentru ca să ne lase şi nouă loc să ne aducem aportul la opera Lui.[3]

Prin urmare în această carte vom vorbii despre lucruri concrete şi nu despre teoria unei lumi mai bune în termenii unui limbaj de lemn. În acest sens lumea noastră poate să devină mai bună

- economic,

[1] https://ziarullumina.ro/opinii/pilda-zilei/nu-mai-tranti-usa-la-plecare-91943.html (accesat pe 07.03.2026).

[2] Preot Adrian Agachi https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/cea-mai-buna-dintre-lumile-posibile-172580.html (accesat pe 28.09.2025).

[3] A se vedea Placide Deseille, *În mijlocul lumii fără a fi din lume: viaţa creştinului în lumea contemporană* (Iaşi, 2024).

- ştiinţific,
- cultural,
- artistic
- şi moral.

Evident că sunt multe lucruri de făcut în lumea noastră şi trebuie să ştim că mai ales tehnic şi ştiinţific lumea de azi a făcut mari salturi. În secolul al XX-lea se poate spune că a existat o explozie de invenţii care au dus lumea înainte într-un secol cât poate într-un mileniu. Totuşi secolul al XX-lea a fost unul care ne-a adus şi infamele cele două războaie mondiale. Este bine să luăm din secolul al XX-lea lucrurile bune. A fost în secolul XX când omul a ajuns să păşească pe lună în anul 1969.[4]

Că omul de azi are o anumită tendinţă de a distruge lumea din jurul lui ne-o spunea tot părintele Adrian Agachi: „există vreo problemă a acestui univers care să nu fi pornit de la om? Stratul de ozon a început cumva să îşi facă singur găuri? Războaiele care au defrişat natură, oameni, pământ au fost provocate de lumea în care trăim? Sărăcia în care-şi poartă zilele peste jumătate din numărul de oameni la nivel global este vina pomilor fructiferi sau a culturilor legumicole? Nu sunt toate acestea rezultatul lăcomiei şi iubirii de înavuţire, al egoismului şi mândriei oamenilor porniţi împotriva semenilor lor? Visând la cea mai bună dintre lumile posibile ar trebui să ne punem întrebarea unde poate fi găsit un loc în interiorul ei pentru omul determinat să o transforme rapid într-un deşert etern."[5]

Ceea ce trebuie să ştim este că în dorinţa noastră de a face o lume mai bună Dumnezeu este aliatul şi ajutorul nostru. Aceasta fiindcă această lume fiind creată de El evident că El o vrea

- mai bună,
- mai frumoasă
- şi mai dreaptă.[6]

Lumea noastră este frumoasă numai că în ea se află mai mulţi care visează la distrugerea ei finală şi totală. Nu ne referim aici de diavoli şi la demoni lui ci mai mult la

- tirani,
- dictatori,
- sadici,
- despoţi
- sau terorişti.

Tot părintele Adrian Agachi spunea în acest sens: „da, trăim în cea mai bună lume cu putinţă pe care Dumnezeu ne-ar fi putut-o încredinţa. Şi dacă am făcut din ea un dezastru, atunci, nu El este de vină, ci propria noastră libertate de care ne-am folosit foarte rău. Ne doare acest aspect? Nu ni-l putem asuma? Cu atât mai rău pentru noi, deoarece am luat marele dar al lui Dumnezeu şi l-am transformat în ceva după chipul şi asemănarea noastră - un creuzet imens al patimilor, în care ne trăim furioşi viaţa. Şi în timp ce rapoartele de sustenabilitate ne proslăvesc ipocrizia interesului arătat mediului şi universului înconjurător, continuăm să arătăm cu degetul spre cer. Poate că lumea pe care a creat-o Dumnezeu nu era atât de frumoasă, perfectă şi bună. Era, până să stricăm noi tot. Mai rău este că am distrus lucruri încă mai importante decât tot universul: sufletul nostru, inima noastră, punând gând rău propriei gândiri, rătăcind pentru eternitate propria simţire."[7]

În această lume vom vorbii că din cele mai vechi vremuri creştinii ortodocşi şi-au adus aportul lor pentru o lume mai bună.

- Abolirea sclaviei în antichitate,
- abolirea jocurilor de gladiatori din Imperiul Roman,
- fondarea de spitale,
- organizaţii de caritate,
- azile de bătrâni şi orfelinate,

---

[4] A se vedea Radu Teodorescu, *Creştinii ortodocşi în tumultul secolului al XX-lea* (Cugir, 2021).

[5] Preot Adrian Agachi https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/cea-mai-buna-dintre-lumile-posibile-172580.html (accesat pe 28.09.2025).

[6] A se vedea Alexander Schmemann, *Pentru viaţa lumii. Sfintele Taine şi Ortodoxia* (Bucureşti, 2012 reeditare).

[7]Preot Adrian Agachi https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/cea-mai-buna-dintre-lumile-posibile-172580.html (accesat pe 28.09.2025).

- dezvoltarea artei şi arhitecturii religioase etc

şi multe altele sunt cu toate lucruri pe care creştinii ortodocşi au ajuns să le facă pentru lumea noastră. Poate cineva va scrie o istorie despre care sunt lucrurile în care s-au implicat creştinii ortodocşi pentru o lume mai bună.

Evident că trebuie să ştim că o lume mai bună este posibilă numai în măsura în care ajungem noi simplii muritori să facem o lume mai bună prin a renunţa la păcatele şi patimile care ne stăpânesc. Iată ce spunea în acest sens părintele Adrian Agachi: „aşadar, înainte de a ne plânge de lumea în care trăim, să ne dăm seama că este rodul faptelor noastre. Şi dacă lumea în care trăim nu este cea mai bună dintre toate lumile posibile, atunci să reaşezăm puţin oglinda dinspre Dumnezeu înspre noi înşine. Cu siguranţă, vom găsi ceva mai important de retuşat, dincolo de toate plângerile noastre interioare.

Pentru că nimeni nu poate crea cea mai bună lume posibilă, dacă omul, în interiorul ei, va continua să lucreze spre distrugerea acesteia.”[8]

Doi mari savanţi discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- De la o vreme am început să am un fel de cădere psihică.
- De ce?
- Nu ştiu cum să îţi spun.
- Sunt eu cel mai bun prieten al tău?
- Da.
- Atunci spune cu toată sinceritatea.
- Când eram tânăr am dorit să schimb lumea în bine.
- Şi eu.
- Da?
- Da.
- Nu mi-ai spus.
- Ba da.
- Acum simt că tot ceea ce fac este în deşert.
- În deşert?
- Da.
- De ce?
- Parcă nu am realizat nimic.
- Greşeşti.
- Da?
- Da.
- Cum?
- Suntem mai bine de 7 miliarde de suflete în această lume.
- Aşa şi?
- Înseamnă că lumea este complexă.
- Este.
- Ştii ce contează?
- Ce?
- Ca tu să îţi faci datoria.
- Adică?
- Să fi cel mai bun în ceea ce faci.
- Adică să dau tot ceea ce am mai bun din mine?
- Da.
- Nu m-am gândit la acest lucru.
- Este clar că în ceea ce priveşte lumea oamenii se împart în două categorii.

[8] Preot Adrian Agachi https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/cea-mai-buna-dintre-lumile-posibile-172580.html (accesat pe 28.09.2025).

- Care?
- Primii sunt cei buni care vor o lume mai bună.
- Şi al doilea?
- Care vor distrugerea şi anihilarea totală a lumii.
- Aşa este.
- O să îți spun diferența dintre aceste două categorii de oameni.
- Te rog.
- Este vorba de o poveste din Anglia.
- Te ascult.
- La o masă dintr-un restaurant erau adunaţi mai mulţi domni, între ei era şi un medic, care se amuza asupra prea desei cercetări a bisericii de către englezi şi zise.
- Ce?
- Dacă voiesc să mă recreez în duminici, mă duc afară în natură.
- Nu la biserică?
- Nu.
- De ce?
- Cerul albastru îmi este cupola, murmurul părăului cântările, soarele lumina vecină, iar pasările ciripitoare predicatorul.
- Da?
- Da. Impresionat de aceasta încep şi eu a mă ruga.
- Când ai făcut aceasta ultima dată? îl întrebă un preot, care era de faţă.
- Mediul stătea pe gânduri.
- Săptămâna trecută?
- Nu.
- Luna trecută?
- Nu.
- Atunci îți fac o propunere.
- Ce propunere?
- Peste 6 săptămâni voi veni iarăşi aici şi atunci vom ţinea serviciul dumnezeiesc în felul dumitale. Te învoieşti?
- Mulţumesc de invitaţie răspunse medicul. Voi merge dacă va fi timp frumos.
- Şi?
- În ziua fixată o ploaie mare făcu imposibilă mergerea în natură a medicului, în timp ce creştinii adunaţi în Biserică se rugau lui Dumnezeu.[9]
- Este bine să fi pregătit?
- Da.
- Care este morala poveştii?
- Sunt mai mulţi care cred că lumea merge bine din inerţie.
- Şi nu este aşa?
- Nu.
- De ce?
- Nu trebuie să lăsăm lumea în voia inerţiei.
- Deci trebuie să ne implicăm în viaţa ei?
- Da.
- Aşa cred şi eu.
- Lumea poate devenii mai bună dacă începem chiar noi să devenim mai buni.
- Se poate spune că devenim mai buni dacă suntem modeşti?
- Da.
- Deci contează modestia?

[9] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

- Foarte mult.
- Mi-ai redat încrederea în mine de care aveam nevoie.
- Mă bucur.

Părintele Bogdan Ivanov spunea cât se poate de bine despre care trebuie să fie atitudinea creştinului ortodox despre o lume mai bună: "lumea în care trăim nu pare să aducă perspective senine pentru Biserică, dar nici pentru aceia care formează - alături de cler - trupul ei mistic, adică mirenii. Provocat să trăiască într-un mediu social care refuză să-şi mai recunoască vocaţia spirituală, mireanul ortodox trebuie să găsească cel mai bine formula de a trăi deplin misterul „cetăţeniei lui", care îl pune în postura de a fi în acelaşi timp în istorie, dar şi în afara ei, de a aparţine lumii, dar şi Împărăţiei cerurilor. De aceea, asumarea unei identităţi autentice şi o poziţionare corectă în raport cu lumea, dar şi cu propria conştiinţă, reprezintă pentru mireanul ortodox pariul pentru a trăi cât mai deplin bucata de istorie care îi este dată de Dumnezeu."[10]

CAPITOLUL 1

O LUME MAI BUNĂ ECONOMIC

Economia trebuie să ştim că ne defineşte pe toţi cei care trăim în această lume. Aceasta fiindcă ea ne hrăneşte şi ne oferă locuri de muncă. Prin urmare a vorbii de o lume mai bună fără de avansare şi progres economic este imposibil sau chiar o utopie. Este adevărat că sunt mai multe curente religioase care

- au absolutizat
- sau au deificat

economia. În acest sens sunt mulţi care consideră că creştinismul ortodox este o religie

- pesimistă
- şi posacă

fiindcă este împotriva prosperităţii economice.[11]

Să fie lucrurile aşa? Adevărul este că ortodoxia nu este împotriva prosperităţii economice dar este cât se poate de precaută când vine vorba de vechea distincţie dintre bogaţi şi săraci. De ce? Fiindcă este bine să ştim că lumea în care trăim este departe una care a ajuns la egalitate economică.

Iată ce spunea părintele Bogdan Ivanov despre atitudinea mireanului creştin ortodoxă faţă de lumea din jur: „proiectat într-un orizont cultural şi tehnologic în care însăşi conştiinţa sa religioasă este supusă unor unde de şoc, mireanul trebuie să fie un martor şi un mărturisitor inteligent al credinţei sale. El trebuie să ştie că tot ce e bun în lume merită să fie respectat şi că la adevăr se poate ajunge doar prin dialog şi smerenie. A fi creştin înseamnă asumarea provocării de a trăi în lume, dar şi de a reuşi să nu îi aparţii întru totul. Invitaţia lumii adresată subtil creştinului de a fi întru totul cu ea, de a se plia confortabil pe toate „valorile" şi „beneficiile" ei - oferite exclusiv din perspectiva câştigului -, este o ispită de care fiecare trebuie să fie foarte conştient. Nu doar conformismul cald, ci şi neangajarea lui în bunul mers al comunităţii euharistice îi anulează acestuia simţurile etice, transformându-l într-un actor minor pe scena societăţii şi îi pot submina şansa de a mărturisi Adevărul."[12]

Economia s-a demonstrat că este o realitate perfectibilă. Aceasta fiindcă chiar şi primitivii au un sistem economic. Evident că el este unul primitiv şi nu este bine pus la loc. Totuşi forme economice incipiente există şi în societatea primitivă cu toate defectele ei.

A face o lume mai bună economic nu înseamnă că vom ajunge să facem raiul pe pământ ci mai mult că vom găsii

- metode
- şi mijloace

de a face o economie care să fie cât se poate de performantă şi de eficientă.

---

[10] Preot Bogdan Ivanov Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/crestinul-in-raport-cu-lumea-181142.html (accesat pe 28.09.2025).

[11] A se vedea Cristinel Ioja, *Homo economicus - Iisus Hristos, sensul creaţiei şi insuficienţele purului biologism* (Iaşi, 2021).

[12] Preot Bogdan Ivanov Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/crestinul-in-raport-cu-lumea-181142.html (accesat pe 28.09.2025).

Nu se poate ajunge la o economie mai bună şi mai reuşită dacă nu muncim. Aceasta fiindcă este bine să ştim că munca este una care ne face economia funcţională. A face o lume mai bună nu poate să fie realizat fără de o economie mai bună. Tot părintele Bogdan Ivanov spunea în acest sens: „astfel, misiunea pe care mireanul ortodox o are de asumat este aceea de a dori ca, prin ce are el mai bun de oferit, să schimbe lumea în bine şi să o ajute să nu îşi piardă sensul. Un mirean nu trebuie să uite că adevărata lui chemare este aceea de a reforma lumea din interiorul ei, de a o îndrepta prin rugăciune şi prin îngăduinţă şi nu de a o judeca şi cu atât mai mult de a o dispreţui. A te ruga pentru îndreptarea lumii şi a fi solidar cu rănile, dar şi cu bucuriile ei înseamnă pentru mirean proba adevăratei iubiri creştine a lumii."[13]

Sunt foarte mulţi care visează la o economie mai bună dar fără să vrea să muncească. Este adevărat că omul nu este o maşină de muncit dar fără doar şi poate că el poate face o lume mai bună economic dacă munceşte cu cap şi sistematic.[14]

La fel de bine trebuie să ştim că economia este într-un anume fel numai o gestionare a bunurilor pe care le-am primit de la Dumnezeu. Nu trebuie să uităm acest lucru în zilele noastre când sunt foarte mulţi care cred că toate bunurile lumii sunt ale lor. Deşi se vorbeşte de o clasă de mijloc care nu este nici săracă dar nici bogată trebuie să ştim că diferența dintre săraci şi bogaţi este destul de mare în zilele noastre. Se estimează că numai 1% din populația planetei este bogată restul fiind din pătura din mijloc sau dintre săraci.

Ceea ce trebuie să ştim este că o economie performantă se leagă foarte mult de conştiința omului. Aceasta fiindcă dacă economiştii sunt buni creştin ortodocşi şi au conştiinţă ei bine vor lucra spre a face o economie mai bună. Economia după cum am spus este o realitate perfectibilă şi se poate spune că prin ea ajungem să oferim o viaţă mai bună celor care

- o doresc
- şi o râvnesc.

În zilele noastre sunt mai mulţi care au ajuns să creeze ceea ce se cheamă ca *război economic*. Este mult mai grav şi mai dăunător ca să fie prins într-un război economic mai mult decât într-u război armat. Aceasta fiindcă războiul economic creează şomaj şi face ca milioane de oameni să ajungă muritori de foame fiindcă nu mai au servicii.

Cu ce se luptă economia este să eradicheze este sărăcia. Aceasta fiindcă ştim că nimeni nu vrea să fie sărac. Este greu de crezut că un economist care nu împărtăşeşte convingeri de viaţă altruiste inspirate din creştinismul ortodox va voii să facă o lume mai bună economic.

Iată ce spunea în acest sens părintele Bogdav Ivanov: „dacă rămânem ancoraţi în aceeaşi logică veche, care vorbeşte despre mireni şi Biserică, nu cultivăm dialogul necesar care trebuie să existe şi rămânem pe mai departe blocaţi în termenii unui conflict, dominat de neîncredere şi de concurenţă. În această logică unii sunt buni, iar alţii sunt iremediabil răi. Oricât de îmbisericiţi sau nu, mirenii sunt Biserica şi împreună cu clerul deschid perspectivele asupra unui imens câmp de misiune al viitorului. De aceea, primul lucru care trebuie înlăturat este neîncrederea. Biserica trebuie să convingă sincer că nu îşi propune o anexare ideologică a mirenilor, o limitare a libertăţii lor de gândire sau de acţiune în numele unor învăţături, care nu justifică libertatea, ci argumentează puterea."[15]

Se poate spune că în zilele noastre cine stăpâneşte economia ei bine a ajuns să stăpânească lumea. Aceasta fiindcă nu se poate vorbii de o lume fără de economie. Din cele mai vechi vremuri

- comerţul
- şi agricultura

au fost bazele centrale ale economiei.

În contemporaneitate s-a mai adăugat şi industria care a devenit extrem de performată în ultimii ani. Este adevărat că economia se bazează pe bani dar nu este redusă numai la bani. De ce? Fiindcă este bine să ştim că munca este în cele din urmă

- motorul
- şi centrul

[13] Preot Bogdan Ivanov Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/crestinul-in-raport-cu-lumea-181142.html (accesat pe 28.09.2025).

[14] A se vedea Radu Teodorescu, *Munca: faptă existențială după sfinții părinți creștin ortodocși* (Cugir, 2019).

[15] Preot Bogdan Ivanov Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/crestinul-in-raport-cu-lumea-181142.html (accesat pe 28.09.2025).

economiei.

Că sunt mai multe efecte de suprafaţă ale economiei nu este nici o îndoială. Sunt mai mulţi care se laudă cu marile lor realizări economice. Ceea ce trebuie să ştim este că economia în cele din urmă poate să devină un idol al lumii noastre postmoderne care ajungem să facă din materialism un fel de cult generic al naţiunilor. Iată ce spunea în acest sens tot părintele Bogdan Ivanov: „în Biserică, mireanul trebuie să rămână omul viu, animat de o autentică prospeţime sufletească în care Dumnezeu se oglindeşte în spontaneitate, altruism, refuzul materialismului şi, mai ales, în puterea de a surprinde plăcut şi de a se bucura. Acestea sunt calităţi pe care Însuşi Domnul le-a iubit şi le-a lăudat în oameni, care nu de puține ori I-au trezit la modul real admiraţia. Mai mult, Biserica trebuie să convingă că mesajul ei vrea să îi ofere creştinului puterea de a alege şi de a avea repere solide şi mai ales de a şti cum să îşi salveze propria libertate în fața ofertelor „de mai bine" ale societății."[16]

Lumea de azi a cunoscut mai multe situaţii economice limită care au devenit

- repere
- şi precedent.

De exemplu se ştie că în anul 1945 după încheierea celui de la doilea război mondial economia Germaniei a fost total falimentară. Un mare combinat economic german a fost vândut americanilor o marcă germană.[17] Ei bine prin anii '60 ai secolului XX economia Germaniei era una dintre primele din lume. Cum au realizat germanii acest lucru prin muncă.

Economia ne oferă şansa să ieşim din sărăcie dacă muncim.[18]

Gânditorul Cosmin Stoica este unul care ne face să legăm economia de etică sau mai bine spus de morală: "etica reprezintă o trăire umană, o stare de spirit, o trăire naturală fără eforturi comportamentale. Etica nu se învaţă din tratate sau coduri de specialitate. Pentru etică nu ar trebui să existe norme pe care trebuie să le respecţi ad literam.

Etica o ai sau nu o ai. Dacă un om, structural are o conduită naturală şi bună ce îşi extrage esenţa din darurile divine, nu are nevoie de tratate de etică decât pentru a-şi cultiva noblețea şi finețea sufletească şi intelectuală. Dacă alt om, structural are o conduită nepozitivă în relaţiile cu ceilalţi oameni, toate filosofiile şi tratatele din lume nu îl pot ajuta să îşi depăşească condiţia. În viaţă poţi să fi un bun profesionist, dar să ai calităţile umane atrofiate şi poţi să fii un om înnobilat de frumos şi de limpezime în activitatea de coordonare sau aplicare a unor decizii, fără prea multă şcoală. Omul trebuie să aibă mai întâi cunoaştere - şi aceasta să fie vitaminizată prin cunoştinţe pe tot parcursul vieţii. „Să fii domn e o întâmplare, să fii om e lucru mare", spune un cântec."[19]

Nimeni nu vrea să fie sărac dar sunt mulți care nu vor să muncească şi în acest fel ei recurg la mai multe

- mişelii,
- falsuri,
- afaceri necurate,
- înțelegeri dubioase

cu scopul de a se îmbogăţii repede şi fără muncă.

Lumea este plină de milionari şi miliardari care s-au îmbogățit prin a fenta şi înşela economia. Aceasta fiindcă după cum am spus cei care sunt lacomi nu sunt unii care merg după

- raţiune,
- bun simț
- şi logică.

Ei sunt unii care se poate spune că au un fel de *voluptate materială a gândirii.* Pentru ei nu mai contează nimic din

- biserică,
- morală,
- bunul simț
- sau credință.

---

[16] Preot Bogdan Ivanov Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/crestinul-in-raport-cu-lumea-181142.html (accesat pe 28.09.2025).

[17] Marca germană a fost moneda naţională a Germaniei mai înainte de adoptarea euroului.

[18] A se vedea Radu Teodorescu, *Sărăcia: ce ne facem cu ea?* (Cugir, 2020).

[19] Cosmin Stoica, Ziarul Lumina https://doxologia.ro/sensibilitatea-eticii-economia-contemporana (accesat pe 28.09.2025).

Ei sunt unii are au ajuns să facă din bani şi avere un idol. Am spus că economia se bazează pe bani şi avere. Tot gânditorul Cosmic Stoica spunea: „educaţia şcolară şi universitară este esenţială pentru înmulţirea talanţilor (talentelor). Un om poate deveni un medic desăvârşit, după ce a studiat foarte bine ştiinţele medicale; la fel, un inginer. Dar, un om poate avea o abilitate economică sau managerială extraordinară, înainte de obţinerea unei diplome de specialitate. Şcoala îl ajută să cunoască mai întâi alfabetul în domeniu, apoi detaliile şi mecanismul sistemului. Economia de azi are o dinamică şi o sensibilitate care îşi găseşte, de multe ori, explicaţia în cărţi, după terminarea evenimentului.

Etica în economie trebuie să reprezinte acea conduită umană a bunăstării. Atunci când omul conştientizează valorile fundamentale ale vieţii, adevărata frumuseţe şi bogăţie, se apropie de ştiinţa curată cu efect profilactic, terapeutic şi vitaminizant pentru minte şi suflet."[20]

Doi economişti discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- Există vreo legătură dintre economie şi religie?
- Ştiinţific nu.
- Dar de ce sunt atât de multe concepţii religioase despre economie?
- Fiindcă religiile de mai multe ori s-au implicat în economie.
- Da?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă economia este un lucru care este cumva definitorie pentru viaţa omului.
- Crezi?
- Da.
- Ai dreptate.
- Economia ne asigură ce mâncăm şi ce bem nu?
- Da.
- Şi de părere ai despre războiul economic?
- Mai bine spus despre prădătorii economici.[21]
- De ce?
- Fiindcă ei sunt mai periculoşi decât o armă pe câmpul de luptă.
- Crezi?
- Da.
- În ce sens?
- Dacă ai falimentat economia unei ţări ai pus-o pe butuci.
- Aşa este.
- Deci vezi războiul economic este mai periculos decât războiul armat.
- Nu m-am gândit la acest lucru.
- Un lucru este sigur.
- Care?
- Toţi oamenii vor prosperitate economică.
- Evident.
- Nu mai că nu toţi sunt dispuşi să o obţină prin metode ortodoxe.
- Crezi?
- Da.
- Pentru bani şi putere oamenii sunt dipuşi să facă orice.
- Chiar şi omor?
- Da.
- Nu se poate.

[20] Cosmin Stoica, Ziarul Lumina https://doxologia.ro/sensibilitatea-eticii-economia-contemporana (accesat pe 28.09.2025).

[21] A se vedea John Perkins, *Noile confesiuni ale unui asasin economic. Adevarul socant despre cum a cucerit America lumea* (Editura Litera, 2020).

- O să îţ spun o întâmplare adevărat din istorie.
- Te rog.
- Regele Remoald înconjurat de oastea lui Constantin I trimise la tatăl său Grimoald, regele longobarzilor, după ajutor, pe servul său Goswald.
- Şi?
- La reîntoarcere Goswald fu prins de duşmani şi aflând aceştia, că regele longobard vine întru ajutorul fiului său, îl siliră pe Goswald prin jurământ să meargă şi să spună lui Remoald chiar contrariul.
- Înţeleg.
- Ajunşi la ziduri Goswald strigă.
- Ce?
- O rege al meu, tu cunoşti pe servul tău. Tatăl tău îţi trimite vestea, să-ţi păstrez curajul. El îţi promite ajutor şi se află la râul Satrius (în Laţium). Mai mult nu-ţi pot spune, căci sunt în puterea duşmanului gata în tot momentul să-mi pierd viaţa. Las în grija ta pe soţia mea şi copiii mei.
- Şi?
- Îndată fu ucis - după cele zise - de lăncile duşmane.[22]
- Nu se poate.
- Ba da.
- Ce mult curaj.
- Un curaj martiric.
- Se poate spune.
- Nu cred că aş putea da dovadă de o un astfel de curaj.
- Ştii cum este?
- Cum?
- De mai multe ori guvernarea se amestecă cu economia.
- Crezi?
- Da.
- Aşa este.
- Deci trebuie să fim slujitori ai adevărului până la capăt.
- Aşa este.
- Aceasta este morala poveştii.
- Sunt de acord.
- Asasinii economici nu fac bine ceea ce fac.
- Aşa este.
- Dar sunt şi cazuri în care ei sunt utili.
- Cum?
- Dacă o ţară este dintr-o cauză sau alta sub embargou ei bine asasinii economici sunt util.
- De ce?
- Fiindcă ei duc la capitularea mai rapidă a ţării.
- Nu am citit prea mult despre aceşti asasini sau părădători economici.
- Sunt necesari şi utili.
- În anumite situaţii?
- Da.
- Deci Biserica Ortodoxă nu este împotriva prosperităţii economice?
- Nu.
- Bine de ştiut.
- Aşa este.
- Numai că această prosperitate trebuie să fie câştigată corect.
- Ortodox?
- Da.

[22] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde despre viaţa creştin ortodoxă* (Arad, 1929).

După cum ne putem da seama economia este şi ea o ştiinţă care vine de la Dumnezeu şi pentru aceasta trebuie să îi fim recunoscători. Iată ce spunea în acest sens tot gânditorul Cosmic Stoica: „părintele Arsenie Boca ne arată că, „precum urmărim o armonie între facultăţile sufleteşti, tot aşa trebuie să urmărim o armonie şi între cunoştinţele din mai multe domenii, precum şi o sinteză a acestora cu viaţa. Multă ştiinţă îl apropie pe om de Dumnezeu, puţină ştiinţă îl îndepărtează şi de ştiinţă, şi de Dumnezeu. Iar omul atâta preţuieşte, câtă apropiere de Dumnezeu şi-a câştigat în sine. Dumnezeu i-a dat o valoare mare, însă trebuie şi el să şi-o câştige".

Este bine să ne înnobilăm valorile dăruite de Dumnezeu prin ştiinţă dar, de multă ori le atrofiem şi ştiinţa nu mai poate ajuta un om devitalizat. De asemenea, avem discernământul de a alege între bine şi rău, pot fi şi abordări ştiinţifice sau culturale care ne fac rău."[23]

Există o categorie de oameni care susţin că dacă economia merge prost nu ai nici un motiv să crezi în Dumnezeu şi să fi un om credincios. Să fie lucrurile chiar aşa? Adevărul este că în lumea noastră postmodernă sunt rare cazurile de oameni care au ajuns muritori de foame. Nu trebuie să uităm acest lucru.

Ceea ce strică cel mai mult economia din zilele noastre trebuie să ştim că este

- lăcomia
- şi avariţia.

Sunt mari magnaţi care adună bani mai mult decât ar putea cheltuii ei şi familiile plus rudele lor într-o viaţă. Acest lucru este de fapt şi motivul pentru care economia din zilele noastre nu funcţionează. Aceasta fiindcă mai toate marile state capitaliste se poate vedea că au corupţie.

Mitropolitul Bartolomeu Anania spunea că corupţia în economie şi în stat porneşte din spirit fiindcă în primul rând cel corupt economic este corupt sufleteşte.[24]

Tot gânditorul Cosmic Stoica spunea în acest sens: „dacă omul are viu acel principiu al bunei-cuviinţe va fi fericit, înţelept şi bogat.

Bine ar fi ca toţi oamenii să se înţeleagă între ei şi să fie toţi bogaţi din punct de vedere spiritual, cultural şi economic.

Tot Părintele Arsenie Boca spune că „nici sărăcia nu te mântuieşte, nici bogăţia nu te osândeşte". Trebuie doar să vedem percepţia pe care o avem asupra vieţii şi mijloacele prin care ne atingem scopurile. Din păcate, astăzi multe mijloace au devenit scopuri, ele reprezentând chipul cioplit la care ne închinăm, într-un ritual de bussines rău înţeles şi aplicat."[25]

Se poate vedea că în economie sunt mai mulţi parveniţi în zilele noastre:

- afacerişti,
- bişniţari,
- antreprenori ocazionali,
- economişti de ocazie.

Economia ştim că este una care se bazează pe principii matematice dar din cauza lăcomiei în zilele noastre ea a ajuns să se bazeze mai mult pe principiul profitului.

În zilele noastre nu are loc nici o investiţie dacă ea nu garantează profituri

- uriaşe,
- imense
- şi ieşite din comun.

Uităm mult prea uşor că suntem trecători prin această lume şi economia are doar menirea de a ne face mai frumoasă trecerea prin această lume şi nu a ne face să ne simţim veşnici în această lume.

Ecoomia este frumoasă dacă este făcută din

- dragoste
- şi cu responsabilitate.

Este foarte trist că sunt mai mulţi economişti care o fac doar din dorinţa de câştig imediat şi de multe ori nedrept. În acest sens sunt cunoscute mai multe cazuri de mari magnaţi care au ajuns să se îmbogăţească în mod neortodox. În secolul al XX un astfel de caz a fost marele magnat Aristotel Onasis. Cum a ajuns să se îmbogăţească

[23] Cosmin Stoica, Ziarul Lumina https://doxologia.ro/sensibilitatea-eticii-economia-contemporana (accesat pe 28.09.2025).

[24] A se vedea Bartolomeu Anania, *Corupţia spirituală. Texte social-teologice* (Editura Eikon, 2012).

[25] Cosmin Stoica, Ziarul Lumina https://doxologia.ro/sensibilitatea-eticii-economia-contemporana (accesat pe 28.09.2025).

Onasis? Ei bine la un moment dat ţările occidentale au impus un embargou Orientului Mijlociu. Onasis care avea mai mult vapoare şi le-a pus la dispoziţie pentru lumea arabă. Deşi ceea ce a făcut el a fost cât se poate de ilegal ei bine a ajuns în scurt timp multimiliardar. Astfel de cazuri sunt multe în istorie dar aici ne-am oprit numai la unul care credem că vorbeşte prin sine.

„Pentru economişti, apropierea de gândirea patristică poate oferi şansa de a înţelege că preocuparea lor firească pentru cunoaşterea învăţăturilor (adevărurilor) aduse de cercetarea economică este bună şi folositoare doar atâta timp cât ea nu se face prin dispreţuirea, neglijarea sau în detrimentul învăţăturilor (adevărurilor) aduse de Revelaţia dumnezeiască;

Pentru teologi, contactul cu analiza economică poate oferi înţelegerea faptului că există o ordine a firii şi în sfera fenomenelor sociale în general, şi economice în particular. Şi aici „zidirea poate trimite către Ziditor". Economia poate fi o arenă a cooperării sociale după gândul Sf. Ioan Gură de Aur care zice undeva că Dumnezeu a făcut lumea şi pentru ca noi să avem nevoie unii de alţii. Astfel, schimbul interpersonal reciproc avantajos, beneficiile utilizării monedei, posibilitatea coordonării unor structuri de producţie mai ample şi complexe prin calcul antreprenorial în termeni monetari, stimulentele adecvate etc. sunt tot atâtea elemente ale „armoniilor economice" ale zidirii pentru care trebuie să ne nevoim – şi de care trebuie să ne folosim – cu înţelepciune."[26]

Ceea ce trebuie să ştim este că deşi sunt mai mulţi care susţin că banii sunt motorul economiei acest lucru nu este adevărat. Banii în cele din urmă sunt numai nişte hârtii. Ceea ce duce economia înainte este

- munca
- şi mintea.

Cum poate să ducă economia înaintea mintea? Să luăm de exemplu agricultura. În antichitate şi evul mediu agricultura era făcută cu cai şi boi. În zilele noastre ea este făcută cu maşini. Ne putem da seama de saltul care l-a făcut economia când a trecut de la aratul cu plug cu cai sau noi la aratul cu maşina. La fel de bine recolta de grâu era culeasă cu secera. În zilele noastre sunt combine de secerat.

Am enunţat mai sus faptul că nu banii sunt în cele din urmă motorul principal al economiei.[27] Mintea este mult mai importantă pentru a ajunge să avem o economie performantă. Aceasta fiindcă este bine să ştim că apar noi şi noi invenţii şi aceste invenţii sunt unele care evident că fac economia

- mai uşoară,
- mai fiabilă,
- mai suplă
- şi mai profitablă.

Crizele economice sunt unele care sunt destul de des întâlnire în lumea noastră. Iată ce spunea în acest sens gânditoarea Monica Dumitrescu: "într-o prezentare a cărţii sale la King's College, Londra, Robert Alberton, profesor universitar şi cercetător american în ştiinţe sociale, afirma că, de regulă, crizele financiare sunt provocate pentru bunul mers al sistemului capitalist. Definiţia profitului se reduce la cantitatea maximă de muncă din partea fiecărui angajat, la cel mai mic salariu posibil de oferit. Poate părea că trăim mai bine astăzi, comparabil cu bunicii sau străbunicii noştri, concluzionează Alberton, însă sistemul are grijă ca într-o epocă a consumismului - "trebuie să am orice produs apare pe piaţă", practic, tot venitul individului este cheltuit pentru traiul zilnic. Iar crizele, fie ele create artificial sau nu, devin un instrument de a regla piaţa muncii, de a renegocia contractele cu angajaţii în termeni cât mai profitabili. Practic, se regândesc contractele sociale cu indivizii, căci la nivel statal devenim doar indivizi."[28]

Ceea ce trebuie să ne dăm seama este că Iisus a fost cât se poate de imparţial cu economia. De unde ştim acest lucru? Din Noul Testament: "şi au trimis la El pe ucenicii lor, împreună cu irodianii, zicând:

- Învăţătorule, ştim că eşti omul adevărului şi întru adevăr înveţi calea lui Dumnezeu şi nu-Ţi pasă de nimeni, pentru că nu cauţi la faţa oamenilor. Spune-ne deci nouă: Ce Ţi se pare? Se cuvine să dăm dajdie Cezarului sau nu?

Iar Iisus, cunoscând viclenia lor, le-a răspuns:

- Ce Mă ispitiţi, făţarnicilor? Arătaţi-Mi banul de dajdie.

Iar ei I-au adus un dinar.Iisus le-a zis:

- Al cui e chipul acesta şi inscripţia de pe el?

[26] https://mises.ro/seminarii/seminar-economia-pentru-ortodoc-i-ortodoxia-pentru-economi-ti/ (accesat pe 28.09.2025).
[27] A se vedea Adrian Ignat, *Biserica creştină şi provocările economice* vol. 1 şi 2 (Bucureşti, 2013 şi 2017).
[28] https://ziarullumina.ro/societate/crestinul-si-criza-economica-15913.html (accesat pe 09.03.2026).

Răspuns-au ei:

- Ale Cezarului.
- Atunci a zis lor:
- Daţi deci Cezarului cele ce sunt ale Cezarului şi lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu.

Auzind aceasta, s-au minunat şi, lăsându-L, s-au dus" (Matei 22, 16-22).

Se poate vedea aici care este concepţia economică a lui Iisus. Trebuie să muncim pentru o viaţă mai bună şi să nu uităm de acest lucru.

Tot gânditoarea Monica Dumitru spunea în acest sens: "ne sfătuieşte Hristos să dăm Cezarului ce i se cuvine - aşadar, cele ale lumii. E clar că nici un sistem politic nu este perfect. Deopotrivă, dictaturile şi democraţia îşi au martirii lor. Într-o frumoasă scrisoare către un preot, Sfântul Nicolae Velimirovici face o impresionantă critică a crizei lumii. În vremea celui de-al Doilea Război Mondial, arhimandritul Nicolae locuia la Londra. Aici avea să trăiască amarul unei Europe îndepărtate de Dumnezeu, care se scufunda imediat după conflagraţia mondială într-o adâncă recesiune. A tot predicat Sfântul Nicolae, avertizându-şi contemporanii asupra păcatelor pe care le purtau cu nepăsare. A strigat în Hyde Park, din renumitul Speakers Corner ("Colţul vorbitorului"). N-a reuşit să-i convingă nici pe bancherii Londrei atunci când a predicat în marea Catedrală "Sfântul Pavel". Singurul ortodox, de altfel, care a avut un astfel de privilegiu. Mai bine de jumătate de secol mai târziu, omenirea e iar în criză. Căderea băncilor, explică Sfântul Nicolae, nu e altceva decât consecinţa îndepărtării de Dumnezeu. Pare a fi nebunie să crezi că Dumnezeu ar avea o afacere specială cu bancherii, însă, ne explică ierarhul sârb, Domnul lucrează cu mecanismele existente în lume."[29]

Ceea ce se poate vedea în zilele noastre este că atunci când economia trece printr-o criză ei bine apare

- panica,
- frica
- şi poate chiar disperarea.

Atunci economiştii moderni se împart în două categorii:

1. primii care Îl fac responsabil pe Dumnezeu pentru criză
2. şi alţii care ajuns să nu le mai pese deloc de Dumnezeu şi ajung să împărtăşească o viziune pesimistă şi fatalistă a vieţii.

Economia nu este un domeniu al fatalităţii fiindcă trebuie să ştim că sunt multe reuşite în economie. Mai noi s-a început să se vorbească de o economie globală. Aceasta pe fondul globalizării de care toată lumea ştie.

Este posibil o economie globală? Adevărul este că este posibilă numai în teorie. De ce? Fiindcă este bine să ştim că la ora actuală orgoliile naţionale sunt încă mult prea mari.

Iată ce spunea Sfântul Nicolae Velimirovici despre crizele economice din zilele noastre: "mă întrebi de cauza crizei actuale, de cauza actualei judecăţi a lui Dumnezeu? Cauza este întotdeauna aceeaşi. Cauza secetelor, inundaţiilor, foametelor şi a celorlalte flageluri ale neamului omenesc este şi cauza crizei actuale. Apostazia oamenilor. Prin păcatul apostaziei au provocat oamenii această criză, şi Dumnezeu a îngăduit-o ca să-i trezească, să le deştepte conştiinţa, să-i înduhovnicească şi să-i întoarcă la Sine. La păcate moderne, criză modernă. Şi, cu adevărat Dumnezeu S-a slujit de mijloace moderne pentru a-i cuminţi pe oamenii moderni: i-a lovit prin bănci, prin burse, prin finanţe, prin valută. A răsturnat casele de schimb valutar din întreaga lume, ca oarecând mesele schimbătorilor de bani în templul din Ierusalim."[30]

Economia globală ar fi destul pentru ca toţi locutorii planetei să o ducă bine însă ceea ce trebuie să ştim este că lumea de azi este una care este mult prea

- lacomă
- şi hrăpăreaţă

pentru a ne mulţumii cu ceea ce are.[31]

Este adevărat că economia ajunge să nu mai funcţioneze bine când

- zăgârcenia

[29] https://ziarullumina.ro/societate/crestinul-si-criza-economica-15913.html (accesat pe 09.03.2026).

[30] A se vedea Sfântul Nicolae Velimirovici, *"Răspunsuri la întrebări ale lumii de astăzi",* Editura Sophia apud https://ziarullumina.ro/societate/crestinul-si-criza-economica-15913.html (accesat pe 09.03.2026).

[31] A se vedea Aurelian-Nicolae Iftimiu, *Patima lăcomiei de averi şi pastoraţia celor zgârciţi* (Editura Cuvântul Vieţii, 2014).

- şi avariţia

ajung să fie prezente.

Iată ce spunea în acest sens părintele Eugen Tănăsescu: "din ce în ce mai multe voci susţin că actualul sistem economic se apropie de limitele sale. Criza a ajuns să obosească largi comunităţi, tensiunile sociale cresc, viitorul pare gri.

Statisticile arată înfiorător de injust: 1% din populaţia planetei deţine cam 40% din resursele ei (o cifră mai veche suna şi mai rău – 2% controlează 80%) suficient pentru a înţelege cine controlează, în fapt, destinele noastre economice. Aproape că ne simţim străini pe propria noastră planetă, gata de a fi puşi la plată pentru a ne câştiga dreptul la existenţă.

Şi prognoza este la fel de aspră: bogaţii se vor îmbogăţi în continuare mai mult, în vreme ce mase largi de oameni vor sărăci accentuat. Traiul zilnic se va scumpi şi vom ajunge aproape să cerşim dreptul la existenţă. Pentru ameliorarea situaţiei, ni se spune ca la şcolari că economia trebuie să funcţioneze mai bine, deşi este clar că merge din ce în ce mai prost, iar soluţiile întârzie să apară. Întâlnirile economice globalizante, gen forumul Davos sau grupul Bildberg, nu fac decât să agraveze suspiciunile de jocuri de interese între economic şi politic, în lipsa unor soluţii concrete şi palpabile pentru majoritatea populaţiei."[32]

Doi moralişti discutau.

- Ştii ce?
- Ce?
- Se poate vorbii de o economie creştină?
- Nu prea de ce.
- Una este economia şi alta este religie.
- Ştii ce am remarcat eu?
- Nu.
- Că economia este bazată pe altruism.
- În ce sens?
- Tu faci pentru mine şi eu fac pentru tine.
- Aşa este. Şi?
- Nu ţine altruismul de morala creştină?
- Ba da.
- Şi atunci de ce nu se poate vorbii de o economie creştină?
- Fiindcă mai toate religiile propovăduiesc o formă sau alta de altruism.
- Nu numai creştinismul?
- Nu.
- Nu ştiam.
- Ba da.
- M-ai pus în încurcătură.
- De ce?
- Fiindcă ştiu ce spunea părintele Ilarion Felea.
- Ce?
- Creştinismul ortodox este *Religia iubirii.*[33]
- Evident că este.
- Şi atunci?
- Numai că nu trebuie să amestecăm lucrurile.
- Economia cu religia?
- Da.
- De ce?
- O să îţi spun.
- Te ascult.

[32] https://doxologia.ro/apocalipsa-economie-imoralitate (accesat pe 09.0.2026).

[33] A se vedea *Ilarion Felea, Religia iubirii* (Alba Iulia, 2014).

- O să îţi spun o poveste adevărată din Franţa.
- Franţa?
- Da.
- Sună interesant.
- Soţia unui general francez (Lepinai), se afla într-o temniţă din Nantes.
- Şi?
- Credincioasa ei servitoare nu o părăsi nici în temniţă.
- Frumos.
- Când într-o dimineaţă intrară soldaţii în carceră pentru a alege dintre robi, pe cei condamnaţi la moarte, fu strigată şi soţia generalului.
- Şi?
- Însă aceasta — simţindu-se rău, — nu era de faţă, iar servitoarea se folosi de această clipă pentru a-şi scăpa stăpâna.
- Adică?
- Ea ieşi la locul de execuţie şi fu ucisă.
- Nu se poate.
- Ba da.
- Câtă credinţă eroică![34]
- Aşa este.
- Acesta este un altruism creştin.
- Dus până la capăt?
- Da.
- Dar nu este în un altruism economic?
- Acela este într-un alt registru.
- Ce registru?
- Un registru al economiei.
- Cred că ştiu unde vrei să mă aduci.
- Sper.
- Nu o să vezi prea mulţi economişti care să îşi dea viaţa pentru economie.
- Întocmai.
- Ori matririi creştini au murit pentru credinţa lor.
- Da.
- Cât de naiv pot să fiu.
- Nu aş spune.
- Dar cum?
- Doar entuziast.
- Ceea ce am remarcat este că economia o merge mai bine dacă există spirit de echipă.
- Aşa este.
- De ce?
- Fiindcă omul este o fiinţă socială.
- Sunt de acord.
- Cu cât socializăm mai mult cu atât mai multe relaţiile dintre noi sunt mai bune.
- Crezi?
- Da.
- Şi la nivel economic?
- Şi la nivel economic.
- Nu m-am gândit la acest lucru.
- Să o facă.
- Evident.

[34] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

- Foarte bine.

Tot părintele Eugen Tănăsescu spunea în acest sens: "aşa că o chestiune delicată o reprezintă, cred eu, relaţia dintre economie şi moralitate. Două sunt aspectele acesteia:

Unul îl reprezintă stimularea şi întreţinerea consumului prin practici imorale. Producătorii au tentaţia de a vinde orice, oricui şi oricum, la costuri cât mai mici, dar la profit cât mai mare. Astfel, alimentele sunt falsificate, produsele sunt contrafăcute, iar publicitatea se sprijină pe manipulare şi spionaj individual (aici zona IT este celebră prin controversele legate de stocarea datelor private pentru construirea „profilurilor de utilizator", vezi cazul recent al scanării mailului de la Yahoo). În plus, goana după profit generează consumism. Slăbiciunile, viciile şi plăcerile vieţii devin rapid surse de profit, prin tehnici de marketing. Şi dacă s-ar putea, capitalistul ar vrea ca sursa de profit să fie veşnică.

De cealaltă parte, clientul are nevoi fireşti de consum, ceea ce presupune nevoia de resurse materiale pentru a trăi. Aceste zone devin „sectoare strategice" în economie, care dictează mare parte din economia globală. Energie, alimentaţie, transport, servicii iată numai câteva zone în care apariţia unor monopoluri poate genera condiţionări imorale. Puternicii economiei tind să deţină putere decizională la nivel planetar, atât în zone macro (politică, guvernare, alianţe etc.) cât şi în cele micro (nivel salarizare, libertăţi individuale).

În acest fel, creşterea economică presupune reformarea moralei. Consumul nu poate fi stimulat dacă umanitatea este serioasă, echilibrată şi educată în privinţa acestor practici. Moralitatea nu aduce capitalismului profit. Dimpotrivă."[35]

O LUME MAI BUNĂ ŞTIINŢIFIC

Ştiinţele au fost lăsate de Dumnezeu pentru folosul omului. Ele sunt unele care se adresează cel mai mult minţii, adică raţiunii omului. Ştiinţele evident că pot face o lume mai bună fiindcă în cele din urmă aceasta este menirea lor. Fie că vorbim de

- matematică,
- filologie,
- fizică,
- chimie,
- filosofie
- sau economie

ei bine mai toate ştiinţele sunt unele care au făcut mari salturi şi avansuri în ultimii 100 sau 200 de ani. Ceea ce este trist este că urmând zicalei că *cunoaşterea multă îngâmfă* de mai multe ori ştiinţele au ajuns să se separe de credinţa religioasă.

Iată ce spunea în acest sens gânditoarea Mădălina Costache: "există oare o punte între ştiinţă şi credinţă? Sunt ele două lumi separate, incompatibile, sau se pot completa reciproc? Ce se întâmplă atunci când cele două îşi dau mâna? Care a fost şi este de fapt contribuţia credinţei la progresul ştiinţific?

Ei bine, ştim că omenirea se confruntă cu această dilemă de secole. Relaţia dintre ştiinţă şi credinţă fiind adesea marcată de controverse şi tensiuni. Cu toate acestea, există o perspectivă emergentă care consideră cele două domenii ca fiind complementare, nu opuse. Această perspectivă pune accent pe colaborare şi dialog, evidenţiind contribuţia semnificativă pe care credinţa o poate aduce progresului ştiinţific."[36]

Prin urmare se poate spune că avansul şi progresul la cele mai multe ştiinţe este în acest sens unul care este făcut tot din

- grija
- şi pronia

lui Dumnezeu. Am putea da un caz? Este vorba de medicină. Până la începutul secolului XX lepra era o boală incurabilă.[37] Dacă ajungeai să te îmbolnăveşti de lepră înseamnă că vei murii sigur în cele mai mari chinuri. Ei bine cercetările medicale au evoluat şi în acest sens în zilele noaste în formă incipientă lepra se poate vindeca foarte bine.

[35] https://doxologia.ro/apocalipsa-economie-imoralitate (accesat pe 09.03.2026).
[36] Mădălina Costache https://fainsisimplu.ro/contributia-credintei-9764.html (accesat pe 28.09.2025).
[37] A se vedea Maria Pastourmadzis, *Iubeşte-mă! Sfântul leproşilor* (Galaţi, 2017).

Este adevărat că modalitatea prin care ştiinţele au ajuns să facă lumea mai bună a fost mai ales prin invenţii:

- automobilul,
- televizorul,
- computerul,
- internetul,
- telefonul,
- becul şi electricitatea
- avionul etc.

toate acestea nu existau în antichitate şi evul mediu dar sunt lucruri cât se poate de obişnuite şi fireşti în zilele noastre. Aceasta fiindcă au fost oamenii de ştiinţă care prin geniul şi ingeniozitatea au făcut ca lumea în care trăim să fie mai bună.[38]

Iată ce spunea în acest sens despre dialogul dintre ştiinţă şi religie tot gânditoarea Mădălina Costache: "imaginează-ţi o lume unde curiozitatea ştiinţifică şi căutarea spirituală coexistă armonios. O lume unde cercetătorii explorează tainele universului cu un sentiment de uimire şi respect pentru misterul creaţiei. Un univers unde descoperirile ştiinţifice nu sunt văzute ca o ameninţare la adresa credinţei, ci ca o oglindire a complexităţii şi frumuseţii lumii create de Dumnezeu.

N-ar trebui să fie prea greu. Până la urmă, atât ştiinţa, cât şi credinţa, urmăresc în general acelaşi lucru – cunoaşterea universului. Singura diferenţă constând în metodele folosite spre atingerea obiectivului. Credinţa se bazează pe revelaţie şi pe acceptarea unor adevăruri ca fiind absolute în tip ce metodele ştiinţifice se bazează pe dovezi şi pe experimente logice."[39]

Este bine să ştim că creştinii ortodocşi nu sunt împotriva cunoaşterii ştiinţifice. Aceasta fiindcă se poate vedea că din naştere oamenii au a numite înclinaţii spre anume ştiinţe. Aceste înclinaţii variază: unii sunt buni la matematică, alţii la filosofie, alţii la filologie, alţii la economie etc.

Ştiinţele sunt unele care de mai multe ori au ajuns însă să se despartă de credinţa în Dumnezeu. Acest lucru se poate spune că a culminat în secolul al XIX-lea cu apariţiei teoriei evoluţioniste a englezului Charles Darwin care susţinea că omul nu este creaţia lui Dumnezeu ci mai mult produsul evoluţiei din maimuţă.

Teoria evoluţionistă a lui Darwin s-a demonstrat că este falsă fiindcă între om şi mai maimuţă dacă ar fi existat evoluţie ar fi trebuit să existe mai multe specii intermediare.

Monahul Serghie a explicat evoluţia prin faptul că a crede în evoluţie este ca şi cum ai vărsa mai mulţi saci cu nisip pe un câmp şi ai începe să aştepţi ca în 10 ai să se formeze un avion Boeing de ultimul tip.[40]

Sunt din ce în ce mai multe voci care susţin că omul de ştiinţă trebuie să fie ateu fiindcă nimeni nu a dovedit existenţa lui Dumnezeu pe cale ştiinţifică. Ceea ce trebuie să ştim este că ştiinţa are un rol limitat în viaţa omului şi ea nu poate să ia locul religiei.

„Pentru a ne fi mai uşor în procesul de creaţie al acestei lumi ideale, să luăm exemplul lui Isaac Newton (1643-1727). El este considerat unul dintre cei mai mari oameni de ştiinţă ai lumii. Dar puţini ştiu că era, de asemenea, şi un om devotat credinţei.

Newton credea că Biblia este un text inspirat de Dumnezeu şi a căutat dovezi ştiinţifice care să susţină veridicitatea sa. De exemplu, a încercat să calculeze data exactă a creaţiei lumii bazându-se pe genealogiile biblice.

Deşi încercarea lui nu a avut succes, ea demonstrează interesul său profund pentru teologie şi ştiinţă. Isaac Newton a fost un pionier al gândirii moderne şi a contribuit semnificativ la ambele domenii."[41]

Ceea ce se poate vedea este că mai ales din secolul al XX de mai multe ori ştiinţele în avântul lor de a face cât mai mult au ajuns să intre în probleme cât se poate de problematice:

- clonarea umană,
- transumanismul,
- modificările genetice,

[38] A se vedea Tom Philbin, *100 cele mai importante invenţii din toate timpurile* (Editura Orizonturi, 2021).

[39] Mădălina Costache https://fainsisimplu.ro/contributia-credintei-9764.html (accesat pe 28.09.2025).

[40] A se vedea Monahul Serghie, *Dumnezeu: o certitudine* (Galaţi, 2022).

[41] Mădălina Costache https://fainsisimplu.ro/contributia-credintei-9764.html (accesat pe 28.09.2025).

- inteligenţa artificială etc

sunt cu toate domenii în care omul a ajuns să creadă că poate să ajungă nemuritor şi veşnic prin intermediul ştiinţei. Evident că o astfel de opţiune este eronată şi greşită.

Totuşi este bine să ştim că ştiinţa a avut şi oameni credincioşi. Isaac Newton a fost unul dintre ei: „Pentru a ne fi mai uşor în procesul de creaţie al acestei lumi ideale, să luăm exemplul lui Isaac Newton (1643-1727). El este considerat unul dintre cei mai mari oameni de ştiinţă ai lumii. Dar puţini ştiu că era, de asemenea, şi un om devotat credinţei.

Newton credea că Biblia este un text inspirat de Dumnezeu şi a căutat dovezi ştiinţifice care să susţină veridicitatea sa. De exemplu, a încercat să calculeze data exactă a creaţiei lumii bazându-se pe genealogiile biblice. Deşi încercarea lui nu a avut succes, ea demonstrează interesul său profund pentru teologie şi ştiinţă. Isaac Newton a fost un pionier al gândirii moderne şi a contribuit semnificativ la ambele domenii."[42]

Filosofia trebuie să ştim că este şi ea o ştiinţă lăsată de Dumnezeu pentru înţelepciunea omului. Totuşi de-a lungul timpului trebuie să ştim că au apărut mai multe filosofii atee şi necredincioase:

- nihilismul,
- hedonismul,
- marxismul,
- umanismul etc

sunt cu toate curente cu un puternic iz filosofic care trebuie să ştim că s-au depărat mult de Dumnezeu şi au ajuns să păşească pe căi străine de el.

Ceea ce se poate observa în zilele noastre este că pe cum ştiinţele avansează şi progresează pe atât mai mult vor să se rupă de Dumnezeu şi să păşească pe căi străine de el. Ceea ce trebuie să ştim este că ştiinţele sunt într-un continuu proces de evoluţie. Aceasta fiindcă în zilele noastre avem

- fizică cuantică,
- astrofizică,
- genetică,
- literatură comparată
- sau electronică.

Toate acestea sunt unele care au dus umanitatea înainte şi trebuie să fim conştienţi de acest lucru. Totuşi sunt mai multe voci în zilele noastre care vorbesc împotriva acestui proces de tehnicizare şi scientism al zilelor noastre.[43]

Iată ce spunea în acest sens tot gânditoarea Mădălina Costea: „un exemplu mai concret din cercetările lui Newton, pe care o mare parte a lumii îl cunoaşte, este legea gravitaţiei. Cercetătorul a fost inspirat să formuleze această lege a mişcării după ce a observat un măr căzând din copac. A interpretat această manifestare a legii gravitaţiei ca pe o expresie a voinţei divine.

De asemenea, pentru a aprofunda mai mult relaţia dintre ştiinţă şi credinţă ar trebui să ne îndreptăm atenţia şi asupra unui Georges Lemaître. Un preot catolic şi astronom belgian, care a reuşit să încimenteze legătura dintre cele două într-un mod care ar putea fi mai uşor acceptat.

Vorbim despre povestea sa pentru că, în cazul în care nu ştiai, Georges este considerat unul dintre părinţii teoriei Big Bang. Credinţa lui Lemaître a jucat un rol crucial în formularea teoriei sale. El fost inspirat de versetele din "Geneza" care descriu crearea universului din "nimic"."[44]

Ştiinţele este bine să ştim că pot venii cu lucruri noi în viaţa omului pe care speră să o facă

- mai bună
- şi mai frumoasă,

dar în cele din urmă pentru noi creştinii ortodocşi trebuie să ştim că ele nu vor ajunge niciodată să ia locul religiei creştin ortodoxe. Ştim că materalismul dialectic de sorginte marxistă (comunistă) din secolul XX a fost unul care a încercat să ia locul religiei dar acest lucru s-a dovedit un eşec în cele din urmă. Aceasta fiindcă după cum am spus ştiinţele au un rol limitat şi bine definit în viaţa omului.

---

[42] Idem.

[43] A se vedea Adrian Lemeni, *Tehnicizarea inumană a vieţii* (Bucureşti, 2022).

[44] Mădălina Costache https://fainsisimplu.ro/contributia-credintei-9764.html (accesat pe 28.09.2025).

Iată ce spunea gânditorul Răzvan Bucuroiu despre progresul ştiinţific: „dar câtă vreme rămânem sub o iluzorie, autoimpusă presiune politică „din afară" (ea se manifestă mai mult în capul politicienilor autohtoni, speriaţi de propria umbră şi de propriile himere ale nesiguranţei şi ale neputinţei), nu putem avea o lume românească aşezată, consensuală, care să progreseze cu adevărat. Europa este un concept atât de larg şi ocupă atâtea paliere de decizie, de gândire, de acţiune, încât doar deficitara/restrictiva noastră raportare la anumite aspecte ale acestui conglomerat de idei, principii şi aspiraţii ne face să fim mai progresişti decât progresul însuşi, maimuţărind - ca pe vremea lui Caragiale - toate pe care le atingem. Nu ţipa Caţavencu din toţi bojocii: „Progresul, stimabile, progresul!"? Iată cum ne găsim plasaţi, fără voie, în această (falsă) dilemă tradiţie vs progres, din adâncirea căreia unii şi-au făcut un ţel în viaţă. Problema este că victimele reale ale disputei sunt sufletele neprihănite, care aşteaptă ajutor şi luminare, sprijin curat şi îndrumare, ştiinţă autentică şi nu ideologie ambalată rapid în materiale reciclabile, infinit reciclabile..."[45]

Doi savanţi discutau într-o zi.

- Cui crezi tu că i se datorează progresul ştiinţific?
- Invenţiile?
- Da.
- Lui Dumnezeu.
- Da?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă el ne-a înzestrat cu minte.
- Asta aşa este.
- Dar de ce întrebi?
- Sunt din ce în ce mai mulţi savanţi care susţin că va venii o vreme când omul nu va mai avea nevoie de Dumnezeu.
- Am auzit şi eu.
- Şi?
- Şi ce?
- Tu ce crezi?
- Se înşeală.
- De ce?
- Tu de pronie ai auzit?
- Vag.
- Este purtarea e grijă a lui Dumnezeu cu lumea.
- Şi cu fiecare dintre noi în parte?
- Da.
- Şi?
- Este clar că Dumnezeu are un plan cu lumea.
- Sunt de acord.
- Ştinţele din lume au fost lăsate tot de Dumnezeu.
- Pentru a face o lume mai bună.
- Da.
- Şi mai pentru ce?
- Pentru ca prin ele omul să ajungă la Dumnezeu.
- Se poate acest lucru?
- Da.
- Cum?
- Trebuie să fi cu adevărat un mare nesimţit să nu vezi ordinea şi frumuseţea din creaţia lui Dumnezeu.
- Şi totuşi sunt şi savanţi care o fac.

[45] Razvan Bucuroiu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/progresul-stimabile-progresul-179255.html (accesat pe 28.09.2025).

- Fiindcă nu au simţul bunei măsuri.
- Ce este acest simţ al bunei măsuri.
- O să îţi spun o întâmplare în acest sens.
- Sunt chiar curios.
- Un stareţ intră odată în chilia unui călugăr care din cauza ispitelor — a suferit mult post şi vegheri, aşa că trupul îi era ca o umbră.
- Nu se poate.
- Stareţul îi vorbi foarte prieteneşte călugărului.
- Cum?
- Frate! Prin sârguinja ta proprie nu vei putea scăpa de ispitele diavolului.
- Şi ce să fac părinte?
- Roagă-te de bunul Dumnezeu să-i dăruiască binefăcătorul său har, întăreşte-ţi trupul tău prin mâncare, recreează-te noaptea prin somn şi nu te mai chinui cu lucru prea strict.
- Dar de ce părinte stateţ?
- Şi stareţul îi spuse următoarea asemănare
- Ce asemănare?
- Trupul nostru este tocmai ca şi o haină. Dacă o îngrijim, putem să o păstrăm lungă vreme, iar dacă nu o îngrijim în scurtă vreme va fi ruptă, murdară şi va trebui să o depunem.
- Aşa este părinte stareţ.
- Fratele bolnav, urmă sfatul bun al stareţului.
- Şi?
- Îşi întări trupul şi sufletul.[46]
- Frumos.
- Aşa este.
- Şi care este morala întâmplării?
- Sunt mai mulţi savanţi care fac mari cercetări.
- Şi nu este bine?
- Ba da.
- Dar?
- Numai că de mai multe ori aceste cercetări îi duc departe de Dumnezeu.
- În loc să îi ducă mai aproape?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă ei cad pradă propriilor orgolii.
- Am mai auzit întâmplarea că cunoaşterea multă îngâmfă.
- Aşa este.
- Ce părere ai de Edison?
- Cel care a inventat becul?
- Da.
- Bună.
- Ştii că Edison a încercat de mai bine de 100 de ori să aprindă un bec şi nu a reuşit.
- Nu?
- Se spune că un asistent i-a spus că ar fi bine să renunţe să mai încerce să aprindă un bec.
- Am găsit 100 de modalităţi de a nu putea aprinde un bec dar vom găsii şi 100 de modalităţi prin care vom aprinde becul.[47]
- Ce frumos.
- Aşa este.
- Sunt de acord.

[46] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

[47] https://doxologia.ro/edison-fiecare-incercare-gresita-ma-arunca-cu-inca-un-pas-inainte (accesat pe 10.03.2026).

Iată ce spunea despre legătura dintre ştiinţă şi credinţă gânditoarea Mădălina Costache: „Lemaître a fost primul care a propus ideea că universul a pornit de la o explozie iniţială. Acum numitul Big Bang. A calculat o estimare a ratei de expansiune a universului, similară cu valorile acceptate astăzi şi a formulat teoria atomului primordial, precursorul stelelor şi galaxiilor.

Aşadar, teoria acceptată astăzi de oamenii de ştiinţă, cea care sugerează că universul a fost creat printr-o explozie, îşi are originile în mintea unui om al credinţei. Acest lucru ne demonstrează posibilitatea de a exista, într-adevăr, o punte între ştiinţă şi credinţă.

Credinţa lui Lemaître nu a influenţat doar formularea teoriei Big Bang, ci i-a dat şi o perspectivă unică asupra acestei punţi. El a văzut ştiinţa ca o modalitate de a descoperi planul divin al universului. Într-un final a susţinut că ştiinţa şi credinţa nu sunt incompatibile, ci pot coexista şi se pot completa reciproc.

Aşadar, având în minte şi în suflet cele două exemple, putem spune că ştiinţa şi credinţa nu trebuie să fie antagoniste. Ele pot fi forţe complementare care lucrează împreună pentru a ne oferi o înţelegere mai profundă a lumii şi a locului nostru în ea. Iar o abordare integrată care îmbină cele două domenii poate duce la un progres ştiinţific mai semnificativ şi la o viaţă mai bogată şi mai plină de sens."[48]

Prin urmare este evident că ştiinţele şi cercetarea ştiinţifică mai au foarte mult

- să ne ofere,
- să ne descopere,
- să ne facă viaţa mai bună
- şi să ne aducă mai aproape de credinţa în Dumnezeu.

Ceea ce are loc de mai multe ori în lumea cercetării ştiinţifice este că sunt mulţi care vor să facă mai descoperii dar acest lucru nu are loc şi pentru aceasta sunt dezamăgiţi. Se ştie în acest sens că mai noi lumea computerelor şi a roboticii şi-a propus să descopere inteligenţă artificială. Acest lucru înseamnă să creezi o maşină sau un robot cu conştiinţă (suflet) ceea ce este imposibil. De ce? Fiindcă omul nu este Dumnezeu ca să poată crea un suflet.

Se poate vedea aici că omul contemporan este unul care trebuie să recunoaştem că *se joacă de-a Dumnezeu* cu inteligenţa artificială.

La fel de bine acest lucru poate să fie spus şi despre transumanism care ştim că este unul care crede că cu intermediul nanotehnologiei ei bine omul poate să fie îmbunătăţit şi eventual chiar făcut nemuritor. Sunt mai mulţi care cred că prin transumanism ei bine omul va putea chiar să populeze spaţiul cosmic.[49]

Iată ce spunea despre situaţia actuală a ştiinţelor gânditorul Răzvan Bucuroiu: „trei sunt domeniile asupra cărora haosul legislativ, dar şi interesele impure au acţionat ca o ghilotină în deceniile eliberării de comunism: educaţia, sănătatea şi transporturile. Toate trei sunt domenii vitale ale vieţii sociale, culturale şi economice. Fiecare ramură în sine, dacă ar fi paralizată de neputinţă şi dezorganizare, ar genera un haos societal, darămite toate trei! Căci o ţară bolnavă cronic (la propriu), needucată în profunzime şi blocată în arterele vitale de comunicare este în colaps. Astăzi însă voi vorbi despre partea care necesită cel mai mic efort, raportat la cele mai mari beneficii: educaţia."[50]

Ştiinţele sunt unele care după cum am spus au avansat mult în ultimele două secole şi se pare că acest având ştiinţific este departe de se fi terminat. Acest lucru este bun fiindcă trebuie să ştim că ştiinţele au menirea să ne facă o lume mai accesibilă şi mai frumoasă.

Creştinismul ortodox din cele mai vechi vremuri a cultivat nevoia omului de ştiinţă şi a susţinut într-un fel sau altul cercetarea ştiinţifică. Este datorită ştiinţei că omul a ajuns pe lună sau că în prezent mai toate comunicaţiile se fac prin satelit.

Ceea ce este o problemă este faptul că sunt mai mulţi care speră că ştiinţele sunt unele care vor ajunge să ne facă raiul pe pământ. Aceasta fiindcă sunt mulţi naivi care cred că în cele din urmă ştiinţa va ajunge să creeze din lumea noastră un rai.

Deşi este o realitate tristă, Biblia ne spune că omul a pierdut raiul şi că numai prin credinţă în Hristos îl poate recâştiga. Faptul că ştiinţele nu pot să ne facă raiul pe pământ nu trebuie să ne descurajeze şi să ne facă să nu le mai

[48] Mădălina Costache https://fainsisimplu.ro/contributia-credintei-9764.html (accesat pe 28.09.2025).

[49] A se vedea Jean Boboc, *Trasumanismul decriptat: metamorfoza navei lui Tezeu* (Iaşi, 2021).

[50] Razvan Bucuroiu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/progresul-stimabile-progresul-179255.html (accesat pe 28.09.2025).

studiem şi nici să mai facem cercetări ştiinţifice în acest sens. Ceea ce trebuie să ştim este că ştiinţele sunt daturi ale lui Dumnezeu pentru noi pe care noi trebuie să le folosim spre a face o lume mai bună. Credem că Dumnezeu va răsplătii într-un fel sau altul pe cei care se sârguiesc să facă o lume mai bună prin progresul ştiinţific.

Copii sunt unii care sunt testaţi de educaţie pentru a îşi da seama de care este domeniul ştiiţific în care pot excela. Iată ce spunea în acest sens gânditorul Răzvan Bucuroiu: "legile educaţiei s-au schimbat, cu tenacitate aproape demonică (nu există altă explicaţie!) de treizeci de ani, încontinuu. Reforme peste reforme, legi peste legi, normative peste normative, în aşa fel încât nici elevii (mai ales cei din ciclurile primare şi gimnaziale), nici părinţii să nu mai priceapă nimic. Şi ca totul să aibă o încununare a deznădejdii şi inutilităţii, au mai apărut şi necontenitele presiuni din partea unor ONG-uri şi a unor politruci pentru introducerea în şcoli a educaţiei sexuale şi a ideologiei de gen (transgenderism), mimând cu tuşe groase, chipurile, standardele modernităţii Europei comunitare. Standarde la care, atenţie!, nu toate statele membre UE participă în mod egal, în care palierele decizionale comune (mai mult sub formă de „recomandări"), se conjugă cu specificul programei şcolare şi priorităţile edu-caţiei în parametri naţionali specifici. La noi însă a devenit o chestiune de viaţă şi de moarte, ai zice, acceptarea în aria curriculară a acestor „materii" de extract pur ideologic, sub formă de cunoştinţe cu standarde ştiinţifice aproximative (oricum, schimbătoare în funcţie de evoluţia curentelor ideatice al căror extract sunt, de cercetarea în domeniu etc.), ateliere şi workshopuri. Morţi-copţi, elevii trebuie să afle că sexul lor poate fi fluidizat chirurgical, din hormon şi bisturiu, că pot alege orice mecanism personal/fiziologic al plăcerii sexuale, că nimeni, nici măcar Dumnezeu nu le poate „impune" ceva legat de dorinţele lor intime şi nici de schimbarea „datului" lor natural. Cui foloseşte în mod real, la scara inocenţei şi exact pe treapta formării caracterelor, acest tip de informaţii? Nimeni nu cred că poate răspunde asumat şi pe termen lung, date fiind problemele psihologice ulterioare dezvoltate de mulţi dintre cei care au ales fluidizarea sexului, debalansarea hormonală şi adoptarea unei stil de viaţă în veşnică incertitudine a firii."[51]

Ceea ce se poate vedea în lumea de azi este că există în mare două tendinţe cu privire la ştiinţe:

- a le relativiza
- sau a le absolutiza.

În acest sens sunt mai mulţi care consideră că în cele din urmă nu are nici un sens să investim în cercetarea ştiinţifică fiindcă aceasta nu ne ajută şi nici nu se merită să dăm bani pe ea. Ştiinţele fiind mai mult o pierdere de vreme ei bine în nici un fel nu merită să ne ocupăm timpul cu ele.

Aceasta este tendinţa relativizării ştiinţei. Ceea ce trebuie să ştim este că ştiinţa este un lucru care ne ajută totuşi în viaţa de zi cu zi. În acest sens din cele mai vechi timpuri trebuie să ştim că Biserica Ortodoxă a respins un mod de viaţă primitiv care respinge

- cultura,
- civilizaţia
- şi ştiinţele.[52]

Ştiinţele sunt unele care vor avansa şi vor progresa atâta vreme când va voii omul. Acest proces trebuie să ştim că este un fel de cooperare sau în termeni teologici *sinergie* dintre om şi Dumnezeu. Evident că sunt mai mulţi mari savanţi care nu văd nici o implicare a lui Dumnezeu în procesul progresului ştiinţific. Acest lucru nu este adevărat. Ceea ce trebuie să ştim este că Dumnezeu are un plan cu toate ştiinţele ca unul care chiar El le-a lăsat în lumea noastră.[53]

Este adevărat că de mai multe ori descoperirile ştiinţifice au ajuns să se facă întâmplător numai prin observare sau prin descoperirea unor lucruri cât se poate de nebăgate în seamă. Iată ce spunea în acest sens gânditorul Alexandru Ofrim: "termenul serendipity a fost creat de scriitorul englez Horace Walpole în 1754, cu sensul de „descoperire accidentală a unor lucruri care nu sunt căutate în mod special". Cuvântul i-a fost inspirat de o povestire persană din secolul al XIV-lea, Cei trei prinţi din Serendip, tradusă în Occident. Serendip sau Sarandib este denumirea persană a insulei Ceylon, locul de unde cei trei prinţi pleacă într-o călătorie iniţiatică, pe parcursul căreia descoperă din întâmplare lucruri pe care nu le căutau, folosindu-şi perspicacitatea în interpretarea unor indicii. Aşadar, cuvântul a

[51] Razvan Bucuroiu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/progresul-stimabile-progresul-179255.html (accesat pe 28.09.2025).

[52] A se vedea Charles Roberts Aldrich, *The Primitive Mind And Modern Civilization* (Routledge, 2014).

[53] A se vedea Adrian Lemeni, *Repere patristice în Dialogul dintre ştiinţă şi religie* (Bucureşti, 2009).

fost creat pentru a defini rolul întâmplării în descoperiri şi inovaţii. Sporadic, termenul a fost folosit la sfârşitul secolului al XIX-lea, dar cel care îl va introduce în circuitul ştiinţific este sociologul american Robert K. Merton, în 1949. Serendipitatea este observarea unui „atribut neaşteptat, anormal şi esenţial care dă ocazia de a dezvolta o nouă teorie sau de a extinde o teorie existentă". Merton şi Elinor Barber sunt autorii unei ample monografii despre implicaţiile serendipităţii în ştiinţă: The Travels and Adventures of Serendipity (2004)."[54]

Este clar că sunt din ce în ce mai mulţi în zilele noastre care cred că o lume mai bună poate să fie realizată numai pe care ştiinţifică. În acest sens în lumea noastră sunt prezente mai multe

- academii,
- universităţi,
- şcoli,
- centre de cercetare,
- institute ştiinţifice

care cu toate au mari idealuri şi aşteptări şi mai mari.

Este evident că am ajuns să trăim într-o epocă nucleară în care omul a făcut atât de multe bombe nucleare că ar putea distruge planeta de mai multe ori. Acest lucru nu este bine. De ce? Fiindcă sunt mai multe descoperiri care s-a putut vedea că au efect de bumerang care se întorc împotriva noastră odată ce au fost făcute.[55]

Iată ce spunea gânditorul Răzvan Bucuroiu despre climatul educaţiei copiilor din zilele noastre: „cultele religioase au înaintat un punct de vedere pe marginea noilor schimbări ale... schimbărilor Legii educaţiei, propuse de ministrul în funcţie (au fost peste 30 de miniştri, în doar 33 de ani), care cuprinde rezerva faţă de experimentele ideologice aplicate pe copii lipsiţi de discernământul specific adulţilor, refuzând astfel ideea că şcoala este un poligon de testare a unor curente de idei trecătoare - la scara istoriei - a unor experimente multiculturale abrupte, a unor schimbări de mentalitate şi optică radical opuse traiului de zi cu zi - vieţii reale, adică. Desigur, în mediile ultraseculariste, mesajul plin de bun-simţ al Cultelor a fost primit cu răceală sau chiar cu ostilitate, însă trebuie ţinut cont de faptul că orice ar fi, Biserica este alături de poporul său. Nu ea guvernează, nu ea legiferează, nu ea execută, ea poate doar să amendeze, în plan moral, derapajele celor de la vârf. Dar vocea ei se aude pretutindeni, iar dacă decidenţii s-ar solidariza pe proiecte sănătoase, reale şi importante, actul de guvernare ar fi infinit mai uşor de pus în operă. Căci Biserica poate ajuta, cu credibilitatea ei de la baza piramidei sociale şi până sus, în vârf, susţinerea acelor proiecte care împing spre mai bine societatea românească şi nu o trag în jos."[56]

Este bine să ştim că creştinii ortodocşi nu sunt unii care visează la o lume mai bună ci ei sunt unii care au ajustat şi s-au implicat cât se poate de

- concret,
- exact
- şi real

pentru ca să avem condiţii mai bune de viaţă.

Acest lucru ne spune că în cele din urmă nu trebuie să credem că ştiinţele sunt numai o teorie a unei lumi mai bune ci evident că ele sunt unele care ajung să ne facă o lume

- mai bună,
- mai dreaptă,
- mai frumoasă,
- mai echitabilă
- şi mai sensibilă.

Ştiinţific se pot face multe lucruri însă ceea ce trebuie să ne dăm seama este că de cele mai multe ori cercetarea ştiinţifică este limitată din cauza fondurilor. A face mari progrese ştiinţifice înseamnă să faci şi mai investiţii ceea ce numai ţările bogate o pot face. Trebuie să ţinem cont de acest lucru în zilele noastre când sunt mulţi care nu vor să renunţe la idealul ştiinţific.

---

[54] https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/serendipitatea-si-progresul-stiintific-590682.html (accesat pe 10.03.2026).

[55] A se vedea Thomas Khun, *Structura revoluțiilor științifice* (Bucureşti, 1976).

[56] Răzvan Bucuroiu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/progresul-stimabile-progresul-179255.html (accesat pe 28.09.2025).

Care este în cele din urmă idealul ştiinţific? Că prin ştiinţă se poate face o lume mai bună. Iată ce spunea în acest sens profesorul Dan Chiţoiu: "specificul spiritualităţii creştin-ortodoxe este mai aproape de un anumit înţeles al ştiinţei decât de moralismul şi pietismul ce au caracterizat adeseori discursul teologic occidental.

Propriu practicii spirituale ortodoxe este ceea ce ar putea primi, în anumite limite, numele de experiment, sau după exprimarea lui Părintelui Stăniloae, experiere (întrucât accentul trebuie pus pe dimensiunea personală, legată de persoană, a experienţei). Înţelegerea în această dimensiune a căii de cunoaştere a ceea ce este mai presus de lumea aceasta, dar şi a raţionalităţii care o guvernează, nu mai dă conotaţia de forţat şi artificial în apropierea între teologie (în sens răsăritean fiind aici inclusă şi filosofia) şi ştiinţă."[57]

Doi cercetători ştiinţifici discutau într-o zi.

- De ce facem noi ceea ce facem?
- Cercetare ştiinţifică?
- Da.
- Ce întrebare este aceasta?
- Răspunde-mi.
- Ca să facem o lume mai bună.
- O da. Aşa este.
- Mă îngrijorezi.
- De ce?
- Nu mi-ai mai pus o astfel de întrebare niciodată.
- Ţi-am pus-o acum.
- Dar ce ţi-a venit.
- Mă simt epuizat.
- De ce?
- Lucrăm aici de luni de zile şi nu am descoperit nimic.
- Şi?
- Am ajuns să îmi pierd speranţa.
- Greşeşti.
- De ce?
- Fiindcă vor venii şi rezultate.
- Când?
- Când va vrea Dumnezeu.
- Ei Dumnezeu.
- Da Dumnezeu.
- Nu cred că este de partea noastră.
- Ba da.
- Chiar crezi?
- Da.
- De ce?
- Ştii ce spunea Iisus?
- Ce?
- Fără de Mine nu puteţi face nimic (Ioan 15, 5).
- Da, am mai auzit acest lucru.
- Şi atunci?
- Cred că nu am răbdare.
- Ştii de cine îmi aduci tu aminte?
- Nu.
- De un împărat.
- Ce împărat?
- Bizantin.

[57] https://doxologia.ro/ortodoxie-stiinta (accesat pe 10.03.2026).

- Care?
- Heraclie.
- Când a domnit el?
- Între 610 şi 641 la Constantinopol.
- Şi?
- După înfrângerea perşilor a recucerit şi crucea Mântuitorului pe care aceia o răpiră cu ocazia unei invazii.
- Înţeleg.
- El se hotărî a duce el crucea pe străzile oraşului.
- Frumos.
- Plecă cu sfânta cruce pe umeri, când deodată se opri ne mai putând purta greutatea ei.
- De ce?
- Atunci patriarhul Zaharia îi zise.
- Ce?
- Împărate, tu duci crucea Domnului, având coroana pe cap şi îmbrăcat în haine împărăteşti, dar Iisus era desculţ, simplu îmbrăcat şi încoronat cu coroană de spini.
- Şi?
- Împăratul auzind acestea îşi schimbă hainele şi astfel se continuă procesiunea.[58]
- Cred.
- Deci vezi trebuie să urmăm lui Iisus nu aşa cum credem noi să trebuie să o facem.
- Dar cum?
- Imitându-l pe Iisus.
- Se poate acest lucru.
- Da.
- Adică întâmplarea de mai sus a spus acest lucru.
- Aşa este.
- Eu de mai multă vreme am o problemă cu răbdarea.
- Poţi să treci peste ea.
- Dar cum?
- Prin practică.
- Adică?
- Trebuie să faci exerciţii de răbdare.
- Se poate?
- Da.
- Nu ştiam.
- Ştii ce?
- Ce?
- Te voi ajuta chiar eu.
- Eşti un adevărat prieten.
- Nu se ajută prietenii între ei?
- Ba da.
- Şi atunci?
- Bine.
- Vom face amândoi exerciţii de răbdare.
- Şi vom face şi cercetare ştiinţifică în acelaşi timp?
- Da.
- Parcă mi-am mai revenit.
- Este bine să spui ce simţi.
- Crezi?
- Da.

[58] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde despre viaţa creştină* (Arad, 1929).

Iată ce spunea profesorul Dan Chițoiu despre legătura dintre știință și religie: "contextul cultural actual facilitează în mod excepțional un astfel de tip de apropiere. Pe de o parte, s-a recuperat în coordonatele sale esențiale spiritul tradiției ortodoxe, grație unor autori ai secolului XX (așa numita mișcare neopatristică). Pe de altă parte, știința a conștientizat periculozitatea imixtiunii ideologicului și în general a construcțiilor ideatice de proveniență raționalist-iluministă. De asemenea, prin provocările pe care cercetarea de graniță din știință le-a lansat, odată cu spectaculoasele descoperiri din ultima sută de ani (de la mecanica cuantică la noua viziune cosmologică și la neuroștiințe), au chemat la noi precizări și poziții din partea teologiei. În același timp, filosofia a oferit o instanță extrem de favorabilă acestei apropieri, prin fenomenologie.

Fenomenologia, așa cum a dovedit-o fenomenologia franceză recentă, poate oferi atât o cale de înțelegere cât și un limbaj ce permite înțelegerea reciprocă a fenomenalității din cele două căi de căutare a adevărului, științific-experimentală și spirituală de formulă isihastă. Cercetarea viitoare va adeveri cu siguranță că o astfel de cale de apropiere nu numai că este validă, dar că și poate produce rezultate excepționale pentru înțelegerea a ceea ce numim realitate de ultimă instanță. Atât cât poate un moment cultural, un stadiu al experienței spirituale și putințele capacităților omenești de cunoaștere."[59]

CAPITOLUL 3

O LUME MAI BUNĂ MORAL

Deși nu pare moralitatea este o temă care este importantă în facerea unei lumi mai bune. De ce? Fiindcă de mai multe ori lumea noastră a ajuns să susțină lucruri imorale. De exemplu știm că în antichitate păgânii puneau puțin preț pe moralitate. Sunt puțini cei care știu că de exemplu dacă într-o familie de păgâni se năștea un copil handicapat sau cu anumite deficiențe acesta nu trebuia să mai fie lăsat să trăiască ci din contră era ucis în cel mai infam mod: era aruncat de pe un munte într-o prăpastie (acest obicei avea loc în Grecia antică).

În acest sens sunt mai multe grupări religioase în lumea noastră care își propun să readucă la viață păgânismul antic. Ele sunt ceea ce se cunoaște în zilele noastre ca fiind *neo-păgânism.*[60]

Evident că în lumea noastră sunt mai multe lucruri imorale pe care unii le consideră adevărate valori religioase:

- poligamia în lumea islamică,
- mișcările de stradă LGBT în țările occidentale,
- legalizarea prostituției în mai multe țări occidentale,
- facerea de război armat în mai multe țări care se declară creștine,
- corupția din mai multe țări ale lumii etc.

Toate acestea sunt unele care ne spun că mai avem mult de lucrat pentru a face o lume mai bună moral.

Problema sărăciei din lumea noastră trebuie să știm că este una cu ample implicații morale: "Dumnezeu este marele bogat care joacă în această lume rolul marelui sărac. El îngăduie tuturor creaturilor sale să se îmbogățească cu ceea ce vor, ca astfel să pară mai bogate ca El.

Doar oamenii duhovnicești, al căror spirit este treaz pentru viziunea lumilor mai înalte și mai bune, se simt săraci cu toată bogăția acestei lumi și știu cu siguranță că îi așteaptă o bogăție mai de preț și mai trainică în acele lumi mai înalte și mai bune, unde Dumnezeu este numai marele bogat.

Creatorul este atât de milostiv și de oameni iubitor, încât, dacă nu ar fi creat de la început o lume mai bună decât aceasta, El ar crea-o acum doar din cauza dorinței fierbinți a milioanelor de oameni, care au plătit și plătesc prețul acelei lumi.

Doar sufletele cele înalte, cei mai aleși iubitori ai lui Dumnezeu nu râvnesc după nici o lume creată, ci numai după Acela care creează lumile."[61]

---

[59] https://doxologia.ro/ortodoxie-stiinta (accesat pe 10.03.2026).

[60] A se vedea Nicu Adrian Pătrașcu, *Neopăgânismul contemporan. Repere fundamentale* (Constanța, 2024).

[61] Sfântul Nicolae Velimirovici, Învățături despre bine și rău, traducere de Pr. Teofil Petrescu, Editura Sophia, București, 2006, pp. 101-102 apud https://doxologia.ro/o-lume-mai-buna (accesat pe 28.09.2025).

Ceea ce trebuie să ştim este că criza morală prin care trecerea lumea de azi este una adevărată şi nu o simplă ficţiune. De ce? Fiindcă este bine să ştim că omul de azi este unul care ajunge să se împătimească şi să susţină că patimile sunt de fapt un lucru

- normal
- şi firesc

al vieţii. Să fie chiar aşa? Adevărul este că patimile sunt unele care se întorc împotriva noastră fiindcă dacă de exemplu suntem lacomi vom devenii aşa de egoişti că numai propria noastră lăcomie contează şi în acest mod vom ajunge să îi facem pe cei de lângă noi să sufere.[62]

Părintele Paul Adrian Marian ne spunea că cea mai mare criză a lumii noastre este criza de a trăii fără de Dumnezeu: „din punct de vedere creştin cea mai mare criză ce poate exista în lume este criza de a trăi fără Dumnezeu. Cuvântul criză provine de la grecescul crisis care se traduce prin judecată. De aceea înainte de a fi orice altceva, criza este judecata bunului Dumnezeu cu omul. În măsura în care eu nu sunt în voia lui Dumnezeu sunt în criză. Celelalte crize cum ar fi: economică, socială, politică, educaţională, etc., nu sunt altceva decât consecinţele fireşti ale acestei crize. Starea de criză e starea proprie umanităţii căzute. Criza e o problemă personală între mine şi Dumnezeu."[63]

Este adevărat că o mare problemă a lumii noastre de azi este că sunt mai multe minţi şi mentalităţi bolnave care îşi imaginează o lume şi o viaţă fără de Dumnezeu.

- Secularismul,
- nihilismul,
- ateismul,
- materialismul
- sau neo-hedonismul

sunt cu toate ideologii care îşi imaginează că o lume fără de Dumnezeu ar fi una mult mai fericită şi împlinită. Este cu adevărat o problemă morală gravă a voii să Îl scoţi pe Dumnezeu din lumea din jur şi din viaţa ta.[64]

„Părintele Constantin Galeriu spune că reconstrucţia societăţii şi a lumii, la fel ca orice altă activitate autentic umană, trebuie să se realizeze pe trei niveluri diferite: spiritual, moral şi economic. Aceste trei elemente trebuie aşezate în această ordine ierarhică, deoarece elementul spiritual împreună cu cel moral, trebuie să sprijine elementul economic. Regenerarea morală ca şi cea economică nu se va produce până când omul nu va fi readus la condiţia lui dinainte de cădere. Asemenea unui copil care după ce a primit şi s-a bucurat de moştenirea parentală, îşi reneagă părinţii şi preferă să trăiască într-o lume desacralizată, omul zilelor noastre aude tot mai slab glasul creatorului său. Criza îşi are originea în faptul că omul s-a îndepărtat de vocaţia sa şi s-a sustras propriilor lui responsabilităţi faţă de Dumnezeu şi de lume."[65]

Moralitatea nu poate să nu stea la temelia unei lumi mai bune. Aceasta deşi ştim că sunt mai multe dileme morale în lumea de azi:

- eutanasia,
- incinerarea morţilor,
- clonarea,
- fertilizarea in vitro etc.[66]

Este adevărat că sunt mai multe dileme morale prin care trece lumea însă trebuie să ştim că mai de vreme sau mai târziu ele îşi vor găsii răspunsul. Aceasta fiindcă Duhul Sfânt lucrează în lumea noastră şi ne va aduce la liman.

Moralitatea este o temă care de cele mai multe ori ajunge să ne plictisească şi ne facă să căscăm. De ce? Fiindcă în cele din urmă toţi ştim care este diferenţa dintre bine şi rău. Realitatea este că deşi ştim de care este diferenţa dintre bine şi rău suntem relativi puţini cei care facem ceva în acest sens.

Să ne aducem aminte de primii creştini. Ei trăiau într-o lume politeistă care se închina la mai mulţi zei. Prin descoperire de sus ei au putut vedea că în templele păgâne nu locuiau zei ci demoni. Aşa că de mai multe ori ei s-au rugat şi demonii din templele păgâne au plecat în grabă. Ce s-ar fi întâmplat dacă primii creştini ar fi făcut compromisuri morale? Evident că şi acum am fi rămas în cloaca murdară a demonolatriei păgâne.

---

[62] A se vedea Sfântul Vasile cel Mare, *Despre lăcomie. Către cei bogaţi. O omilie rostită în timp de foamete şi secetă* (Bucureşti, 2009).

[63] Pr. Paul-Adrian Marian https://rasunetul.ro/criza-morala-si-consecintele-ei (accesat pe 28.09.2025).

[64] A se vedea Radu Teodorescu, *Secularismul: o ideologie fără Dumnezeu* (Cugir, 2017).

[65] Pr. Paul-Adrian Marian https://rasunetul.ro/criza-morala-si-consecintele-ei (accesat pe 28.09.2025).

[66] A se vedea Jean Claude Larchet, *Sfârşit creştinesc vieţii noastre, fără durere, neînfruntat, în pace* (Bucureşti, 2012).

Iată ce spunea în acest sens părintele Paul Adrian Marian despre mediul în care trăim azi: „astăzi toată lumea vorbeşte de o criză economică; oamenii politici, televiziunile, radiourile, presa, dar şi oamenii simplii. Oarecum e firesc, deoarece zilnic presa anunţă concedieri, creşteri mari ale cursului valutar, scumpiri ale alimentelor şi serviciilor, închideri de fabrici, tăieri din salarii şi pensii, băncile se plâng că debitorii nu îşi pot achita împrumuturile, etc. şi firește cei care simt cel mai bine efectele crizei sunt oamenii simpli. Aceste efecte stârnesc teamă, panică şi chiar disperare. De la analişti şi politicieni până la oameni simpli, toţi vorbesc de soluţii economice pentru depăşirea crizei, dar aproape nimeni nu se gândeşte care ar fi adevăratele cauze care ne-au dus la criză şi care ar fi soluţiile duhovniceşti de ieşire din criză."[67]

După cum am spus ceea ce se poate vedea în lumea noastră este că mai nimeni nu crede că moralitatea ar putea face o lume mai bună. Să fie lucrurile chiar aşa? Lumea de azi crede că

- banii,
- averile,
- bogăţiile,
- puterea politică
- şi faima

sunt cu adevărat care evident că ar face o lume mai bună.

Să fie lucrurile chiar aşa? Ceea ce trebuie să ştim este că moralitatea este una care îşi are un rol bine definit în lumea noastră. Dacă de exemplu cei care au de a face cu finanţele noastre ar fi morali şi drepţi nu am trece prin atât de multe crize financiare cum sunt cele pe care le întâlnim la tot pasul în lumea de azi.[68]

Moralitatea se manifestă în mai multe lucruri cum ar fi

- altruismul,
- activităţile filantropice,
- solidaritatea socială,
- armonia interpersonală
- fidelitatea conjugală.

Ceea ce trebuie să ştim este că de exemplu în lumea noastră asistăm în ultima perioadă de timp la o explozie a divorţurilor. De ce? Fiindcă oamenii de azi adevărul este că nu prea ţin cont de moralitate. Se cunosc exemple de mari oameni de stat care au ajuns să fie căsătoriţi cu copii şi să aibă mai multe aventuri sexuale cu mai mulţi parteneri.

Iată ce spunea în acest sens părintele Paul Adrian Marian: „după '89 cu toţii am sperat că ţara noastră va ajunge în sfârşit în mâinile unor oameni cu frică de Dumnezeu şi respect faţă de valorile morale, spirituale şi de credinţa acestui neam. Încet, încet ne-am dat seama că aşteptările noastre au fost înşelate şi... să-mi fie cu iertare, destinele ţării noastre din mâinile ateilor au ajuns în mâinile păgânilor.

De atunci statul a luptat şi continuă să lupte şi astăzi pentru distrugerea familiei şi a întregii morale creştine „propovăduind" o morală din care Dumnezeu lipseşte cu desăvârşire.

În conferinţa de presă organizată de Forul Ortodox Român şi Alianţa Familiilor din România a fost criticată sever clasa politică din România pentru lipsa ei de preocupare pentru viitorul românilor. Viitorul o reprezintă familia cu copii ori, la noi, familia e agresată din toate părţile."[69]

Am spus că cei mai mulţi oamenii cred că moralitatea este un lucru

- obscur,
- periferic
- şi fără importanţă

în viaţa socială şi politică a lumii de azi.

Să fie lucrurile chiar aşa? Adevărul este că nu. Ceea ce trebuie să ştim este că de exemplu dacă vom ajunge să avem politicieni şi lideri corupţi ei bine în cele din urmă vom suferii şi noi consecinţele. De ce? Fiindcă aceştia vom ajunge să fure din banii noştri publici şi în acest mod vom ajunge să o ducem mai prost şi mai rău.

Moralitatea dacă este respectată poate face o lume mai bună. Cu privire la faptul că sunt mai mulţi care ajung să susţină că se poate trăii o moralitate şi fără de Hristos ei bine există un răspuns. Se ştie de exemplu că împăratul

---

[67] Pr. Paul-Adrian Marian https://rasunetul.ro/criza-morala-si-consecintele-ei (accesat pe 28.09.2025).

[68] A se vedea Paul Dobrescu, *Crizele de după criză. O lume fără busolă şi fără hegemon* (Editura Litera, 2016).

[69] Pr. Paul-Adrian Marian https://rasunetul.ro/criza-morala-si-consecintele-ei (accesat pe 28.09.2025).

păgân Iulian care a voit să readucă cultul păgân în Imperiul Bizantin era un om moral şi spunea că moralitatea poate să fie trăită şi fără de Hristos. Totuşi este bine să ştim că moralitatea fără de Hristos pe care o propovăduiesc mai multe religii din lumea este una seacă şi lipsită de viaţă.

Aceasta fiindcă moralitatea este un lucru care vine de la Hristos şi se întoarce spre Hristos. Iată de ce deşi sunt puţini care pot ajunge sfinţi creştini ortodocşi totuşi mai toţi pot să trăiască moral. Aceasta fiindcă moralitatea este mai uşor de împlinit decât sfinţenia.[70]

Doi moralişti discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- Nu mai creştinismul ortodox propovăduieşte moralitatea.
- Aşa este.
- Şi atunci care este diferenţa?
- Adică?
- De ce trebuie să crezi în Hristos şi să fi creştin pe când poţi să fi şi budist sau şintoist?
- Să presupunem că există un om foarte bogat.
- Aşa şi?
- El ar mai mulţi servitori în slujba lui.
- Da.
- Dar are şi un fiu.
- Şi?
- El îi va plătii pe servitorii lui nu?
- Da.
- Dar când va venii să moară cui îi va lăsa moştenirea fiului sau servitorilor?
- Fiului evident.
- Ei vezi aşa este şi cu moralitatea necreştinilor.
- Adică?
- Ei îşi i-au plata în această lume.
- Adică?
- Ei respins să fie fii lui Dumnezeu prin credinţă în Iisus.
- Deci sunt simpli servitori ai lui Dumnezeu.
- Da.
- Dar nu fii?
- Da.
- Cred că înţeleg ceea ce vrei să îmi spui.
- Mă bucur.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Să nu ai prea mare încredere în moralitatea celor care nu cred în Hristos.
- De ce?
- Fiindcă este una cât se poate de îndoielnică.
- Cum?
- S-a demonstrat acest lucru de mai multe ori.
- Da?
- Da.
- Şi eu cum de nu ştiu?
- Nu poţi să le ştii pe toate.
- Aşa este.
- Vezi?
- Şi ce poţi să îmi spui în acest sens?

[70] A se vedea Georgios Matzaridis, *Morala creştină. Omul şi Dumnezeu. Omul şi semenul. Poziţionări şi perspective existenţiale şi bioetice* (Bucureşti, 2006).

- Istoricul bizantin Nichifor istoriseşte în istoria sa bisericească următoarele.
- Ce?
- Chosroe, regele Perşilor (veacul al VII-lea) trimise la Constantinopol turci stigmatizaţi, adică cu semnul crucii pe frunte.
- Cum?
- Aşa cum auzi.
- Turcii nu cred în cruce.
- Când împăratul îl văzu, îi întrebă, de ce poartă pe frunte semnul crucii pe care ei nu-l cinstesc?
- Ei răspunseră aşa.
- Ce?
- Cu mulţi ani înainte bântuise în ţara noastră o molimă îngrozitoare, care secera nespus de multe vieţi omeneşti. Câţiva creştini conlocuitori, sfătuiră poporul să facă semnul sfintei cruci pe frunte.
- Şi?
- Aşa fură scăpaţi de molimă. De atunci poartă toată lumea din ţara lor acest semn pe frunte.[71]
- Nu îmi vine să cred.
- De ce?
- Turci care şi-au făcut semnul crucii pe frunte?
- Da.
- Fără să fie creştini?
- Da.
- Deci poţi să fi şi cu Dumnezeu şi cu Mamona?
- Nu.
- Şi atunci?
- Cum am spus să nu te bazezi pe moralitatea necreştinilor.
- De ce?
- Fiindcă este ciudată.
- Am cred.
- Mă bucur.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Demonii care stăpânesc mai multe religii din lume sunt unii care pot mima moralitatea.
- Da?
- Da.
- De ce?
- Pentru a îi ţine pe oameni cât mai departe de Hristos.
- În ce sens?
- Ei ne spun prin gânduri că nu au nevoie de Hristos să fie morali şi buni.
- Şi?
- După cum am spus este mai mult o amăgire.
- De ce?
- Fiindcă moralitatea vine de la Hristos.
- Da, orice tablou are un autor.
- Aşa este.
- M-ai lămurit unele lucruri pe care nu le înţelegeam.
- Mă bucur.
- Moralitatea fără de Hristos este una slabă.
- Un fel de copie după Monalisa lui da Vinci.
- Bine spus.
- Mă bucur că înţelegi.

[71] A se vedea Grigorie Comşa, *1000 de pilde despre viaţa creştină* (Arad, 1929).

Tot părintele Paul Adrian Marian spunea despre criza economică: „Prof. univ. Dr. Pavel Chirilă spune că până să trăim criza economică, la noi s-a instalat o gravă criză morală, ignorată de politicieni şi nu numai. Puterea politică a avut un aport substanţial în adâncirea crizei morale. De pildă la începutul anilor '90 printre primele hotărâri ale guvernului a fost cea privind libertatea avortului, ţara noastră ajungând fruntaşă în Europa cu un raport de un avort la un nou născut, iar în anumiţi ani 1,6 la unu. De asemenea guvernul a avut mai multe tentative de legiferare a prostituţiei şi a concubinajului şi cu siguranţă vor urma şi altele gen homosexualitatea. Un rol important în propagarea şi promovarea acestor imoralităţi îl are mass-media care pe lângă acestea manipulează prin sondaje de opinie fabricate şi mincinoase căutând să inoculeze în conştiinţa oamenilor materialismul, plăcerea şi într-un cuvânt păcatul. De asemenea internetul e un factor cu totul distrugător; vrei sau nu, eşti bombardat cu tot felul de reclame pornografice, incitante şi imorale. Chiar şi pe coperta bonurilor de masă am întâlnit astfel de imagini. Să vă închipuiţi! Situaţia nu e mai roz nici între oamenii simplii, cu durere chiar unii credincioşi astăzi nu mai cred în viaţă după moarte. Nu mai cred în Hristos ca Dumnezeu, ci cel mult într-un Hristos istoric. Asta îi face să trăiască în pofte şi păcate: „să bem şi să mâncăm căci mâine vom muri" (1 Corinteni 15. 32) . Aşadar, „cu toţii am păcătuit " (Romani 5. 12)."[72]

După cum am spus ceea ce se poate vedea este că în lumea noastră de cele mai multe ori moralitatea este un lucru

- periferic
- şi ignorat

dar când se ajunge să avem un preşedinte sau rege imoral ei bine toată lumea se scandalizează. De ce? Fiindcă aceasta fie că

- practică corupţia,
- minte în public,
- asupreşte
- sau tiranizează

populaţia ei bine nimeni nu îl mai vrea şi dintr-o dată moralitatea ajunge să preocupe pe mai toată lumea. Exemple de dictatori şi tirani au fost mult prea multe în istoria lumii ca să ne comportăm ca şi cum ele nu au existat.[73]

Iată ce spunea tot părintele Paul Adrian Marian despre crima morală din lumea noastră: „iată doar câteva cauze care au generat o gravă criză morală, iar de aici a mai fost doar un pas până la criza economică.

Părintele Iustin Petre, stareţul Mănăstirii „Sfântul Ioan Casian" din Dobrogea într-un interviu spune că pe noi nu trebuie să ne îngrijoreze în mod deosebit criza la care se face referire în ultima vreme prin toate mijloacele mass-media, pentru că este o criză a sistemelor economico-financiare, politice, sociale, etc. care sunt în esenţă creaţii ale minţii umane, având la temelia lor de cele mai multe ori patimilie din om: dorinţa de putere, dorinţa de înavuţire, iubirea trupească exprimată în dorinţa de plăcere, trufia vieţii, etc. Toate sistemele care au urmărit realizarea unui Rai al bunăstării aici pe pământ, fără Dumnezeu au fost sortite eşecului. În mod inevitabil tot ceea ce face omul fără Dumnezeu din propria lui ambiţie, poate avea un început entuziast, dar cu certitudine va avea un sfârşit lamentabil. Dacă ne referim la secolul XX, în laboratoarele ideologice ale lumii au fost gândite două sisteme de forţă: comunismul ateu şi capitalismul libertin. Cel dintâi a umplut cerul de Sfinţi, ucigând milioane de trupuri din dorinţa de a-L smulge pe Dumnezeu din inimile celor credincioşi; al doilea sistem nu s-a atins de trup, dimpotrivă l-a idolatrizat, l-a îmbuibat, i-a stimulat patimile, ucigând astfel milioane de suflete. Se pare că sistemul capitalist în acest sens a fost mai eficient. De aceea asistăm astăzi la transformarea patimilor în modă, a nefirescului în firesc, a anormalului în normalitate, a patologicului în stare de sănătate."[74]

Criza morală din lumea noastră este una care evident că ajunge să fie una care face din mai multe lucruri anormale lucruri morale:

- homosexualitatea şi lesbianismul devin lucruri obişnuite,
- corupţia şi mita sunt lucruri fireşti ale funcţionării economiei,
- vulgaritatea este o formă de rezistenţă într-o lume ieşită din ţâţâni,
- obscenitatea devine o formă de artă publică,
- minciuna şi înşelăciunea devin forme de supravieţuire într-o lume cu susul în jos etc.

[72] Pr. Paul-Adrian Marian https://rasunetul.ro/criza-morala-si-consecintele-ei (accesat pe 28.09.2025).
[73] A se vedea Mario Turchetti, *Tirania şi tiranicidul* (Editura Cartierul, 2003).
[74] Pr. Paul-Adrian Marian https://rasunetul.ro/criza-morala-si-consecintele-ei (accesat pe 28.09.2025).

Se poate vedea că deşi nu îi este acordat mai nici un rol în realitate moralitatea este una care are o parte importantă la facerea unei lumi mai bune şi mai frumoase.

„Dacă privim în Sfânta Scriptură vom vedea că ori de câte ori omul s-a îndepărtat de Dumnezeu a intrat în criză. În mod special cartea Judecătorilor ne arară că întotdeauna când israeliţii ajungeau la un anumit progres şi bunăstare materială uitau de Dumnezeu crezând că prin propria lor înţelepciune şi putere au realizat ceva ori cu ajutorul unor dumnezei falşi închinându-se lor. Dumnezeu ca să-i trezească la realitate îi pedepsea cu tot felul de crize, iar ei în necazuri şi suferinţe îşi aminteau de adevăratul Dumnezeu şi se pocăiau.

Astăzi, situaţia e la fel. Deşi ne numim creştini, de la cel mai mare până la cel mai mic am intrat într-o mare criză morală şi fiindcă Dumnezeu ne iubeşte şi nu vrea moartea păcătosului ne-a lăsat şi pe noi în tot felul de crize: economice, politice, sociale, etc. ca atunci când vom simţii greul să ne aducem aminte de El şi să ne pocăim."[75]

Moralitatea este şi ea o formă de manifestare a binelui fiindcă este bine să ştim că binele este un lucru care este complex şi se poate spune că sunt mai multe lucruri care intră în componenţa lui:

- ascetica,
- mistica,
- contemplaţia,
- nevoinţa,
- filantropia,
- altruismul etc.

Toate acestea sunt manifestări ale binelui în lumea noastră şi trebuie să ştim că una dintre ele şi moralitatea care ne face să fim mai buni şi ne îndreaptă spre o lume mai bună.[76]

„Cu tot greul acestor crize pentru cei ce au ochi să vadă, ele sunt un mijloc şi un motiv de întoarcere spre Dumnezeu. În necazuri şi greutăţi, omul se opreşte puţin şi priveşte în sus. În momente de criză, omul îşi descoperă propriile sale limite, propriile sale neputinţe şi dacă mai are un strop de bun simţ se întreabă: Cine sunt eu, de unde vin, încotro merg şi ce ar trebui să fac?"[77]

Este cât se poate de evident că sunt mai mulţi agenţi ai imoralităţii. În acest sens sunt mai multe forme de manifestare a sadismului şi a masochimsului în lumea noastră şi acest lucru fiindcă omul de azi îşi găseşte tot felul de scuze şi de justificări pentru a promova imoralitatea.

Sunt mai multe aşa zise sporturi în lumea noastră sau mai bine spus sporturile negre cum ar fi

- boxul,
- artele marţiale,
- luptele de stradă regizate de interlopi

care se pretind a fi cât se poate de morale şi de obişnuite. Ele nu sunt deloc morale.

Iată ce spunea în acest sens gânditorul Adrian Palade: "a discuta despre morală în societatea actuală înseamnă de multe ori a vorbi în vânt, a predica în pustie. Există o neîncredere în sănătatea sufletească şi trupească pe care o aduce observarea legii morale naturale şi divine, înscrisă în firea umană. Morala are universalitatea ei şi nucleul acestei morale este iubirea, mila, compasiunea. Modelul şi personificarea acestui model le reprezintă Persoana Mântuitorului Iisus Hristos. Fără Hristos, etica devine impersonală şi se relativizează. Acesta este pericolul care pândeşte condiţia umană în secolul al XXI-lea."[78]

Lumea de azi găseşte valorile morale superflue şi o bătaie în vând având în vedere că în zilele noastre pornografia a ajuns să circule liber pe internet la fel ca un lucru

- obişnuit,
- firesc
- şi moral.

Imoralitatea trebuie să ştim că nu este niciodată normală ş firească. Din contră, ea este una care merge împotriva bunului simţ.

---

[75] Idem.

[76] A se vedea Ovidiu Botoi, *Morala biblică şi morala coranică* (Alba Iulia 2020).

[77] Pr. Paul-Adrian Marian https://rasunetul.ro/criza-morala-si-consecintele-ei (accesat pe 28.09.2025).

[78] https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/interviu/moralitatea-in-lumea-indiferentei-31991.html (accesat pe 11.03.2026).

Este bine să ştim că moralitatea şi bunul simţ sunt unele care se leagă şi merg mână în mână. Aceasta fiindcă nu se poate spune că eşti un om moral dacă nu ai bun simţ.

Iată ce spunea profesorul Vasile Morar despre moralitatea din zilele noastre: "ce mai înseamnă astăzi moralitatea, mă întrebaţi dumneavoastră pe mine! Din păcate, astăzi... moralitatea înseamnă mai puţin. Există un scepticism, în viaţa cotidiană, foarte perfid, foarte insidios. Dacă faceţi un test simplu printre oameni, credincioşi sau necredincioşi, constataţi că mulţi dintre ei consideră că a vorbi despre morală înseamnă a vorbi în vânt, a predica în pustie. Prin urmare, există o neîncredere că moralitatea mai este păstrată, mai este conservată şi mai este preţuită. Cred că această idee care s-a insinuat, în spaţiul public şi în conştiinţa foarte multor oameni, este unul dintre cele mai nocive lucruri care pot fi imaginate."[79]

Imoralitatea din zilele noastre este una care este promovată de multe ori de mas media. Aceasta fiindcă mas media din dorinţa de a face rating de mai multe ori ne pune în faţă lucruri groteşti:

- paricid,
- violuri,
- jafuri,
- furturi,
- crime odioase,
- răzbunări între interlopi etc.

Evident că mas media spune că doar ne informează dar în realitate nu face decât să creeze climatul unui relativism moral.[80]

După cum am spus este bine că mai multe religii vorbesc şi susţin moralitatea dar atunci cum se face că ele nu vor să Îl accepte pe Mântuitorul Iisus ca izvor al moralităţii? Aceasta fiindcă după cum am spus sunt demoni care de mai multe ori

- imită,
- minează
- sau simulează

moralitatea.

Se ştie de cazul unui călugăr care a fost înşelat de un demon care îl învăţa numai lucruri bune. Totuşi demonul avea o mare meteahnă: nu îi plăcea lectura Vechiului Testament. Ei bine se poate spune că în religiile fără de Hristos sunt mai mulţi demoni care aparent operează inofensiv dar în realitate nu este aşa. Confucianismul este o religie a Chinei care are o moralitatea superioară însă tot acest construct al moralităţii este bazat pe panteism care susţine că de fapt Dumnezeu, lumea şi universul sunt unul şi acelaşi lucru.

Dintre cei mai imorali oameni ai istoriei amintim:

"1. Adolf Hitler (Germania): responsabil pentru declanşarea celui de-al Doilea Război Mondial şi orchestratorul Holocaustului, genocidul sistematic a peste 6 milioane de evrei şi alte milioane de victime (rromi, persoane cu dizabilităţi, prizonieri politici).

2. Iosif Stalin (URSS): a condus o dictatură brutală marcată de "Marea Epurare", foamete artificială (Holodomor) şi lagăre de muncă (Gulag), provocând moartea a aproximativ 10-60 de milioane de oameni.
3. Mao Zedong (China): politicile sale, precum "Marele Salt Înainte" şi "Revoluţia Culturală", au dus la foamete generalizată şi execuţii, rezultând în zeci de milioane de victime.
4. Pol Pot (Cambodgia): liderul Khmerilor Roşii a ordonat genocidul a aproximativ 1.5 - 2 milioane de oameni (cam un sfert din populaţia ţării), vizând intelectuali, minorităţi şi orăşeni."[81]

Este prin urmare evident că marii dictatori şi tirani ai lumii au fost oameni imorali care au ajuns să ucidă milioane şi zeci de milioane de oameni fără să le pese de acest lucru deloc.

Se ştie de cazul unui mare general nazist de la Auschwitz care a exterminat aproape un milioane de evrei să întrebat cum se simţea când îi auzea pe evrei că strigau după ajutor în camerele de gazare el a răspuns că simţea să se află lângă un abator de animale.[82]

---

[79] Idem.

[80] Pr. Prof. Univ. Dr. Ştefan Iloaie, *Relativizarea valorilor morale. Tendinţele eticii postmoderne şi morala creştină* (Cluj-Napoca, 2009).

[81] De pe Wikipedia.

[82] Este vorba de Stangl https://ro.wikipedia.org/wiki/Franz_Stangl (accesat pe 11.03.2026).

Evident că sunt mai mulţi oameni imorali care au făcut din cruzime şi din sălbăticie o monedă curentă şi un lucru cât se poate de obişnuit şi firesc.

Elisabeta Báthory a fost o contesă maghiară cunoscută drept "Contesa Sângeroasă", acuzată că a torturat şi ucis sute de tinere fete la sfârşitul secolului al XVI-lea.[83] La fel de bine trebuie să ştim că în Franţa marchizul de Sade avea să de naştere sadismului care susţinea că iubirea puternică se manifestă prin a crea durere fizică. La fel de bine de Sade a făcut apologia pederastiei ca fiind o formă autentică de iubire. Se poate vedea că lumea a dat de mai multe ori persoane bolnave care au făcut din imoralitate o adevărată virtute.

Doi istoriei discutau într-o zi.

- Tu ştii ce este acela un avatar?
- Avatar?
- Da.
- Nici un am auzit vreodată de acest cuvânt.
- Este un cuvânt hindus.
- Şi ce înseamnă?
- Are două sensuri?
- Care sunt.
- Primul este că un avatar este o reîncarnare a unei zeităţi hinduse.
- Şi al doilea?
- Avatar înseamnă un proces decadent.
- Şi de ce îmi spui mie de avataruri?
- Fiindcă observ că există un oarecare adevăr în acest concept.
- Cum ar fi?
- Te-ai uitat la situaţia din Orientul Mijlociu?
- Nu prea.
- Cum se termină un război cum începe altul.
- Şi?
- Este o situaţie degenerescentă.
- Asta am remarcat.
- Nu este situaţia de acolo asemenea unui avatar hindus?
- Se poate spune.
- Sunt oameni care sunt extrem de prinşi în păcate şi patimi.
- Şi ce este de făcut?
- Să ne pocăim?
- Se poate să te pocăieşti în faţa morţii?
- Noul Testament ne spune că da.
- Unde?
- De tâlharul de pe cruce ai auzit?
- Pomeneşte-mă Doamne când vei venii în împărăţia Ta?
- Da.
- Vezi că ştiu?
- Foarte bine.
- Şi de ce spui de pocăinţă?
- Fiindcă sunt mulţi care respins pocăinţa şi în faţa morţii.
- Se poate?
- Da.
- Cum aşa?
- O să îţi spun de un caz de care am auzit recent.
- Adevărat?
- Da.

[83] https://ro.wikipedia.org/wiki/Elisabeta_B%C3%A1thory (accesat pe 11.03.2026).

- Sună interesant.
- Este.
- O muribundă strângea cu putere ceva: între mâinile-i împreunate.
- Ce anume?
- Nu se vedea decât căpătuit unui şiret.
- Şi?
- Preotul, care era de faţă, voia să-l tragă afară şi să-i aşeze în mâini o cruce, dar muribunda strângea obiectul în mod convulsiv.
- Ce era?
- După ce a murit, i-au deschis mâna şi ce au găsit într-însa?
- Ce?
- O cheiţă de la caseta în care moarta îşi ţinea banii, hârtiile de valoare, poliţe şi alte lucruri de felul acesta.
- Nu se poate.
- Ba da.
- Cum?
- Aceste au fost aşadar religia ei cea mai preţioase, de care nu se putea despărţi nici la moarte.[84]
- Nu îmi vine să cred.
- Ba da.
- Se poate aşa ceva?
- Da.
- Ce păcat.
- Ştii ce este?
- Ce?
- Oamenii pot să fie răi.
- Din nefericire.
- Şi unii ajuns să se împietrească în răutate.
- Aşa de tare?
- Da.
- Că nu le mai este frică nici de moarte?
- Dacă toată viaţa te-ai înrăit crezi că mai îţi este frică de moarte?
- Aşa este.
- Dar vreau să te întreb ceva?
- Ce?
- Demonii nu sunt şi ei responsabili de această înrăire a omului?
- Ei pot activa numai cu acordul omului.
- Deci respectă liberul arbitru al omului?
- Da.
- Şi totuşi oamenii ajung să se înrăiască?
- Da.
- Din proprie iniţiativă?
- Da.
- Şi cum putem să facem noi o lume mai bună?
- Evitând astfel de oameni.
- Se poate?
- Da.
- Bine de ştiut.
- Aşa este.
- Eu visez la o lume mai bună.
- Cine nu visează?

[84] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde despre viaţa creştină* (Arad, 1929).

- Aşa este.
- Mă bucur că suntem de acord.

Cuvintele mitropolitului Bartolomeu Anania despre cum imoralul Iuda se plimbă nestingherit printre noi sunt actuale: "din nefericire, Iuda nu e doar personajul unui anume moment istoric, ci şi un personaj al istoriei de după el, multiplicat peste tot, la scara planetară, în ipostaza sărutării care acoperă tradarea.

Printre noi, cei ce beneficiem de civilizaţie, de cultură, de progres ştiinţific, de libertate, de bunurile pământului şi de harurile cerului, printre noi se instaurează, încetul cu încetul, un duh perfid care rastoarnă valorile şi perverteste limbajul. Anormalul devine normal, viciul devine virtute, minciuna devine adevăr, furtul inteligent devine profesie onorabilă, sodomia se cheamă orientare comportamentală, cuvinte nobile precum prietenie, prieten, prietenă se degradează în conotaţii dubioase, pervertirea tineretului se intitulează program de sănătate anti-SIDA, destrămarea familiei se numeşte planificare familială, crimele ingineriei genetice se fac în numele vindecărilor miraculoase, prostituţia se legitimează prin libertatea femeii de a face ce vrea cu propriul ei trup, proxenetismul se reclamă de meditaţia transcendentală, sărăcirea spiritului devine globalizare, invadarea unei ţări se cheamă război preventiv, terorismul îşi reclamă valenţe divine, înfeudarea economică se numeşte credit bancar, pomana politică devine act de caritate. Şi multe altele.

Iuda se plimba nestingherit prin societate, prin istoria omenirii, dar şi prin creştinătate. Isprava lui cea mai mare este aceea ca, dintr-o singură Biserică, a făcut mai multe. Din mai multe a făcut o puzderie. Şi continuă s-o facă, prin ceea ce îi este propriu: lăcomie, invidie, orgoliu. Se adaptează uşor, şi-a rafinat metodele. Lucrează la lumina nopţii şi comunică prin unde herţiene. E un iscusit importator de religie, oferind-o concurenţial pe piaţa bunurilor de consum. Altfel, e un ecumenist convins. Când nu lucreaza pe furiş, te invită la dialog frăţesc. Dacă-l refuzi sau daca te aperi, te pomeneşti intolerant, conservator, fundamentalist, retrograd.

Cunoaşte bine Biblia, are studii universitare, vorbeşte câteva limbi străine. El ştie că Iscarioteanul era unul din cei doisprezece care au ascultat şi memorat învăţătura lui Iisus. Dacă ar fi avut curăţie şi talent, putea să scrie o Evanghelie tot atât de bogată ca a lui Matei.

A scris-o postum, în cheia sărutării perverse. Iuda e un excelent teolog, aşa cum este şi patronul său din Qarantania, care Îi oferea lui Iisus citate din Scriptura.

Iuda e tot atât de zelos printre ai săi, de vreme ce instinctul dezbinării îl mobilizează peste tot, oriunde s-ar afla. Partenerul trebuie mai întâi sedus, dominat şi numai după aceea nimicit. Iuda îşi abordează semenul cu graţia cobrei care, întâlnind o viperă în junglă, o invită la un dans aerian, fascinant, ameţitor, pe durata căruia îşi calculează cu precizie secunda muşcăturii mortale. Iuda e un maestru al crimei perfecte."[85]

CAPITOLUL 4

O LUME MAI BUNĂ CULTURAL

Cultura este un bun universal. Aceasta fiindcă mai toate ţările lumii au cultura lor proprie. Se poate spune că cultura este un lucru care se leagă de ştiinţă dar este mult mai vastă decât ştiinţa. Prin urmare ce este cultura? "Cultura este totalitatea valorilor materiale şi spirituale create de omenire şi a instituţiilor necesare pentru comunicarea acestor valori. Cultura este faptul de a poseda cunoştinţe variate în diverse domenii; totalitatea acestor cunoştinţe; nivel (ridicat) de dezvoltare intelectuală la care ajunge cineva."[86]

Prin urmare ne putem da seama că cultura este un bun destul de important în lumea noastră. Mai nou s-a ajuns să se vorbească de o *cultură populară* care este alcătuită din muzică, film, documentare TV, benzi desenate, reviste sau cărţi. Această cultură de mai multe ori însă a ajuns un fel de *simulacru al adevăraţi culturi.*[87]

Cultura adevărul este că ne face viaţa mai frumoasă. Un spectacol de teatru sau un film bun lasă în noi amintiri şi meditaţii de lungă durată. Aceasta fiindcă după cum am spus trebuie să ne dăm seama că cultura este un lucru care aduce cu sine îmbogăţirea persoanei şi a vieţii sale intelectuale. Nu trebuie să uităm acest lucru în zilele noastre când sunt mulţi care consumă cultură dar nu se gândesc serios la ea fiindcă cred că în cele din urmă cultura vine de la sine.

[85] https://ortodox.md/ips-bartolomeu-anania-portretul-lui-iuda-cel-modern/ (accesat pe 11.03.2026).
[86] După Dicţionarul explicativ.
[87] A se vedea Radu Teodorescu, *Simulacrele culturii: contrafacerea culturii în contracultură, subcultură şi incultură* (Cugir, 2025).

Ceea ce trebuie să ştim este că există mai multe nivele de cultură. Cultură spun că fac şi cei care practică culturismul dar nu despre această cultură vom vorbii în aceste rânduri. Ceea ce vom vorbii aici este despre cultura autentică sau mai bine spus cultura care se zideşte sufletul prin faptul că îl

- educă,
- îl face mai sensibil,
- îl maturizează
- şi în inspiră.

Cultura autentică a fost întotdeauna un lucru care fără de nici o îndoială că ne-a făcut mai curajoşi în încercările fiindcă se poate spune că *cultura este un ritual inițiatic.*[88]

Iată ce spunea părintele Paul Siladi despre cultură: "nu sesizăm cultura în care trăim, aşa cum nu suntem conştienţi de aerul pe care îl respirăm. Poate de aceea, în spaţiul ortodox, reflecţiile despre raportul dintre Evanghelie şi cultură au rămas rare: atât una, cât şi cealaltă par de la sine înţelese. O privire atentă arată însă că lucrurile sunt mai nuanţate.

Cultura este totalitatea obiceiurilor, valorilor, credinţelor, cunoştinţelor şi instituţiilor prin care un popor îşi transmite viaţa de la o generaţie la alta. Ea se desfăşoară în cercuri concentrice - continental, naţional, regional, local, familial - şi cuprinde limbajul, arta, religia, economia, morala, organizarea socială. Cu alte cuvinte, cultura este modul în care oamenii locuiesc lumea. Au existat voci care au idealizat-o, văzând în cultură o „victorie" a omului asupra întunericului. Realismul creştin preferă însă să vorbească despre ambiguitatea ei morală: din potenţele umane se pot actualiza cultural şi cele bune, şi cele rele. De aceea, culturile nu sunt nici integral frumoase, nici definitiv malefice."[89]

Au existat în istorie mai mulţi care au ajuns să absolutizeze cultura cum a fost de exemplu în secolul al XX-lea în România filosoful român Constantin Noica. Noica în plin regim ateu a ajuns să vorbească de *o mântuire prin cultură.* Se poate o mântuire prin cultură? Adevărul este că nu. Cultura are un rol care se rezumă am putea spune la această lume.

Totuşi este bine să ştim că creştinismul a fost unul care a venit cu o cultură creştin ortodoxă aceasta fiindcă mai toate marile religii ale lumii au cultura lor proprie.

- poezii creştine,
- cântece şi pricesne creştine,
- cărţi literare creştine
- şi chiar o filosofie creştin ortodoxă

cu toate sunt unele care au ajutat în formarea unei culturi creştin ortodoxe.

Tot despre cultură părintele Paul Siladi spunea: „deşi omniprezentă, cultura are constante recognoscibile: limba; împlinirea nevoilor primare prin tehnică şi economie; rânduieli ale familiei; organizarea socială; normele morale; expresiile artistice; religia. Uneori distingem între civilizaţie (faţa tehnico-materială) şi cultură (faţa spirituală), dar ele sunt produse ale aceluiaşi spirit uman creator.

Cultura este modelată de factori regionali: geografia, clima, relieful, resursele, care influenţează de la hrană şi îmbrăcăminte până la arhitectură şi rituri. Istoria transmite patrimoniu şi memorie. Limba, cu toate limitele ei, rămâne instrumentul inevitabil al credinţei: nu putem renunţa la cuvinte fără a trăda datoria de a face înţeleasă mărturia. Iar contactele dintre culturi - inclusiv prin misiune - sunt motoare ale transformării."[90]

Dacă oamenii ar fi mai preocupaţi de cultură evident că nu ar mai exista atât de multe

- războaie,
- conflicte,
- neînțelegeri,
- crime
- şi incertitudine socială

[88] A se vedea Rafail Noica, *Cultura duhului* (Alba Iulia, 2002).

[89] Preot Paul Siladi, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/lectura-teologica-a-culturii-200855.html (accesat pe 28.09.2025).

[90] Idem.

în lumea noastră. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că o cultură autentică are posibilitatea de a face o lume mai bună. Nu trebuie să uităm acest lucru fiindcă sunt mulţi care evident că nu apreciază cultura şi nici nu pun mare preţ pe ea.

Cultura după cum am spus nu se adresează numai intelectului omului ci sufletului său întreg cu tot ceea ce îl cuprinde. Aceasta fiindcă este bine să ştim că sufletul dacă nu este

- educat
- şi edificat

ajunge să se piardă pe sine şi nu mai ştie care este menirea lui în această lume.[91]

Părintele Paul Siladi ne spunea că în cele din urmă trebuie să ştim că cultura vine să compenseze adevărul evanghelie şi nu să îl contrazică: „când vorbim despre Evanghelie, ne referim atât la cuvintele lui Hristos, cât şi la Persoana Lui. Evanghelia nu este un mesaj exterior, ci intrarea Fiului lui Dumnezeu în istorie pentru a o reorienta spre comuniunea Sfintei Treimi. Din acest motiv Evanghelia rămâne criteriul oricărei forme istorice de creştinism: eşecurile oamenilor nu o anulează, ci sunt judecate de ea.

În modernitate, vocea Bisericii pare una între multe, iar instinctul retragerii într-o „cetate asediată" e puternic. Însă fuga lasă golul liber. Ispitele culturii nu se evită prin muţenie, ci se traversează cu discernământ. Asta înseamnă asumarea culturii în Biserică: trecerea de la defensivă la ofensiva hermeneutică. Modelul clasic rămâne lectura atentă a culturii laice, pentru a reţine ce întăreşte viaţa în Hristos şi a respinge ceea ce o degradează. Creştinii nu sunt doar consumatori, ci creatori de cultură; alternativa refuzului e incultura - o formă de pasivitate ce ne face vulnerabili."[92]

Este bine să ştim că sunt oameni care sunt înzestraţi cu multe daturi intelectuale şi de ce nu – am putea spune – cu harisme intelectuale:

- intelectuali,
- filosofi,
- vizionari,
- scriitori,
- oameni de televiziune
- sau vedete de cinema

care evident că nu sunt numai mari formatori ai opiniei publice ci la fel de bine şi creatori de cultură. Ei bine aceşti oameni sunt unii pe care noi îi denumim ca fiind oameni de cultură. Aceşti oameni sunt unii care evident că ajung să facă din lumea noastră un lucru mai bun şi mai frumos.

De câte ori nu ne-am minunat de mesajul transmis pe micul şi marele ecran de un actor talentat? Aceasta fiindcă după cum am spus oamenii de cultură autentici au de transmis un mesaj puternic de care nu se poate să nu ţinem cont.[93]

Totuşi este bine să ştim că creştinismul ortodox a fost unul care a susţinut ca cultura să rămână cât se poate de mult în cădere ei creştin ortodoxe. De ce? Fiindcă este bine să ştim că în lumea noastră se vorbeşte de o

- cultură hindusă,
- cultură budistă,
- cultură şintoistă,
- cultură iudaică,
- cultură islamică,
- cultură şikhistă,
- sau cultură confucianistă
- cultură zoroastriană
- sau cultură taoistă.

Aceasta fiindcă ceea ce se poate vedea din istoria religiilor este că mai toate religiile au fost unele care şi-au creat o cultură proprie în care se ajungea să se popularizeze crezurile religioase specifice religiei în sine. În acest sens deşi este recunoscut în zilele noastre ca o capodoperă literară şi culturală, trebuie să ştim că Iliada şi Odiseea lui Homer rămân totuşi creaţii ale culturii păgâne.

---

[91] A se vedea Lavinia Bârlogeanu, *Jung îndrăgostit de suflet* (Bucureşti, 2013).

[92] Preot Paul Siladi, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/lectura-teologica-a-culturii-200855.html (accesat pe 28.09.2025).

[93] A se vedea Jaques Paul, *Biserica şi cultura în Occident* vol 1şi 2 (Editura Meridiane , 1996).

Ceea ce mai puțină lume știe este că scriitorul latin Virgil a fost unul care a fost un mare admirator și care la rândul lui a scris o epopee numită Eneida. "Primele șase cărți prezintă călătoria lui Aeneas de la plecarea din Troia până la sosirea în Latium. Asemănătoare cu Odiseea, această parte a epopeii înfățișează evenimentele care au avut loc în al șaptelea an de rătăciri pe mare. După ce flota lui Aeneas este aruncată de furtună pe țărmurile Africii, regina Cartaginei, Didona, îi găzduiește pe troieni și organizează în cinstea lor un banchet.

Ultimele șase cărți prezintă luptele dintre troieni și populațiile din Latium, conduse de Turnus, regele rutuliilor. După ce pleacă din Cartagina, Aeneas debarcă la gurile Tibrului, unde domnea Latinus; fiica acestuia, Lavinia, urma să devină soția lui Aeneas; Turnus, logodnicul Laviniei, pregătește războiul împotriva lui Aeneas. Din această luptă, eroul troian iese victorios, apropiindu-se de îndeplinirea misiunii sale istorice."[94]

Doi oameni de cultură discutau într-o zi.

- Știi ce?
- Ce?
- De ce trebuie noi să răspândim cultura în jurul nostru?
- O să îți răspund cu o maximă din antichitate.
- Ce maximă?
- O maximă din Imperiul roman.
- Da?
- Da se crede că a fost spusă de Cato cel Bătrân.
- Cine a fost el?
- Un filosof antic.
- Și care este maxima?
- Dacă din lumina lumânării tale dai și altora se împuținează focul luminii tale?
- Evident că nu.
- Așa este și cultura.
- Cum?
- Cultura este un bun universal.
- Așa este.
- Nu pierzi nimic dacă răspândești cultură în jurul tău.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă a face cultură înseamnă să faci o faptă bună.
- De ce?
- Nu este frumos să înnobilezi sufletul semenilor?
- Ba da.
- Acest lucru îl face cultura.
- Nu m-am gândit la acest lucru.
- Ar fi bine să te gândești.
- Așa am să fac.
- Dar sunt și oameni care deși sunt culți nu vor să împartă cultura lor cu alții.
- De ce?
- Din mai multe motive.
- Și care ar fi ele.
- Ca să te fac să înțelegi îți voi spune o poveste adevărată.
- Ce poveste?
- Destul cum gândesc unii oameni.
- M-ai făcut curios.
- Mă bucur.
- Deci?

[94] https://ro.wikipedia.org/wiki/Eneida (accesat pe 12.03.2026).

- Un zgârcit fără pereche îşi îngropase banii în grădină, dar într-o zi banii dispărură din ascunzătoare fiind înlocuiţi cu o piatră mare.
- Şi?
- Zgârcitul a început să se mărturisească vecinului..
- Ce i-a spus?
- Nenorocitul de mine, — începu el să plângă înaintea vecinului său — ce mă voi face acum?
- Vecinul însă îi răspunse.
- Ce?
- Tu nu aveai de gând să te foloseşti vre-odată de comoara ta. De acea, închipueşteţi că piatra e o comoară, aşa că nu eşti mai sărac decât mai înainte!
- Aş putea să fac acest lucru dar nu vreau.
- De ce?
- „Chiar să nu fiu mai sărac de cum am fost, zise zgârcitul, totuşi acum hoţul care mi-a furat comoara, va fi cu atât mai bogat decât mine!
- Şi?
- Gândul că un altul a devenit mai bogat cu suma furată, mă face să turbez de mânie.
- Chiar aşa a spus?
- Da.
- Nu se poate.
- Ba da.
- Şi care este morala?
- Omul zgârcit are şi multe alte păcate tot atât de grele ca zgârcenia.[95]
- Aşa este.
- Mă bucur că eşti de acord.
- Cum să nu fiu?
- Foarte bine, fiindcă acum vezi adevărul.
- Ce adevăr?
- Sunt mulţi mari oameni de cultură care duc totul cu sine în mormânt.
- De ce?
- Nu vor să scrie şi nici să publice.
- aşa este.
- Aceasta fiindcă ei vor să fie unici.
- Şi nu vor să împărtăşească din comoara lor?
- Da.
- Este foarte trist.
- Cultura este un bun care este menită să circule.
- De ce?
- Fiindcă sunt mai mulţi care se pot folosii de ea.
- Ai dreptate.
- A fi un om cultură şi a nu da celor din jur este dovadă de un mare egoism.
- Se poate vorbii de egoism cultural?
- Da.
- Nu eram conştient de acest lucru.
- Egoismul cultural ne face să nu mai fim în comuniune unii cu alţii.
- Şi să fim retraşi?
- Da.
- Ca o ţestoasă în carapacea ei.
- Întocmai.
- Vezi că am ghicit de au vrut să îmi spui?

[95] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Despre legătura dintre cultură şi teologia tot părintele Paul Siladi spunea: „lectura teologică a culturii se mişcă în câmpul iconomiei, acolo unde iradiază lumina teologiei. Cultura nu e doar „muzeu" sau „entertainment", nici jargon universitar fără respiraţie publică; ea este „modul nostru foarte real de viaţă". O putem înţelege ca pe „natura configurată cultural": un mediu şi un conţinut, un „sistem de operare" cu limbaje paralele, comu-nicabile imperfect. În acest spaţiu Evanghelia nu şterge diferenţele, ci le judecă şi are potenţialul de a le transfigura."[96]

O cultură autentică se poate spune că ajunge să conveargă spre Hristos fiindcă acest lucru este în sine ceea ce înseamnă autenticitate. La fel de bine cultura de mai multe ori a ajuns să se inspire din marile adevăruri religioase. Acest lucru am spus că a fost prezent încă din antichitate şi am dat aici cazul

- Iliadei şi Odiseei lu Homer
- şi a Eneidei lui Virgil.

La fel de bine Epopeea lui Ghilgameş (cca. mileniul III î.Hr.) este cea mai veche scriere literară cunoscută, din Mesopotamia, despre regele din Uruk aflat în căutarea nemuririi.[97]

Se poate vedea aici că aceste lucrări fiindcă au fost compuse de păgâni deşi au fost lucrări literare totuşi au avut un profund element păgâni.

Iată care sunt prin urmare trăsăturile principale ale unei epopei antice:

1. "Eroul are o statură impozantă, de o importanţă naţională sau internaţională şi de o mare semnificaţie istorică sau legendară.
2. Locul acţiunii este întins pe mai multe regiuni.
3. Acţiunile necesită curaj supraomenesc.
4. Forţe supranaturale (zei, îngeri, demoni) iau parte la acţiune.
5. Este folosit un stil elevat.
6. Poetul păstrează viziunea obiectivă."[98]

La fel de bine trebuie să ştim că şi în lumea hindusă se poate vedea că cultura literară a fost profund influenţată de religia locală. Ştim în acest sens de două epopei hinduse:

1. Ramayana: Povesteşte viaţa prinţului Rama, avatar al lui Vişnu, şi călătoria sa pentru a-şi salva soţia, Sita, din mâinile demonului Ravana, simbolizând victoria binelui asupra răului.[99]
2. Mahabharata: Este cea mai lungă epopee din lume, concentrându-se pe marele război Kurukshetra şi incluzând texte sacre fundamentale precum Bhagavad Gita.[100]

Prin urmare este evident că sunt mai multe culturi care au fost puternic influenţate de religiile în sânul cărora au apărut. Aceasta fiindcă este bine să ştim că omul în sine a tins să îşi facă o cultură în funcţie de crezurile lui religioase.

Acest lucru este bine să ştim că este destul de riscant. De ce? Fiindcă este bine să ne dăm seama că cultura are în sine anumite funcţii care nu sunt dependente de religie. Care ar fi aceste lucru?

- A face o lume mai frumoasă,
- a ne lărgii orizonturile intelectuale,
- a ne mării capacitatea de înţelegere a realităţii,
- a fi mai uniţi unii cu alţii
- sau a ne pune minte la contribuţie.

Toate aceste lucruri sunt bunuri pe care cultura le aduce în lumea noastră. Ceea ce se poate vedea este că cei mai mulţi dintre noi nu credem că trebuie să investim în cultură fiindcă în cele din urmă cultura este un lucru care se explică prin sine.

Ceea ce trebuie să ştim este că cultura ne uneşte pe n oi oameni nu numai în facerea ei ci la fel de bine şi în

- conceptele,
- ideile
- şi principiile

---

[96] Preot Paul Siladi, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/lectura-teologica-a-culturii-200855.html (accesat pe 28.09.2025).

[97] https://ro.wikipedia.org/wiki/Epopeea_lui_Ghilgame%C8%99 (accesat pe 12.03.2026).

[98] https://ro.wikipedia.org/wiki/Epopee (accesat pe 12.03.2026).

[99] https://ro.wikipedia.org/wiki/Ramayana (accesat pe 12.03.2026).

[100] https://ro.wikipedia.org/wiki/Mah%C4%81bh%C4%81rata (accesat pe 12.03.2026).

pe care le promovează şi le răspândeşte.

Iată ce spunea Sfântul Iustin Popovici despre cultura creştin ortodoxă: „scopul culturii ortodoxe este acela de a introduce şi a înfăptui în om şi în lumea înconjurătoare cât mai mult din cele dumnezeieşti, a-L transpune pe Dumnezeu în om şi lume. Iată de ce cultura ortodoxă constituie o continuă slujire a lui Iisus Hristos, o continuă liturghisire; omul îi slujeşte lui Dumnezeu prin toată făptura; el inserează în jurul său cele dumnezeieşti prin fiecare lucrare a sa, prin tot ce creează; trezeşte tot ce poate fi dumnezeiesc în natura înconjurătoare, pentru ca întreaga fire sub ocârmuirea omului să-i slujească lui Dumnezeu, şi în acest fel toată făptura participă la liturghisirea de obşte, pentru că omului, care-L slujeşte pe Dumnezeu, îi slujeşte natura."[101]

Ceea ce se poate vedea este că sunt mai multe religii care fac exces de zel şi ajung să fie unele care de mai multe ori găsesc cultura ca fiind periculoasă şi în nici un fel nu se ajunge la un fel de comunicare dintre

- religie
- cultură
- şi valorile intelectuale.

Una dintre aceste religii trebuie să ştim că este islamul care este cât se poate de steril cultural şi eventual intelectual.

Totuşi există unele creaţii literare şi culturale şi în islam. "Cu siguranţă cea mai cunoscută lucrare literară arabă, Alf layla wa-layla (O mie şi una de nopţi), a devenit o operă a literaturii clasice universale. La fel ca maqama, este o lucrare strâns înrudită cu genul arab. Lucrarea este compusă din mai multe povestiri, legate între ele în cadrul unei poveşti, şi nu a fost scrisă o dată în totalitate, conţinând adăugiri şi povestiri provenite din diferite părţi ale lumii islamice, neexistând un text definitiv singular. Povestirile sunt legate de sex, crimă, aventură şi fantezie."[102]

În cele din urmă care este subiectul la O mie şi una de nopţi? Personajul central este o femeie pe nume Şeherezada. Regele Şahriar este înşelat de propria soţie. Din mânie îi cere marelui vizir să îi aducă câte o fecioară cu care să se culce şi care a doua zi urma să fie decapitată. Ei bine marele vizir face acest lucru dar după mai multe zile ajunge să nu mai aibă fecioare noi. El merge la propria lui fiică Şeherezada şi îi spune problema. Ei bine Şeherezada acceptă să meargă ea la rege.

În timpul nopţii Şeherezada începe să îi spună o poveste regelui care devine foarte atent. Povestea era atât de frumoasă că atunci când vine dimineaţa regele o cruţă pe Şeherezada pentru a îi putea continua din nou povestea a doua zi. Şeherezada în fiecare noapte îi spunea noi poveşti regelui. Aşa au trecut 1001 de nopţi după care Şeherezada îi spune regelui că poate să o decapiteze fiindcă nu mai ştie nici o poveste nouă. Regele însă se răzgândeşte şi se căsătoreşte cu ea.[103]

O mie şi una de nopţi este probabil una dintre cele mai cunoscute creaţii culturale şi literare din lumea islamică. O altă creaţie islamică trebuie să ştim că este legenda lui Ali baba şi a celor 40 de hoţi. Povestea spune că în timp ce tăia lemne în pădure Ali Baba observă fără să fie văzut cum 40 de hoţi când spun în faţa unei stânci *Sesam deschide-te* ei bine stânca se deschide şi în ea era o peşteră plină cu comori. Ali Baba intră în peşteră şi când vine acasă îi spune unui cunoscut pe nume Cassim de comoară, ei bine acesta merge să ia aur din ea. La ieşire el uită cuvintele magice Sesam deschide-te şi rămâne închis în peşteră. Hoţii îl găsesc şi îl ucid şi îl lasă în faţa peşterii ca mărturie ca nimeni să nu mai fure din peşteră. Ali Baba vine şi îl ia trupul lui Cassim cu el. Când vin hoţii îşi dau seama că cineva din oraş ştie despre comoara lor. Fac mai multe încercări eşuate de a îl prinde pe Ali Baba. În cele din urmă pe rând hoţii sunt ucişi de o tânără pe nume Morgiana. În cele din urmă este ucis şeful tâlharilor. Deşi Ali Baba este nemulţumit la început în cele din urmă o lasă pe Morgiana să se căsătorească cu fiul lui.[104]

Avem aici o creaţie literară şi culturală din spaţiul arab. Ceea ce trebuie să ştim este că sunt puţine creaţii culturale arabe care nu sunt influenţate de religia islamică a acestui spaţiu. Aceasta fiindcă după cum am spus este un fapt care a fost certificat ştiinţific că religia unui popor a ajuns să îşi pună amprenta pe creaţiile culturale ale acelui popor. Este bine prin urmare să ne dăm seama de aceste lucruri fiindcă sunt mulţi care trebuie să ştim că nu vor să vadă nici un fel de legătură dintre religie şi ştiinţă. De ce? Fiindcă pentru ei între ele nu poate exista nici o legătură.

---

[101] Arhim. Iustin Popovici, *Biserica şi statul,* Editura Apologeticum, 2006, pp. 19-20 apud https://doxologia.ro/care-este-scopul-culturii-ortodoxe (accesat pe 28.09.2025).

[102] https://ro.wikipedia.org/wiki/Literatura_arab%C4%83 (accesat pe 12.03.2026).

[103] https://ro.wikipedia.org/wiki/%C8%98eherezada (accesat pe 12.03.2026).

[104] https://ro.wikipedia.org/wiki/Ali_Baba (accesat pe 12.03.2026).

Gânditorul Laurenţiu Gheorghe ne spune că cultura este una care influenţează foarte mult limbajul: "un studiu recent publicat în revista Nature ridică o provocare importantă teoriei generale despre caracteristicile universale ale limbajului care ar fi în strânsă legătură cu structura creierului. Autorii studiului, aplicând metode asemănătoare celor din biologia evoluționistă, au stabilit că dezvoltarea a patru familii lingvistice distincte a avut loc după reguli proprii care sunt diferite semnificativ de la o familie la alta.

Concluzia la care au ajuns autorii studiului este că evoluția culturală este factorul primordial care determină evoluția lingvistică, iar starea curentă a sistemelor lingvistice determină și modelează stările viitoare.

Deşi studiul este foarte recent şi va trebui să treacă o anumită perioadă până când va fi criticat, acceptat şi confirmat, totuşi însemnătatea sa este foarte mare. Deoarece introduce cultura şi implicit educația ca factor decisiv în dezvoltarea sistemelor de limbaj şi ulterior a sistemelor conceptuale."[105]

Ceea ce am voit să subliniem în acest capitol este că fără nici o îndoială cultura poate contribuii în mod decisiv la facerea unei lumi mai bune. Ce ar fi lumea noastră fără

- teatrul lui Shakespeare,
- romanele lui Alexandru Dumas,
- poeziile lui Eminescu,
- filmele de la Hollywood,
- simfoniile lui Beethoven etc?

Ar fi o lume fără de nici o îndoială mult mai săracă şi mai înapoiată. De ce? Fiindcă este bine să ştim că cultura este una care este menit să ne ilumineze mintea. Fără cultură ei bine lumea noastră s-ar afunda într-o lume primitivă a unei mentalități de trib.

Iată ce spunea despre rolul culturii în viaţa noastră gânditorul Laurenţiu Gheorghe: "ce relevanţă are acest lucru? Acest lucru sugerează că oamenii nu sunt condiţionaţi biologic la modul absolut de o structură înnăscută a minţii umane, ci pot evolua, deci se pot schimba în direcţii suficient de diferite şi diverse.

Este o frumoasă confirmare a intuiției fundamentale a creştinismului că omul este liber să evolueze după cum doreşte şi nu după un set de constrângeri predeterminate. Pe de altă parte repune în discuție felul în care dezvoltarea culturală este esențială pentru dezvoltarea umană care nu poate fi redusă doar la elementele sale biologice.

Ar trebui să ne dea de gândit acest lucru mai ales în aceste timpuri în care ne pregătim să renunţăm la cultură şi educaţie pentru tehnologie şi economie. Nu că tehnologia şi economia nu ar fi importante, dar fără cultură şi educaţie dimensiunea umană a economiei şi tehnologiei se pierde, iar pierderea ei va duce la o sărăcie irecuperabilă în care nimeni nu va mai avea nimic de câştigat."[106]

După cum am spus din cele mai vechi timpuri trebuie să ştim că creştinii ortodocşi au ajuns să îşi aducă aportul la facerea unei culturi şi a modului în care ea

- se dezvoltă,
- se măreşte
- şi creşte

pentru a ne edifica şi a ne face să fim mai buni şi mai edificaţi sufleteşte.

Mai nou în toate ţările lumii ştim că există un minister al culturii care se ocupă cu probleme de cultură fiindcă s-a ajuns la concluzia că cultura contează în cele din urmă în viaţa unui popor sau a unei naţii.[107]

A face cultură de calitate poate să fie considerat o faptă bună. De ce? Fiindcă prin cultură ajungem să î scoatem din întuneric pe cei care vor ca minţiile lor să se lumineze.

În acest sens trebuie să spunem că cultura contribuie mult la

- educația,
- formarea intelectuală
- şi curiozității omului.

Se poate vedea că mai toate popoarele lumii au o cultură şi trebuie să ştim că este această cultură care evident că ne face să ne simțim mai interesaţi unii faţă de alţii. De ce? Fiindcă ajungem să ne împărtăşim de culturile unora şi a altora şi în acest fel viaţa devine mai frumoasă.

---

[105] Laurenţiu Gheorghe, Ziarul Lumina https://doxologia.ro/cultura-natura (accesat pe 28.09.2025).

[106] Idem.

[107] A se vedea Georges Florovsky, *Creştinism şi cultură* (Alba Iulia, 2019).

„Sfântul Isaac Sirul spune: „Casa credinţei este mintea de copil şi inima curată”. Şi avea de unde să ştie Sfântul Isaac Sirul că credinţa se întăreşte în inima curată, pentru că a citit desigur din Sfânta Evanghelie, cuvântul Domnului Hristos că cei care au inimă curată şi bună aceia aduc rod întru răbdare.

Mulţi dintre credincioşii noştri sunt ispitiţi de gândul că ar putea înainta în credinţă, că ar putea înainta într-o viaţă curată, într-o viaţă deosebită, dacă ar cunoaşte mult. Sfântul Marcu Ascetul, însă, atrage atenţia asupra faptului că cunoştinţa singură, cum zice Sfântul Apostol Pavel, îl îngâmfă pe om, iar împlinirea cuvântului este mântuitoare. Credinţa nelucrătoare, „cunoştinţa singură îl îngâmfă pe om, îndemnându-l la nelucrare, iar iubirea zideşte, îndemnându-l la răbdarea tuturor”.

Se poate credinţă fără cultură, se poate şi cultură fără credinţă. Însă credinţa fără cultură este mai bună decât cultura fără credinţă.”[108]

Doi oameni de la sat discutau într-o zi.

- Știi ce?
- Ce?
- La ce este bună cultura asta?
- Ce întrebare este aceasta?
- Da. La ce este bună cultura?
- Este bună la luminarea minții.
- Știi ce?
- Ce?
- Eu toată viața am lucrat pământul.
- Și?
- Nu am simțit nevoia de cultură.
- De ce?
- Chiar?
- Dar la filme americane te-ai uitat la televizor?
- Da.
- Acest lucru se cheamă cultură.
- Cultură?
- Da.
- Eu credeam că se cheamă divertisment.
- Nu numai.
- Cum așa?
- Ai văzut filme istorice?
- Da.
- Ți-ai plăcut?
- Viața lui Mihai Viteazăşi a lui Ştefan cel Mare mi-au plăcut foarte mult.
- Tot cultură se cheamă.
- De ce?
- Filmul istoric este un exemplu de cultură.
- Știi ce?
- Ce?
- Eu credeam că se cheamă cultură să citeşti cărţi.
- Și tu citeşti cărți?
- Nu am mai pus mâna pe o carte de ani de zile.
- De ce?
- Fiindcă nu am timp.
- Știi ce?

[108] Arhimandritul Teofil Părăian, Veniți de luați bucurie, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2001, pp. 44-45 apud https://doxologia.ro/credinta-fara-cultura-este-mai-buna-decat-cultura-fara-credinta (accesat pe 28.09.2025).

- Ce?
- O să îţi spun o întâmplare adevărată.
- Care?
- Chicago Daily Tribune un ziar din America într-un număr din 9 April 1929 scrie următoarele.
- Ce?
- Ţărănimea românească a rămas până azi adevărat pitorească.
- Cum aşa?
- În mai toate celelalte ţări ţărănimea este influenţată de generaţia noastră de maşini şi noile metode de agricultură.
- Şi?
- În România ţăranul a rămas simplu.
- Aşa este.
- Viaţa şi obiceiurile lui sunt simple şi ţăranul este mulţumit de traiul lui.
- Adică?
- El rămâne cu toate schimbările din ziua lui ospitalier şi binevoitor.
- Sunt de acord.
- Pretutindeni el poate fi văzut făcându-şi treaba cu nevasta şi copiii.
- aşa este.
- Viaţa de la ţară în România a mai rămas cu obiceiurile de acum vreo sută de ani.[109]
- Oare?
- Aşa spuneau americanii.
- Ştii ce?
- Ce?
- Este bine să ne dăm seama că omul de la ţară are şi el nevoie de cultură.
- Păi nu de acea avea căminul cultural?
- Ba da.
- Şi atunci?
- Rar vezi la ţară să citească oamenii.
- Aşa este.
- Ştii ce?
- Ce?
- Cititul luminează mintea.
- Crezi?
- Da.
- Cum?
- Rugăciunea este un fel de respiraţie a sufletului.
- Şi cititul?
- Educă mintea.
- Ai dreptate.
- Vezi?
- Cred că ar trebuii să citesc mai mult.
- Aşa să fac.
- Întotdeauna eu i-au admirat pe cei tobă de carte.
- Ştii cum se cheamă acest lucru?
- Cum?
- Cultură.
- Da mi-ai spus.
- Deci eşti de acord cu mine?
- Da.

[109] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Iată ce spunea părintele Liviu Petcu despre cultura patristică: „cultura patristică, apărută şi dezvoltată la izvoarele culturii antice, nu este o cultură restrictivă, ci este una eminamente selectivă, ghidându-se după principiul: să iei de la alţii cum ia albina nectarul din flori, după cuvintele memorabile ale Sfinţilor Vasile cel Mare şi Grigorie Teologul. Uneori se recomanda şi se practica, spre exemplu în şcoala catehetică de la Alexandria, principiul conform căruia, înainte de însuşirea Sfintei Scripturi şi primirea Botezului era necesară însuşirea culturii profane, lucru împlinit de aproape toţi Sfinţii Părinţi. Problemele culturii patristice erau numeroase şi complexe: teologie, antropologie, educaţie, sociologie, cult, istorie, misiune variată, oratorie sacră, filocalie, artă literară în proză şi versuri etc. ; operele de controversă şi de dialog au fost considerate însă atât de către specialişti cât şi de cititori ca fiind printre cele mai interesante şi mai seducătoare."[110]

CAPITOLUL 5

O LUME MAI BUNĂ ARTISTIC

Artele sunt o cultură a frumosului. Aceasta fiindcă ele sunt unele care îşi propun să studieze şi prin aceasta să extindă frumosul în lumea noastră. Ceea ce s-a putut constata este că frumosul ajunge să ne facă fericiţi. Suntem fericiţi de multe ori dacă vedem un peisaj pitoresc din natură.[111] Frumosul este unul care evident că ne face să fim

- mai sensibili,
- mai delicaţi,
- mai buni
- şi mai iubitori.

Iată de ce creştinii ortodocşi sunt unii care susţin artele şi nu sunt împotriva lor. Ştim că la ora actuală se vorbeşte de 7 arte fundamentale sau principale ale lumii:

1. "Arhitectura: Arta de a organiza spaţiul şi de a construi edificii funcţionale şi estetice.
2. Sculptura: Arta de a modela volume în spaţiu.
3. Pictura: Arta de a reprezenta imagini şi emoţii prin culoare şi formă.
4. Muzica: Arta de a combina sunetele într-o manieră armonioasă.
5. Literatura (Poezia): Arta cuvântului scris.
6. Dansul: Arta mişcării corpului uman, de obicei pe muzică.
7. Cinematografia: Arta vizuală şi narativă în mişcare, adăugată ulterior."[112]

Este adevărat că noi care nu suntem artişti nu avem cum să îi înţelegem pe artişti care după cum am spus sunt oameni care s-au dedicat studierii şi multiplicării în frumosului în lumea noastră. Artiştii sunt mult mai sensibili la frumos şi evident că sunt unii care ştiu să îl reprezinte şi să îl transmită mult mai uşor decât o facem noi oamenii obişnuiţi.

Iată ce spunea teologul catolic Marko Ivan Rupnik despre misiunea artei: „care este datoria, misiunea artei?", se întreabă părintele Marko Rupnik, directorul Centro Aletti din Roma. Aceasta nu este o întrebare stupidă pusă astăzi, când arta nu mai este legată de frumuseţe, când arta nu vrea să lucreze cu frumuseţea şi nu vrea să facă referinţă la ea. Arta autentică nu poate să tindă spre un alt scop decât spre cel eshatologic, al lucrurilor în stare definitivă. Iar pe acestea le observăm numai în Liturghie.

Un gânditor care-mi este mie foarte drag şi căruia-i datorez foarte mult, ca să nu spun, după Evanghelie, totul, Vladimir Soloviov, a răspuns foarte bine la aceste întrebări. Sensul artei este să arate lucrurile, persoanele, evenimentele în starea lor definitivă, atunci când nu vor mai fi supuse corupţiei, morţii, uitării. Aceasta este starea definitivă, când lucrurile mustesc de viaţa care nu apune. Iar creştinii au înţeles acest lucru foarte repede, devreme, deja din primele secole."[113]

---

[110] Liviu Petcu https://doxologia.ro/cultura-antica-cultura-patristica-0 (accesat pe 28.09.2025).

[111] A se vedea Andrei Pleşu, *Pitoresc şi melancolie. Analiză a sentimentului naturii în cultura europeană* (Bucureşti, 1992).

[112] După Wikipedia.

[113] Fragment din conferinţa „Arta sacră şi rolul ei în dialogul dintre Răsărit şi Apus", susţinută de pr. Marko Rupnik la Centrul „Sfinţii Apostoli Petru şi Andrei" din Bucureşti în data de 28 aprilie 2015. Transcriere de Augustin Păunoiu.

Cei mai mult dintre noi nu suntem oficiali interesaţi de artă dar când ajugem să vedem o capodoperă a artei evident că suntem plăcut impresionaţi. Ne plac

- picturile frumoase,
- statuile cu forme proporţionale,
- melodiile care sunt pe gustul nostru
- sau spectacole de teatru cu teme interesante etc.

Arta deşi nu suntem de multe ori conştienţi de ea este parte din viaţa noastră de zi cu zi. În Biserica Ortodoxă se poate spune că există trei mari arte care fac parte din cultul ortodox

- muzica bisericească
- pictura bisericească
- şi arhitectura bisericească.[114]

Că în sens ortodox arta este una care tinde spre eshatologic, adică spre lucrurile din urmă de la sfârşitul lumii ne-o spunea tot Marko Ivan Rupnik: „creştinismul se naşte în bazinul mediteraneean, unde din punct de vedere cultural atotstăpânitoare era Grecia. Şi totuşi, deşi cea mai profundă in-culturare creştinismul a trăit-o în Grecia până astăzi, arta clasică greacă nu a atins măcar uşor Biserica. Biserica a evitat-o. Şi există un motiv foarte serios pentru aceasta. Creştinii au înţeles imediat că arta autentică nu poate să tindă spre un alt scop decât spre cel eshatologic, al lucrurilor în stare definitivă. Pentru că dacă nu se întâmplă aşa, la ce ne foloseşte, dacă astăzi ea există, iar mâine trece? Creştinii au fost interesaţi de lucrurile definitive. Dar cum pot eu, creştin fiind, să ajung la ele, cum pot să le văd? Cum pot în acelaşi timp să mă feresc de idealism? Lucrurile sunt posibile într-un singur loc, în Liturghie."[115]

Ei bine suntem oameni care de cele mai multe ori ajungem să ne întâlnim în cu arta mai ales în mas media deci pe micul ecran. Ceea ce trebuie să ştim este că arta este un lucru care a fost lăsat de Dumnezeu. La fel de bine trebuie să fim conştienţi că arta vine de la Dumnezeu. De ce? Fiindcă tot ceea ce a creat Dumnezeu este

- frumos
- şi folositor.

Frumosul este un lucru spre care cu toţii tindem. Să nu uităm că există şi frumosul spiritual. În acest sens este bine să ştim că una dintre colecţiile de cărţi fundamentale ale ortodoxiei se numeşte Filocalia care în limba greacă înseamnă iubirea de frumos.[116]

Frumosul

- material
- sau spiritual

evident că face din lumea noastră o lume mai bună şi despre acest lucru vom vorbii mai mult în acest capitol. Aceasta fiindcă este bine să ştim că nici un om oricât de rău ar fi nu are în sine distrus simţul frumosului.

Tot Marko Ivan Rupnik spunea în acest sens: „de aceea, această căsătorie între artă şi Liturghie este foarte rapidă, pentru că în Liturghie lucrurile, persoanele şi Biserica în totalitatea ei se văd în acea stare definitivă, ultimă. În fiecare Euharistie noi ajungem şi trăim Apocalipsa. Aşa spune şi Alexander Schmemann, „Euharistia este intrarea în Împărăţie". Noi intrăm în Împărăţie, spune el, şi după Euharistie, cu Împărăţia în privire, în ochi, ne întoarcem în lume. Dar ochii noştri sunt plini de Împărăţie. Vorbim despre Euharistie, memorial al Paştelui? Care, cea din Palestina? Da. Dar aceasta reprezintă doar 5% din Liturghie, 95% aparţin eshatonului, intrării în Împărăţie. De aceea ne aducem aminte şi de a doua venire a Domnului, care încă nu s-a petrecut."[117]

Este bine să ştim că arta din cele mai vechi timpuri a ajuns să aibă puternice conotaţii religioase. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că de exemplu în antichitate s-a putut vorbii de o artă păgână. Se ştie de cazul celebrei statui a lui Zeus de la Olimpia în Grecia că era foarte mare şi era reprezentată stând pe tron. Se spune că unul dintre cei care au făcut statuia lui Zeus de la Olimpia ar fi spus:

- Să sperăm că nu se ridică în picioare fiindcă atunci adio tavan.

---

[114] A se vedea Silvia Radu, *Când arta se suie pe Cruce. Dialoguri cu Răzvan Bucuroiu, scrisori, amintiri* (Editura Lumea Credinţei, 2024).

[115] Fragment din conferinţa „Arta sacră şi rolul ei în dialogul dintre Răsărit şi Apus", susţinută de pr. Marko Rupnik la Centrul „Sfinţii Apostoli Petru şi Andrei" din Bucureşti în data de 28 aprilie 2015. Transcriere de Augustin Păunoiu.

[116] A fost meritul Sfântului Dumitru Stăniloae că a tradus Filocalia românească în 12 volume care au apărut între pe parcursul la mai mulţi ani în secolul XX.

[117] Fragment din conferinţa „Arta sacră şi rolul ei în dialogul dintre Răsărit şi Apus", susţinută de pr. Marko Rupnik la Centrul „Sfinţii Apostoli Petru şi Andrei" din Bucureşti în data de 28 aprilie 2015. Transcriere de Augustin Păunoiu.

Despre sensul creştin al artei lui Marko Ivan Rupnik spunea: „atunci, privind lucrurile euharistic, creştinii au înţeles repede că nu are sens să pictezi pâinea pur şi simplu, ci că ea trebuie să trimită la trupul lui Hristos. Sensul grâului nu este pâinea, ci Hristos. În Euharistie, noi nu mâncăm doar pâinea, ci adevărata hrană care-mi hrăneşte în acelaşi timp şi trupul, şi unirea cu Dumnezeu Tatăl. Iar aceasta este Hristos. Arta creştinilor, chiar de la catacombe, când intră în ambientul liturgic, este foarte profundă. Pe Sfânta Masă a Altarului se săvârşeşte împlinirea creaţiei, aici se realizează comuniunea mea cea mai strânsă cu Dumnezeu. Păcatul a distrus legătura noastră cu El. Mântuirea este cea care ne recuperează. Acum, ceea ce se întâmplă pe Altar este adevărata împlinire a creaţiei şi a mea ca om. Acest trup al lui Hristos nu este doar cel al lui Iisus, ci el adăposteşte acele multe locaşuri de care vorbeşte Evanghelistul Ioan, adică Biserica, Trupul lui Hristos, capul Bisericii.

Dar această împlinire a creaţiei nu se termină pe Sfânta Masă a Altarului. Nu, deoarece Biserica înseamnă comunitate de oameni. Şi de la Altar coborâm în Biserică, în comunitate. Iar lucrurile nu se sfârşesc nici măcar aici, între zidurile Bisericii, fiindcă comunitatea merge în lume. În această trecere, întrepătrundere, intră arta."[118]

Este evident că pentru a ajunge să fi una artist veritabil trebuie să fi unul care să fi înzestrat cu talent. Este acest talent care ajunge să creeze mari capodopere în istoria lumii. În acest sens şi lumea antică păgână trebuie să ştim că a avut mai multe mari realizări artistice sau mai bine sus capodopere. Ele sunt cunoscute în zilele noastre ca fiind cele 7 minuni ale lumii antice:

"1. Marea Piramidă din Giza (Egipt): Cea mai veche şi singura minune care a supravieţuit timpului, construită ca mormânt pentru faraonul Khufu.

2.Grădinile suspendate ale Semiramidei (Babilon, Irak): O serie de terase grădinite, construite probabil de Nabucodonosor al II-lea, a căror existenţă fizică este încă dezbătută de istorici.

3. Templul zeiţei Artemis din Efes (Turcia): Un templu imens dedicat zeiţei vânătorii, renumit pentru dimensiunile şi frumuseţea sa, reconstruit de mai multe ori.

4. Statuia lui Zeus din Olympia (Grecia): O sculptură gigantică a zeului suprem, realizată din aur şi fildeş de sculptorul Phidias, amplasată în templul din Olympia.

5. Mausoleul din Halicarnas (Turcia): Un mormânt spectaculos construit pentru Mausolus, un satrap din Imperiul Persan, structură care a dat numele tuturor monumentelor funerare impunătoare de mai târziu.

6. Colosul din Rhodos (Grecia): O statuie gigantică a zeului soarelui Helios, ridicată la intrarea în portul din Rhodos pentru a celebra rezistenţa în faţa unui asediu.

7. Farul din Alexandria (Egipt): O structură înaltă construită pe insula Pharos pentru a ghida navele în port, reprezentând un avans inginerească major al epocii"[119]

Se poate vedea că din cele mai vechi timpuri omul a tins să creeze capodopere. După cum am spus păgânismul a făcut mai multe capodopere care erau închinaze zeilor. De fapt se crede că Colosul din Rodos a fost de fapt o statuie închinată zeului soare Helios.

Este adevărat că după Hristos arta a trins să se încreştineze. Michelangelo, Davinci, Donatelo sau Rafael – ca să enunerăm numele la cei mai cunoscuţi 4 artişti ai Renaşterii – cu toţii se spune că au creat mai multe capodopere creştine pe care trebuie să le luăm în considerare.

La Pieta de Michelangelo este una dintre cele mai cunoscute sculpturi din lume şi ni-l prezintă pe Mântuitorul ţinut în braţe de Maica Domnului.

În acest sens vom da în rândurile care vor urma numele la câteva mari capodopere ale lumii de azi având în vedere că am citat deja cele 7 minuni ale lumii antice:

1. Mona Lisa lui Davinci,
2. Hamlet al lui Shakespeare,
3. Simfonia a IX-a de Beethoven,
4. Divina comedie a lui Dante,
5. Statuia lui David a lui Michelangelo,
6. Faust de Goethe,
7. Poeziile lui Eminescu etc.

---

[118] Fragment din conferinţa „Arta sacră şi rolul ei în dialogul dintre Răsărit şi Apus", susţinută de pr. Marko Rupnik la Centrul „Sfinţii Apostoli Petru şi Andrei" din Bucureşti în data de 28 aprilie 2015. Transcriere de Augustin Păunoiu.

[119] După Wikipedia.

Toate acestea sunt unele care se poate spune că au atins într-un fel sau altul inimile a milioane sau zeci de milioane de oameni.

Tot Marko Ivan Rupnik spunea despre arta creştină: „zidurile Bisericii, pereţii, înregistrează, absorb ceea ce se întâmplă în interiorul lor. Totul se imprimă cumva pe pereţi. Cine este protagonistul Euharistiei? Hristos Domnul. De ace-ea, în absida Altarului este Hristos. E adevărat că atunci când Hristos se ridică în absidă, acolo rămân Hristos-Arhiereul cu ierarhia, sfinţii care au scris rugăciunile Liturghiei şi marii teologi ai Bisericii, Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare, Grigorie Teologul, Grigorie cel Mare şi ceilalţi. Aceşti sfinţi nu privesc la Hristos, ci toţi privesc Altarul, pentru că noi suntem concelebranţi cu ei ai unicei Euharistii şi slujitori ai unei singure preoţii, care este aceea a lui Hristos. De aceea nu este de imaginat ca într-o biserică serioasă, adevărată, până astăzi, în absidă să pictez ce-mi trece prin cap. Absida Altarului este pântecele lui Dumnezeu Tatăl de la care vine totul şi la care se întoarce totul. E vorba aici de axa verticală a istoriei mântuirii."[120]

Doi artişti discutau într-o zi.

- Care crezi că este sensul meseriei noastre?
- Ce întrebare este aceasta?
- Una firească.
- Este evident că noi voim să slujim frumosul.
- Dar nu acest lucru vrea toată lumea?
- Ba da.
- Şi atunci care este diferenţa dintre noi şi restul?
- Diferenţa este că noi avem talent.
- Talent?
- Da.
- Şi ce este talentul?
- Este un dar de la Dumnezeu.
- Crezi?
- Da.
- Eu nu mai ştiu ce să cred.
- Uita am să te întreb ceva.
- Ce?
- Îi poţi cere unui afon să scrie simfonii?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă nu are talent.
- Dar lui Mozart ai putea să îi ceri să scrie simfonii?
- Da.
- Fiindcă are talent.
- Şi încă cât de mult talent.
- Deci talentul vine de la Dumnezeu?
- Fără doar şi poate.
- Şi dacă nu vreau să îl folosesc?
- Faci exact cea ce a spus Iisus în pilda talanţilor.
- Care?
- Şi mai este ca un om care, plecând departe, şi-a chemat slugile şi le-a dat pe mână avuţia sa. Unuia i-a dat cinci talanţi, altuia doi, altuia unul, fiecăruia după puterea lui şi a plecat. Îndată, mergând, cel ce luase cinci talanţi a lucrat cu ei şi a câştigat alţi cinci talanţi. De asemenea şi cel cu doi a câştigat alţi doi. Iar cel ce luase un talant s-a dus, a săpat o groapă în pământ şi a ascuns argintul stăpânului său. După multă vreme a venit şi stăpânul acelor slugi şi a făcut socoteala cu ele. Şi apropiindu-se cel care luase cinci talanţi, a adus alţi cinci talanţi, zicând: Doamne, cinci talanţi mi-ai dat, iată alţi cinci talanţi am câştigat cu ei. Zis-a lui

[120] Fragment din conferinţa „Arta sacră şi rolul ei în dialogul dintre Răsărit şi Apus", susţinută de pr. Marko Rupnik la Centrul „Sfinţii Apostoli Petru şi Andrei" din Bucureşti în data de 28 aprilie 2015. Transcriere de Augustin Păunoiu.

stăpânul: Bine, slugă bună şi credincioasă, peste puţine ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria domnului tău. Apropiindu-se şi cel cu doi talanţi, a zis: Doamne, doi talanţi mi-ai dat, iată alţi doi talanţi am câştigat cu ei. Zis-a lui stăpânul: Bine, slugă bună şi credincioasă, peste puţine ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria domnului tău. Apropiindu-se apoi şi cel care primise un talant, a zis: Doamne, te-am ştiut că eşti om aspru, care seceri unde n-ai semănat şi aduni de unde n-ai împrăştiat. Şi temându-mă, m-am dus de am ascuns talantul tău în pământ; iată ai ce este al tău. Şi răspunzând stăpânul său i-a zis: Slugă vicleană şi leneşă, ştiai că secer unde n-am semănat şi adun de unde n-am împrăştiat? Se cuvenea deci ca tu să pui banii mei la zarafi, şi eu, venind, aş fi luat ce este al meu cu dobândă. Luaţi deci de la el talantul şi daţi-l celui ce are zece talanţi. Căci tot celui ce are i se va da şi-i va prisosi, iar de la cel ce n-are şi ce are i se va lua (Matei 25, 14-29).

- Şi care este morala?
- Că faptul de a nu lucra cu talanţii ajunge să fie un lucru rău.
- Un păcat?
- Da.
- Care este pedepsit de Dumnezeu?
- Da.
- Chiar dacă este vorba de talentul artistic?
- Da dar trebuie să fim modeşti şi să nu le lăudăm cu talantul nostru.
- Cum?
- În Elveţia a murit nu de multă vreme domnişoara Renée de Benoit.
- Şi?
- In memoriile ei aflăm că tânăra fată, născută şi crescută într-unul din cele mai încântătoare locuri din Elveţia, la castelul din Craus, după ce a cunoscut mizeria omenească în spitalele şi mahalalele Genevei, îşi mărturiseşte nedumerirea.
- Cum?
- Sunt turburată când mă gândesc la confortul în care trăiesc eu şi la lipsa desăvârşită, care o duc mii de oameni. Aşi vrea atât de mult să ştiu, care ar fi pentru mine personal adevăratul fel de a trăi, căci fiecare are chemarea lui deosebită. Cum aşi putea să împart cu ceilalţi tot ce am şi toate drepturile mele?
- Şi viaţa ei întreagă a fost învăluită în această modestie creştină. După moartea ei, mama sa scria.
- Iată mărturia mută a lucrurilor lăsate de Renée. Toate rochiile ei se aflau într-o lădiţă. Într-o cutiuţă de lemn de trandafir am găsit crucea ei de la „Bon-Secours", ceasornicul ei de infirmieră, un alt ceasornic şi două sau trei broşe simple. Iată toată podoaba ei. Nimic nefolositor, nici o bijuterie de valoare. N-a vrut să primească nici măcar un inel de logodnă, cum este obiceiul. Viaţa ei materială era în legătură cu viaţa ei sufletească şi cu cuvântul Domnului, care zice : „Podoaba noastră să nu fie podoaba cea din afară, care stă în împletitura părului, în purtarea de scule de aur, sau în haine, ci să fie omul ascuns al inimii, în curăţia nepieritoare a unui duh blând şi liniştit, care este de mare preţ înaintea lui Dumnezeu...."[121]
- Frumos.
- Dar ai prins morala?
- Nu.
- Este bine să fi modest.
- Sunt de acord.
- Modestia nu a costat pe nimeni nimic.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă este o stare a omului conştient de care este locul lui în lume.
- Frumos spus.
- Mă bucur că ţi-a plăcut.
- Evident că mi-a plăcut.

[121]Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde despre viaţa creştină* (Arad, 1929).

Tot Marco Ivan Rupnik spunea despre frumusețea liturgică creştin ortodoxă: „absidele, pereții sunt voalul, pânza pe care Biserica îşi pictează autoportretul. Sinodul al II-lea de la Niceea spune că dacă cineva intră în Biserică şi în acel moment nu se slujeşte Liturghia, poate totuşi, privind pictura Bisericii, să participe la Liturghie. Atunci putem intra în comuniune cu toți şi amvonul, Altarul, icoanele toate îmi vorbesc despre ceea ce Biserica face dintotdeauna. Acum eu sunt văzut, sunt primit şi învăţ. Ecclesia docet. Sunt încurajat şi mângâiat pentru că cineva care este zugrăvit pe pereți mă consolează. De aceea este foarte important. Pereții devin autoportretul Bisericii. Artistul antic ştia foarte bine că ceea ce este perfecţiunea în artă este perfecţiunea în Liturghie şi în viaţă. Şi ce este perfecţiunea în Liturghie? O piatră, un giulgiu, pâine, vin şi apoi epicleza, rugăciunea care coboară Duhul peste ele. Noi facem ceea ce putem şi, apoi, coboară Dumnezeu. Ce putem să facem mai mult? Doar să ne deschidem pentru a primi. De aceea perfecţiunea liturgică este una divino-umană, este umanitatea îndumnezeită a lui Hristos."[122]

Creştinismul ortodox este unul care este de acord că frumosul este o nevoie existențială în viaţa omului. De ce? Fiindcă este bine să ştim că este frumosul unul care ne face să fim unii care să apreciem mai bine lumea în care trăim. Frumosul este o

- categorie
- dimensiune
- şi realitate

a lumii în care trăim.

De ce? Fiindcă după cum am spus este bine să ştim că suntem chemați la frumos ca fiind vocaţia noastră finală mai toate relatările mistice despre rai sunt în creştinismul ortodox unele care ne spun că *frumosul este o definiție a raiului.*[123]

Voim să facem o lume mai frumoasă şi acest lucru evident că ajungem să îl facem şi prin frumos fiindcă este bine să ştim că frumosul este unul care

- ne înnobilează,
- de cinsteşte
- şi ne desfată.

Iată ce spunea părintele Teoclit Dionisiatul despre frumos: "într-adevăr, am zis, avem o înrudire cu frumosul, pentru că el este în natura noastră. Când – după inițierea tainică a sufletului nostru din timpul unei slujbe bisericeşti, în care duhul nostru mânecă dimineața către Dumnezeu – vedem, pe neaşteptate, o imagine naturală frumoasă, un apus de soare de pe o coasta a mării, mijirea zorilor cu insolitul fascicolelor de lumină albe-albăstrii când ascultăm o simfonie muzicală, ritmul stalactitei, o privighetoare cu cântecul ei dulce, când vedem o biserică frumos pictată, ceva simetric, un ritm bine ajustat, simțim sufletul nostru cutremurat şi parcă zicând: O, vă recunosc pajişti cu verdele vostru sărbătoresc al culorilor voastre, prea frumoasă podoabă a florilor, mări liniştite, apusuri care înflăcărați cerul albastru, chiparoşi rugători, arbori gânditori cu armonia pururea grăitoare a tăcerii voastre! V-am ascultat din copilăria mea, v-am simțit înainte de a vă înțelege."[124]

Frumosul este un lucru care după cum am spus ajunge să se manifeste atât material cât şi spiritual. Fiindcă Dumnezeu este de natură spirituală trebuie să ştim că El este în cele din urmă

- Autor,
- Creator
- Şi Demiurg

al frumosului.

Nu am putea să îl separăm pe Dumnezeu de natura frumosului fiindcă evident că ei se leagă unul de altul. Dacă frumosul vine de la Dumnezeu atunci de unde vine urâtul? Mai toate descrierile în care apare diavolul ni-l prezintă ca pe unul urât. Diavolul se poate da ca înger de lumină dar trebuie să ştim că natura lui fiindcă căzută este una monstruoasă.

De ce? Fiindcă frumos adevărat poate exista numai în comuniune cu Dumnezeu. Nu trebuie să uităm acest lucru în zilele noastre când sunt din ce în ce mai mulți artişti care militează pentru o autonomie a artei sau mai bine spus o separație totală a ei de religie şi credința în Dumnezeu.

---

[122] Fragment din conferința „Arta sacră şi rolul ei în dialogul dintre Răsărit şi Apus", susținută de pr. Marko Rupnik la Centrul „Sfinții Apostoli Petru şi Andrei" din Bucureşti în data de 28 aprilie 2015. Transcriere de Augustin Păunoiu.

[123] A se vedea Ada Mihaela Calciu, *Am văzut raiul* (Editura Arepag, 2016).

[124] Teoclit Dionisiatul, Dialoguri la Athos, Vol. I – Monahismul aghioritic, traducere de Preot profesor Ioan I. Ică, Editura Deisis – Mănăstirea Sf. Ioan Botezătorul, Alba Iulia, 1994, pp. 81-84.

Iată ce spunea tot părintele Teoclit Dionisatul despre frumuseţea mistică creştin ortodoxă: „ritmuri dorice austere, biserici bizantine în lumini şi umbre, cu feţele cucernice şi dematerializate ale cuvioşilor voştri zugrăviţi pe pereţi; v-am adus din lumi necunoscute. Coloane dumnezeieşti de Partenoane, ca şi cum v-ar fi cioplit dalta mea mai înainte de a vă fi conceput geniul lui Fidias! ...Spun înţelepţii că lumea e frumoasă. într-adevăr! Este o nesfârşită podoabă cu o diversitate de ritmuri şi forme, „ca o carte scrisă, care arată slava lui Dumnezeu". Arta s-a născut din frumos. Diferitele arte reprezintă formele de reflectare ale frumosului. Unul o imaginează pe aceasta, altul pe aceea. Creştinismul stă „faţă în faţă" cu Frumosul şi contemplă prin credinţă ceea ce lumea precreştină vedea numai prin oglindă în ghicitură" (cf. I Cor. 13, 12). Expresia cea mai înaltă a spiritului artistic clasic a fost cultul frumosului în umbre, forme şi ritmuri. Nu concepea nimic altceva, nimic mai profund. Ca un spirit miop ce era nu putea să „străvadă". Frumuseţea din lume şi-a pierdut valoarea pentru creştinism. Ceea ce e pământesc, grosolan, a fost considerat o umbră înşelătoare... Nu sunteţi de acord părinte Hrisostom?"[125]

Există extrem de multă frumuseţe în lumea noastră dar ceea ce este trist este că sunt puţini cei care ajung să o lege de Dumnezeu. De cele mai multe ori ajungem să concepem frumuseţea ca fiind ceva

- autonom,
- independent
- şi separat

de Dumnezeu.[126]

Este adevărat că în lumea noastră găsim de mai multe ori şi unele mentalităţi bolnave care au un adevărat cult al urâtului sau a nesimţirii.

- Desene graffitii,
- tatuaje,
- semne obscene pe clădirile din marile oraşe,
- decadentismul,
- masochismul,
- filmele de groază,
- literatura de groază (horror)
- portretele dictatorilor şi a tiranilor

sunt cu toate lucruri despre care în nici un fel nu putem spune că sunt frumoase.

Urâtul de mai multe ori ne invadează. Este ciudat că mai mulţi semeni de ai noştri au ajuns să iubească filme şi cărţi cu

- vampiri,
- vârcolaci
- sau zombi.

Monstrul din nefericire a ajuns să aibă un adevărat cult în lumea noastră.

Tot părintele Teoclit Dionisiatul spunea despre frumos: "deasupra frumosului sensibil se află frumosul spiritual, a zis Monahul Hrisostom. „Crinii câmpului şi păsările cerului", de care vorbeşte Domnul (Mt. 6). Reprezintă numai trepte de înălţare spre noţiunile mai spirituale, ale frumuseţii, bunătăţii şi înţelepciunii lui Dumnezeu, care sunt accesibile numai sufletelor luminate de Har..."[127]

Este bine prin urmare să fim cât se poate de atenţi cu frumosul din lumea noastră fiindcă el este unul care trebuie să ştim că ajunge să ne facă să vedem tot ceea ce există în lumina creaţiei lui Dumnezeu. Omul poate să fie autor al urâtului şi în acest fel ajunge de mutilează lumea frumosului creată de Dumnezeu. Frumosul este o realitate transcendentă în cele din urmă fiindcă după cum am spus el vine de la Dumnezeu.

Nu se poate să concepem o lume mai frumoasă fără să cultivăm cât mai mult frumos în ea. Aceasta fiindcă este bine să ştim că frumosul este unul care ne duce la Dumnezeu şi spre Dumnezeu.

---

[125] Teoclit Dionisiatul, Dialoguri la Athos, Vol. I – Monahismul aghioritic, traducere de Preot profesor Ioan I. Ică, Editura Deisis – Mănăstirea Sf. Ioan Botezătorul, Alba Iulia, 1994, pp. 81-84.

[126] A se vedea în acest sens Mihail Diaconescu, *Prelegeri de estică a ortodoxiei* vol. 1 şi 2 (Ediutra Porto-Franco, 1996).

[127] Teoclit Dionisiatul, Dialoguri la Athos, Vol. I – Monahismul aghioritic, traducere de Preot profesor Ioan I. Ică, Editura Deisis – Mănăstirea Sf. Ioan Botezătorul, Alba Iulia, 1994, pp. 81-84.

Tot despre frumos părintele Teoclit Dionisiatul spunea: "creştinul vede frumuseţea fără formă, pură. „Duh este Dumnezeu" (In. 4, 24). În creştinism, frumosul sensibil a fost identificat cu frumosul spiritual, cu binele, şi a fost absorbit de el. Iar binele suprem este Dumnezeu, în frumuseţea uluitoare a Căruia credinciosul desăvârşit se desfată cu nesaţ. Dar cum se vede frumosul aceasta? Prin noi înşine; prin întoarcerea spre cele dinăuntru, prin introspecţie – ca să folosesc impropriu un termen contemporan – sau mai bine zis prin „contemplare". De altfel, starea de contemplaţie constituie exigenţa ultimă a Monahismului. Augustin zice: „Târziu Te-am iubit şi Tu erai înăuntru şi eu în afară şi acolo Te căutam; şi eu, cel fără formă, mă loveam de formele create de Tine. Căci nimeni nu Te iubeşte, decât numai cel care Te-a văzut, şi nimeni nu Te vede decât numai cel care Te iubeşte"."[128]

Este evident că în ceea ce priveşte frumosul gusturile diferă. Unii iubesc muzica lui Bach în timp ce alţi în preferă pe Handel. Unii iubesc picturile lui Rembrandt în timp ce alţii îl preferă pe Monet sau Van Gogh. Unii iubesc statuile antice în timp ce alţii iubesc modernismul lui Brâncuşi. Evident că enumerarea ar putea continua. Ceea ce trebuie să ştim este că

- frumosul vine de la Dumnezeu
- şi urâtul de la demoni.

Iadul nu numai că este un loc la chinurilor veşnice dar la fel de bine este şi un loc urâtului absolut. Nu văm găsii în iad capodopere de artă fiindcă ele sunt împotriva sistemului de acolo.[129]

După cum am spus ortodoxia se poate spune că este un cult al frumosului fiindcă prin

- muzică,
- pictură
- şi arhitectură

ajunge să fie una care ne face o lume mai bună şi mai frumoasă.

Creştinii ortodocşi prin urmare nu sunt împotriva artelor şi din contră ei apreciază frumuseţea din artă. Ceea ce este mai triste este că sunt mai multe mentalităţi bolnave care au ajuns să facă din

- pornografie,
- erotism,
- perversiunea sexuală
- sau voluptate

o adevărată "artă."

Este bine să ştim că arta pentru a nu cădea în kitch şi în caricatură trebuie să fie una care să aibă un anumit grad de spiritualitate. Dacă nu îl are vom ajunge să nu mai ştim care este diferenţa netă dintre frumos şi urât. Mai nou sunt mai multe curente artistice de genul lui Pablo Picasso care sunt cât se poate de reprobabile:

- cubism,
- suprarealism,
- impresionism,
- tonalism,
- deconstructivism etc

care ne plasează într-o lume ciudată. La ce ne referim.

Se spune că doi copii din New York se jucau cu o minge în faţa unei galerii de artă modernă. La un moment dat mingea a sărit pe fereastră în galerie care la acea oră era închisă publicului larg. Cei doi copii au intrat în galeria. Au privit miraţi la ceea ce au văzut în jurul lor la tablouri şi sculpturi moderne după care unul dintre ei a spus:

- Haide să ieşim ca să nu spună că noi le-am stricat.[130]

Tot despre frumosul creştin ortodox părintele Teoclit Dionisatul spunea: „întreaga noastră imnografie bisericească, a continuat Monahul Hrisostom, este înflorită cu expresiile frumos, frumuseţe, dar semnificaţia lor este cu desăvârşire spirituală. De multe ori în această imnografie se face uz de imagini frumoase luate din realităţile sensibile pământeşti ca de nişte comparaţii slabe spre evidenţierea frumosului spiritual dumnezeiesc. Şi frumuseţea aceasta este atât de legată de spirit (duh), încât cel care nu e curat spiritual, nu poate să bănuiască nici măcar existenţa ei. Fiindcă,

[128] Idem.
[129] A se vedea Hans Urs Von Balthasar, *Mic discurs despre iad* (Bucureşti, 1994).
[130] Poveste din lumea modernă.

aşa cum declară Sf. Vasile cel Mare: „Frumuseţea adevărată şi prea dorită, care poate fi văzută numai de cel cu mintea curată, este cea din jurul Firii dumnezeieşti şi fericite". Şi o dovadă din lumea sensibilă despre aceasta este că atunci când, în urma unei îndelungate suferinţe, a unei dureri nobile ne simţim purificaţi, florile şi cerul vorbesc mai intens sufletelor noastre, dobândesc o transparenţă paradoxală, îi vedem pe oameni buni, cu simpatie, toate se îmblânzesc îmbrăcându-se în lumină, toate devin paşnice şi „bune foarte". Nu socotiţi că aşa trebuie să vedem tema? Dvs. părinte, a zis adresându-şi mie Monahul Hrisostom, sunt sigur că mă înţelegeţi în toată adâncimea şi extensiunea. Întrucât, ca Monah, cunoaşteţi ceva din lacrimi, din inima curată şi din vederea minţii..."[131]

Doi critici de artă discutau într-o zi.

- Ce părere ai de munca noastră?
- Este necesară.
- De ce?
- Fiindcă noi facem un efort dublu.
- Care?
- Îi ajutăm pe artişti să se perfecţioneze.
- Şi mai ce?
- Le deschidem oamenilor ochii.
- La care este adevăratul frumos?
- Da.
- Cred că ai dreptate.
- Dar de ce întrebi?
- Am auzit zilele acestea o întâmplare din viaţa pictorului Picasso.
- Ce spunea?
- Se spune că Picasso l-a un moment şi-a expus picturile la o galerie de artă.
- Şi?
- Cineva a venit şi l-a întrebat.
- Ce?
- Domnule Picasso ce aţi voit să exprimaţi în această pictură?
- Doamnă nici eu nu ştiu dar dacă voiţi să aflaţi va venii criticul meu de artă în curând şi vă va spune el.
- Hahaha.
- Da este nostim.
- Este adevărat că picturile lui Picasso sunt greu de înţeles.
- Şi totuşi are fani.
- Aşa este.
- Dar de ce?
- Fiindcă oamenii de multe ori nu caută în artă numai frumosul.
- Dar mai ce?
- Ineditul.
- Aşa este.
- Şi după tine cum ar trebuii să fie un mare artist?
- Modest.
- Modest?
- Da.
- De ce?
- Ştii ce spune Sfântul Pavel?
- Ce?
- Ce ai pe care să nu îl fi primit şi dacă l-ai primit de ce te lauzi ca şi cum nu ai primit?
- Adică?
- O să te fac să înţelegi?

131 Teoclit Dionisiatul, Dialoguri la Athos, Vol. I – Monahismul aghioritic, traducere de Preot profesor Ioan I. Ică, Editura Deisis – Mănăstirea Sf. Ioan Botezătorul, Alba Iulia, 1994, pp. 81-84.

- Te rog.
- Un ziarist american a cerut un interviu reginei, Elisabeta a Belgiei.
- Nu am auzit de ea.
- A trăit la începutul secolului al XX-lea.
- Şi?
- La sfârşitul conversaţiei ziaristul a cerut o fotografie a reginei spre a o publica în ziare.
- Şi?
- Ştii ce i-a spus regina?
- Nu.
- Regret de a nu putea satisface cererii tale, căci nu am fotografie, precum nu am nici toaletă bogată. Pentru mine coroana regală este simbolul simplităţii şi al datoriei.[132]
- Ce frumos.
- Aşa este.
- Şi câtă modestie.
- Ai dreptate.
- De ce tiranii sunt unii care îşi pun chipul peste tot?
- Ai auzit de megalomanie?
- Vag.
- Este o maladie care te face să te vezi un fel de dumnezeu pe pământ.
- Cred.
- Deci vezi un mare artist trebuie să fie şi modest.
- Dar se poate spune acest lucru cu cultul superstratului care există în lumea de azi?
- Nu prea.
- De ce?
- Fiindcă un superstar rar este şi un om modest.
- Aşa este.
- Oricum noi creştinii ortodocşi avem o părere bună despre artă.
- De ce?
- A fost lăsată de Dumnezeu tot pentru noi.
- În ce sens?
- Pentru a face o lume mai bună.
- Dar nu este lumea bună?
- Lumea creată de Dumnezeu este perfectibilă.
- Adică?
- Omul îşi poate aduce aportul la a o face mai frumoasă şi mai bună.
- Înţeleg.
- Mă bucur.
- O să mă gândesc mai mult la realaţia dintre Dumnezeu şi artă.
- Religia tinde să influenţeze arta.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă marii artişti au fost oameni religioşi.
- Dar sunt şi artişti necredincioşi.
- Din nefericire.
- Aşa este.
- Acum eşti lămurit?
- Se poate spune.
- Mă bucur.

[132] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Tot părintele Teoclit Dionisatul ne spunea că frumosul mai mult sau mai puțin artistic din lume ne duce la Dumnezeu: "ați pus chestiunea într-un mod foarte corect, am zis. și pentru ca să completez reflexiile voastre, adaug că atracția noastră naturală spre frumusețile pământului are o profunzime metafizică. Ea se observă, însă, mai ales la cei „sufletești" (psihici) care nu au urcat în sferele spirituale, care, țintuiți de aceste frumuseți, nu pot să urce mai sus (cf. I Cor. 2, 14). Cei „duhovnicești" (pnevmatici), fiind exercitați în urcușurile dumnezeiești, nici măcar nu acceptă să se întoarcă spre cele din afară, ci „din crăpăturile pământului", contemplă de-a dreptul frumusețea supremă, pe Dumnezeu. Cei dintâi, oprindu-se la priveliștea și cultul frumuseților naturale, sunt incapabili prin ei înșiși să-și procure hrană spiritului, căzând în idololatrie. Cei din urmă, eliberați de povara patimilor inferioare, înconjoară ca niște Serafimi de foc tronul Slavei dumnezeiești, aprinși în dragoste de energiile Frumuseții celei nevăzute, despre care Sf. Vasile cel Mare se întreabă: „Ce este, deci, mai demn de admirat decât Dumnezeu? Ce dor al sufletului este mai puternic și de nesuportat ca cel care vine de la Dumnezeu în sufletul curățit de orice răutate și care într-o dispoziție adevărată spune: rănit de dragoste sunt eu"?.."[133]

CAPITOLUL 6

CREȘTINII ORTODOCȘI FACTOR PENTRU O LUME MAI BUNĂ ÎN TOATE EPOCILE ISTORIEI

Evident că un neortodox citind aceste rânduri va spune că de fapt noi voim să îi lăudăm și să îi preamărim pe creștinii ortodocși din toate timpurile și din toate locurile. Aceasta fiindcă este bine să știm că în zilele noastre mai toate confesiunile creștine au ajuns să își laude aderenții lor.

Realitatea este cu totul alta. Dacă se va studia mai bine istoria Bisericii Creștin Ortodoxe se va putea vedea că din cele mai vechi timpuri creștinii ortodocși au fost un factor al unei lumi mai bune și mai frumoase. Poate cea mai grafică explicație a vieții creștinilor ortodocși ne-o oferă Epistola către Diognet: „creștinii nu trăiesc deosebiți de ceilalți oameni nici prin pământul pe care trăiesc, nici prin limbă, nici prin îmbrăcăminte. Nu locuiesc în orașe ale lor, nici nu se folosesc de o limbă deosebită, nici nu duc o viață străină. Învățătura lor nu e descoperită de gândirea și cugetarea unor oameni, care cercetează cu nesocotință; nici nu o arată, ca unii, ca pe o învățătură omenească. Locuiesc în orașe grecești și barbare, cum le-a venit soarta fiecăruia; urmează obiceiurile băștinașilor și în îmbrăcăminte și în hrană și în celălalt fel de viață, dar arată o viețuire minunată și recunoscută de toți ca nemaivăzută. Locuiesc în țările în care s-au născut, dar ca străinii; iau parte la toate ca cetățeni, dar pe toate le rabdă ca străini; orice țară străină le e patrie, și orice patrie le e țară străină. Se căsătoresc ca toți oamenii și nasc copii, dar nu aruncă pe cei născuți. Întind masă comună, dar nu și patul. Sunt în trup, dar nu trăiesc după trup. Locuiesc pe pământ, dar sunt cetățeni ai cerului. Se supun legilor rânduite de stat, dar, prin felul lor de viață, biruiesc legile."[134]

Evident că nu vom nega în aceste rânduri că creștinii din alte confesiuni au ajuns să își aducă aportul la

- binele,
- bunăstarea
- și propășirea lumii.

Totuși în această carte vom vorbii mai ales de creștinii ortodocși care după cum am spus au fost unii care în istoria au trecut prin trei persecuții majore:

1. persecuția păgână din Imperiul Roman,
2. persecuția islamică din Imperiul Otoman[135]
3. și persecuția atee din cadrul Uniunii Sovietice și a fostelor țări din Uniunea Sovietică.

Evident că sunt mai multe cazuri de creștini ortodocși care au trecut prin mai multe alte persecuții personale asupra cărora mai mulți teologi au atras atenția.

Este bine să ne dăm seama de toate implicațiile unei lumi mai bune și să știm că păgânii și necredincioșii deși se laudă nu au avut aporturi semnificative la facerea unei lumi mai bune.

---

133 Teoclit Dionisiatul, Dialoguri la Athos, Vol. I – Monahismul aghioritic, traducere de Preot profesor Ioan I. Ică, Editura Deisis – Mănăstirea Sf. Ioan Botezătorul, Alba Iulia, 1994, pp. 81-84.

134 Epistola către Diognet, V.1-10 (trad. rom.: Dumitru Fecioru).

135 A se vedea Sfântul Nicodim, *Aghioritul Noul Martologhion* (Iași, 2016).

"Trebuie să eradicăm sărăcia, asuprirea, rasismul…"

Cum ai putea să nu fii de acord cu dorinţa de dreptate? Cine nu ar fi de acord ca toată suferinţa să dispară? Cum nu ne-am putea dedica vieţile noastre pentru a da naştere unei lumi mai bune?

Dorinţele de dreptate şi de eliminare a suferinţei sunt foarte atrăgătoare pentru lumea noastră modernă. A spune că acestea sunt nişte dorinţe false intră în coliziune cu aproape tot ceea ce caracterizează cultura contemporană. La prima vedere, aceste dorinţe par profund religioase. Dar în termeni religioşi, sunt mai apropiate de iad decât de rai. Şi voi explica acest lucru dintr-o perspectivă budistă, doar pentru a-i nedumeri un pic pe cititorii mei."[136]

În acest sens trebuie să ştim că deşi noi oamenii am pierdut raiul prin Adam şi Eva protopărinţii noştri noi trebuie să lucrăm să facem din această lume o asemănare a iadului. Părintele Nicolae Steinhardt spunea cât se poate de bine şi de concludent că: *nu putem cere statului să facă raiul pe pământ dar nu putem să vedem nici cum el face iadul pe pământ.*[137]

Este adevărat că nu trebuie să avem speranţei

- utopice,
- deşarte
- şi nerealiste

cu privire la a face o lume mai bună dar ceea ce ne spune cultul sfinţilor creştini este că sfinţii creştini ortodocşi au fost unii care au făcut o lume

- mai bună
- şi mai fericită

în jurul lor.

Ştim că mai toate confesiunile protestante şi neo-protestante resping cultul sfinţilor. Ceea ce trebuie să ştim este că în cele din urmă este foarte important ca noi să fim unii care să ne dăm seama de ceea ce este în sine o lume mai bună.

O lume mai bună nu poate să fie concepută fără

- iubirea agapică
- şi altruismul

creştin ortodox.

Budismul propovăduieşte o compasiune insipidă care se termină în neantul nirvanei. Islamul propovăduieşte un fel de dreptate (şaria) care de mai multe ori se manifestă prin idea unui război sacru, jihad care evident că nu aduce cu sine nici un fel de bine. Sfântul Ilarion Felea a fost poate cel mai inspirat când a spus că creştinismul ortodox este *Religia iubirii.*[138]

„Un rezumat facil al învăţăturilor lui Buddha ar fi acela că a oferit o cale de a scăpa de lumea suferinţei. Se pot critica metoda şi concluziile sale. Dar înainte de perioada modernă, nimeni nu ar fi criticat observaţiile sale în legătură cu suferinţa din lume.

Siddhārtha Gautama a trăit cu câteva secole înainte de Hristos. Boala şi moartea erau inevitabile, iar ajutorul medical nu aducea multă alinare. O mare parte din populaţie nu trăia până la maturitate. Povestea sa ne spune cum părinţii l-au protejat de toate aceste lucruri. Călătoria sa spirituală a început în momentul în care a părăsit adăpostul său sigur şi a întâlnit bătrâneţea, durerea şi moartea. Experienţa sa l-a adus în faţa unei întrebări fundamental religioase: cum rămâne cu suferinţa?"[139]

Este adevărat că există multă suferinţă în lumea noastră. Ceea ce trebuie să ştim este că la fel de bine în această lume există

- fericire,
- bucurie,
- împlinire
- şi mulţumire.

---

136 https://contramundum.ro/2019/05/23/o-lume-mai-buna-se-gaseste-in-noi/?srsltid=AfmBOoooZ2oYyv--0JMUl6zlFSjxouzsPCmXn7oWPw6846GxMHkBqMP8 (accesat pe 28.09.2025).

137 Citatul este parafrazat din Jurnalul fericirii.

138 A se vedea Sfântul Ilarion Felea, *Religia iubirii* (Arad, 1994).

139 https://contramundum.ro/2019/05/23/o-lume-mai-buna-se-gaseste-in-noi/?srsltid=AfmBOoooZ2oYyv--0JMUl6zlFSjxouzsPCmXn7oWPw6846GxMHkBqMP8 (accesat pe 28.09.2025).

Este bine să ajungem să ne cultivăm noi ca şi creştini ortodocşi un pronunţat simţ al optimismului fiindcă în cele din urmă după cum ne arată viaţa Mântuitorului Hristos ei bine binele la triumfa asupra răului şi viaţa asupra morţii. Trebuie să ştim acest lucru în vremurile noastre când sunt mulţi cei care nu mai spreră în victoria

- decisivă
- şi finală

asupra răului. Cum rămâne atunci cu crucificarea şi învierea lui Iisus?

Se poate spune că fiecare religie din lume are drept subiect problema suferinţei. Religiile au răspunsuri diferite în ceea ce priveşte originea suferinţei şi mijloacele prin care omul poate da seama de ea, însă toate admit că problema suferinţei se află în centrul existenţei umane. Proiectul Modern poate fi văzut ca un răspuns religios la problema suferinţei. Totuşi, într-o reinterpretare ciudată a eshatologiei creştine, modernitatea presupune că durerea, suferinţa şi nedreptatea pot fi eliminate. Şi, chiar dacă aceste lucruri nu pot fi îndepărtate pentru totdeauna, atunci lumea este îndreptăţită să urmărească din ce în ce mai abitir acest obiectiv (…)

A elimina o boală este doar un lucru printre altele. Nu există vaccinuri împotriva rasismului şi a sărăciei, nu există niciun medicament care să ne protejeze contra durerii şi lăcomiei. Chiar şi eforturile dedicate eliminării unor boli au dus la maladii noi şi neaşteptate. Studiile actuale sugerează că lumea noastră excesiv de antiseptică dă naştere la alegerii şi la alte probleme insolubile. S-ar putea să avem nevoie de mizerie mai mult decât ne dăm seama."[140]

Evident că noi creştinii ortodocşi nu ne putem mândrii cu statutul nostru de creştini ortodocşi şi ceea ce trebuie să ştim este că vom ajunge să facem o lume mai bună numai dacă vom fi

- uniţi,
- solidari
- şi în consens

unii cu alţii.[141]

„Creştinismul nu prevede o lume fără durere şi nedreptate, cu excepţia Eshatonului dăruit de Dumnezeu. Domnul nu a creat o lume rea, dar nici nu a eliminat răul din lume şi nici nu a distrus boala. Hristos a călcat Moartea cu moartea, dar prin aceasta nu i-a scutit pe urmaşii Săi să aibă aceeaşi soartă: cu toţii vom muri. Invitaţia sa de a ne lua Crucea reprezintă o invitaţie deschisă de a împărtăşi suferinţele Sale.

Am mai scris despre iluzia „creării unei lumi mai bune". Poate că ar fi mai potrivit să spunem că este bine a munci pentru o „lume un pic mai bună" sau la unele „îmbunătăţiri". Este acelaşi lucru cu a spune că un pahar de vin pe zi îţi face bine. Cu toate astea, nu este nevoie de mult mai multe pentru a-ţi afecta sănătatea. Dorinţa de îmbunătăţiri are problemele sale specifice."[142]

Prin urmare este bine să ne dăm seama de toate implicaţiile unei lumi fiindcă este bine să ştim că noi creştinii ortodocşi nu trebuie să rămânem decât cu un vis frumos în acest sens. Trebuie să fim conştienţi că în lumea noastră sunt mai mulţi agenţi ai răului cum ar fi:

- terorismul,
- războiul,
- asasinatul politic,
- setea de distrugere sălbatică,
- crima,
- genocidul
- sau lagărul de exterminare.

Este bine să ne dăm seama că din cele mai vechi timpuri creştinii ortodocşi s-au confruntat şi au avut de evitat răul din lumea noastră care după cum ne spune istoria primului şi celui de al doilea război mondial a ajuns să primească cote planetare.

---

140 https://contramundum.ro/2019/05/23/o-lume-mai-buna-se-gaseste-in-noi/?srsltid=AfmBOoooZ2oYyv--0JMUl6zlFSjxouzsPCmXn7oWPw6846GxMHkBqMP8 (accesat pe 28.09.2025).

141 A se vedea Radu Teodorescu, *Diversitate şi unitate în pnevmatologia creştin ortodoxă* (Cugir, 2015).

142 https://contramundum.ro/2019/05/23/o-lume-mai-buna-se-gaseste-in-noi/?srsltid=AfmBOoooZ2oYyv--0JMUl6zlFSjxouzsPCmXn7oWPw6846GxMHkBqMP8 (accesat pe 28.09.2025).

Creştinii ortodocşi au dovedit în acest sens în istoria că sunt responsabili şi pot lucra pentru o lume mai bună după cum a intenţionat-o Dumnezeu. „Dreptatea este un obiectiv insaţiabil. Nimic nu poate fi suficient de just, suficient de egal, suficient de drept. Reală sau imaginară, nedreptatea va rămâne până când Dumnezeu singur va schimba lucrurile. În lumea modernă lucrurile se schimbă. Revoluţiile distrug imperiile şi elimină opresorii, înlocuindu-i întotdeauna cu noi imperii şi noi feţe ale opresiunii. Fiecare schimbare pare să ne îndepărteze de dreptate.

Hristos a spus „Împărăţia lui Dumnezeu nu va veni în chip văzut. Şi nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, împărăţia lui Dumnezeu este înăuntrul vostru." (Lc. 17:20-21). Doar prin neliniştea stârnită de Împărăţia dinlăuntru fiinţele umane pot fi făcute să înţeleagă cât de grea este în realitate venirea Împărăţiei. Dacă nu pot aduce la îndeplinire Împărăţia în inima mea, cu siguranţă nu ar trebui să-mi imaginez că, printr-un act de forţă sau prin legislaţie, aş putea să impun acest lucru lumii întregi."[143]

Doi antropologi discutau într-o zi.

- Tu chiar crezi că antropologia este de folos?
- Cum să nu.
- La ce?
- Antropologia este o "ştiinţă care studiază originea, evoluţia şi diversele tipuri fizice ale omului, în corelaţie cu condiţiile naturale şi social-culturale."[144]
- A, da aşa este.
- Ţi-ai readus aminte?
- Da.
- Noi studiem fiinţa umană în sine nu?
- Da.
- Ştii ce mă întreb?
- Ce?
- De ce a spus Pilat din Pont când L-a văzut pe Iisus cu hlamidă roşie şi cunună de spini pe cap Ecce homo?
- Iată Omul?
- Da.
- Pilat era păgân.
- Şi?
- Chiar dacă era păgân şi-a dat seama că Omul care stătea în faţa lui nu era obişnuit.
- Dar nu a reuşit să Îl vadă pe Fiul lui Dumnezeu în El?
- Da. Din nefericire.
- Şi tu crezi că o lume mai bună poate să fie făcut?
- Dacă vorbim de creştinii ortodocşi da.
- De ce?
- Fiindcă ei au demonstrat acest lucru istoric.
- Dar nu sunt creştinii ortodocşi unii care trăiesc în lume dar nu sunt din lume?
- Ba da.
- Şi atunci cum pot ei să facă o lume mai bună?
- Prin faptele bune.
- Toate religiile promovează faptele bune.
- Să ştii că în lumea noastră sunt şi mulţi satanişti.
- Şi?
- Nu cred că sataniştii promovează prea mult faptele bune.
- Aşa este.
- Vezi?
- Ştii cum este cu creştinii ortodocşi în această lume?
- Nu.

[143] Idem.

[144] După Dicţionarul explicativ.

- Un nobil fiind la vânătoare se rătăcise printr-o pădure şi ajunse pe vârful unui munte, unde nu văzuse nici o vietate.
- Vai de mine.
- Tot căutând drumul de scăpare din acea pustietate, deodată îi eşti în cale un ascet bătrân uitat de vreme.
- Şi?
- Cum îl văzu nobilul coborî repede de pe cal, merse la dânsul şi-l întrebă:
- Ce faci pe aici —prin pustietatea aceasta bătrâne?
- Dar tu? — răspunse bătrânul, pentru ce ai venit pe aici?
- Eu vânez — răspunse nobilul — te poţi convinge că vânatul m-a adus pe aceste meleaguri.
- Şi eu — răspunse bătrânul — şi eu vânez, vânez după Dumnezeu şi nu mă voi lăsa, până nu-L voi câştiga.[145]
- Ce frumos.
- Vezi ambii erau în pădure.
- Dar pentru scopuri diferite.
- Aşa sunt şi creştinii ortodocşi în această lume.
- Se poate spune că ei "vânează" pe Dumnezeu?
- Da.
- Îmi place comparaţia.
- Este mai plastică.
- Aşa este.
- Eu de multe ori cred că pentru noi antropologii există riscul de devenim antropocentrici?
- Da.
- Adică centraţi numai pe om.
- Un creştin ortodox este teocentric.
- Deci centrat pe Dumnezeu?
- Da.
- Sună bine.
- Dar mai este ceva.
- Ce?
- Sunt mai mulţi creştini ortodocşi numai cu numele.
- Şi?
- Ei sunt unii care trebuie să fie evitaţi.
- De ce?
- Fiindcă este bine să ştim că ei sunt farsei.
- Adică fățarnici?
- Da.
- În ce sens?
- Iuda Iscarioteanul dacă şi-a dat seama că îi vine să Îl vândă pe Iisus putea să facă altceva.
- Ce?
- Să plece din apostolat.
- Şi de ce nu a plecat?
- Fiindcă trădarea i s-a părut o alternativă mai bună.
- Crezi?
- Da.
- Cred că ai dreptate.
- Este clar că nu trebuie să fim ca Iuda?
- În nici un caz.
- Aşa este.
- O să mă gândesc mai mult ca cum putem face o lume mai bună.
- Foarte bine.

[145] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

„Dacă toate acestea sunt adevărate, virtuţile necesare pentru a trăi în această lume nu sunt pasiunea pentru dreptate şi râvna pentru o viaţă mai bună. Îndurarea şi putinţa de a răbda suferinţa sunt mult mai de folos. Pentru Biserică, o întrebare persistentă trebuie să fie „cum putem deveni acel tip de comunitate care îi poate ajuta pe oameni în durerea lor?" Aceasta nu este o consimţire faţă de suferinţă. Este recunoaşterea sobră că limitele puterii noastre de a remodela lumea ne cer să învăţăm cum să trăim în lume. Nădejdea noastră este în Împărăţia lui Dumnezeu, a cărei venire reprezintă un dar şi o minune pură."[146]

Este cât se poate de adevărat că lumea de azi este una care se gratifică pe sine cu

- realizările tehnice,
- descoperirile ştiinţifice,
- rezultate economice
- sau cu standardele de viaţă.

Dincolo de acestea trebuie să ştim că şi creştinii ortodocşi au fost unii care şi-au adus aportul la facerea şi creaţia unei lumi mai bune. Ştim astfel că de fapt în Imperiul Bizantin – care a fost prin excelenţă un imperiu creştin ortodox – creştinii au ajuns să creeze una dintre cele mai profunde şi mai frumoase civilizaţii.[147]

Aportul creştinilor ortodocşi la avansul şi progresul lumii noastre contemporane se poate vedea şi din faptul că de mai multe ori creştinii ortodocşi s-au implicat în lupta pentru pacea dintre popoare. Este cu adevărat un lucru cât se poate de

- bun,
- frumos
- şi nobil

să ajungi să faci pace între popoare.[148]

„O întrebare din copilărie m-a forţat să caut răspunsul care poate face diferenţa în lume. Vedeam adulţi care erau foarte preocupaţi de soarta altor oameni, care nu treceau dincolo de grijă spre fapte. Din postura mea de copil am înţeles că a-i plânge de milă unui copil din Africa nu îi va schimba soarta nici azi, nici mâine. În ziua în care mi s-a reproşat că sunt fericită în timp ce alţii mor de foame, am decis că vreau să fac ceva, vreau să fac o schimbare în lume. Cine te crezi tu să crezi că poţi să schimbi lumea?

Chiar aşa, cine sunt eu? Eu sunt tu, mă oglindesc în tine, exact aşa cum tu te oglindeşti în mine. Ce mă face să cred că pot schimba lumea? Eu aş întreba mai degrabă: cine are dreptul să-mi spună că nu pot schimba lumea?"[149]

Lumea poate să fie schimbată dacă oamenii vor acest lucru. Să ne aducem aminte că până şi Mântuitorul Hristos a spus că: "în lume necazuri ve-ţi avea dar îndrăzăniţi, Eu am biruit lumea" (Ioan 16, 33).

Prin urmare Iisus ne-a asigurat că este de partea celor care vor să schimbe lumea în bine. Nu trebui să uităm acest lucru fiindcă sunt mulţi care sunt cât se poate de sceptici dacă o lume

- mai bună,
- mai frumoasă,
- mai dreaptă
- şi mai morală

poate să fie realizată cu adevărat.

Aceasta fiindcă este bine să ştim că nu avem nici un câştig dacă doar visăm la o lume mai bună. Aceasta fiindcă sunt mulţi care de exemplu visează să iese din sărăcie dar simt că nu pot. Sărăcia este un lucru care ne afectează pe toţi şi cu toţii suntem unii care voim să găsim

- soluţii,
- modalităţi,
- posibilităţi
- şi şanse

de a ne descotorosii de ea.

---

146 https://contramundum.ro/2019/05/23/o-lume-mai-buna-se-gaseste-in-noi/?srsltid=AfmBOoooZ2oYyv--0JMUl6zlFSjxouzsPCmXn7oWPw6846GxMHkBqMP8 (accesat pe 28.09.2025).

147 A se vedea Nicolae Bănescu, *Istoria imperiului bizantin* vol. 1 şi 2 (Bucureşti, 2000 şi 2003).

148 A se vedea Paulin Leca, *Adevăr şi pace* (Bucureşti, 2003).

149 https://www.psychologies.ro/stare-de-bine/cum-sa-creezi-o-lume-mai-buna-2181518 (accesat pe 28.09.2025).

„Încărcată cu foarte mult entuziasm, mi-am făcut un plan şi am început să îl aplic zi de zi. Cu siguranţă nu pot schimba lumea. Cu atât mai mult, când eşti copil nu te gândeşti că schimbarea lumii stă în puterea ta. Nu puteam întâlni fiecare om de pe planetă să îi spun că eu doresc să trăiesc într-o lume mai bună, unde totul este în armonie.

Lumea nu se schimbă aşa, cel puţin nu ştiu pe nimeni care să fi reuşit o astfel de performanţă. Care este soluţia mea pentru crearea unei lumi mai bune?"[150]

Acesta este modul de gândire a fiecăruia dintre noi care trăim în această lume şi ne lăsăm amprenta pe modul de viaţă al lumii într-un fel sau altul.

Din cele mai vechi vremuri creştinii s-au luptat în acest sens cu mulţi care a voit răul şi distrugerea lumii. Să ne aducem aminte în acest sens de secolul al IV-lea când la conducerea Imperiului Bizantin a venit Iulian Apostatul. Chiar înainte de el Sfântul Constantin cel Mare a declarat creştinismul ortodox ca religie oficială în tot fost Imperiul Roman şi noul Imperiu Bizantin. Ei bine Iulian Apostatul a voit să reintroducă păgânismul din nou în imperiu. Sunt mai multe teorii cu privirea la moartea lui subită dar una dintre cele mai probabile a fost că a fost ucis într-o luptă cu perşii de Sfântul Mercurie al Cezareii.[151]

A voii să schimbi lumea în bine este un lucru bun pe care creştinismul ortodox l-a susţinut din cele mai vechi vremuri. De ce? Fiindcă în cele din urmă aceasta este lumea în care trăim şi ne ducem viaţa. Nu putem să ne facem că nu trăim în această lume şi nu ne interesează

- problemele,
- dilemele
- şi chestiunile

care se leagă de ea şi de facerea ei.

„Să devin exemplul pe care doresc să-l văd în lume. Poate că eu nu pot crea o lume aşa cum îmi doresc, dar pot să-mi creez un microunivers, în care viaţa mea să fie exact cum vreau. Când viaţa mea este aşa cum am decis eu să fie, oamenii care mă întâlnesc se vor molipsi de la energia mea, vor primi şi ei dorinţa de a avea o viaţă mai frumoasă şi vor dori să copieze ceea ce au văzut în microuniversul meu. Nu pot schimba lumea! Dar dacă fiecare persoană care mă cunoaşte, adaptează sistemul meu propriei vieţi, am schimbat întreaga lume, cu iubire, blândeţe, compasiune."[152]

Este evident că cu privire la lumea noastră există mai multe steretipuri care sunt cât se poate de cunoscute de toată lumea:

- încetarea războiului dintre popoare,
- eliminarea sărăciei,
- o mai multe înţelegere între naţiuni,
- mai multă prietenie între oameni,
- un stat global cu relaţii bune,
- o economie mai solidă.

Totuşi pentru oamenii serioşi aceste lucruri nu sunt numai stereotipuri ci la fel de bine idealuri care pot să fie realizate şi care evident că pot să fie împlinite.

Ceea ce are loc de mai multe ori este că creştinii ortodocşi sunt unii care sunt priviţi ca un fel de

- idealişti
- şi visători

fiindcă visează la o lume mai bună.

Să de aducem aminte de antichitate. Ei bine antichitatea era o lume care avea cultul zeilor care evident că era departe de ortodoxia unui monoteism. Au fost creştinii ortodocşi cei care au plătit scump preţul de a trecere de la păgânism la creştinism. De ce? Fiindcă este bine să ştim că păgânii au fost unii care nu au voit să iese de pe scena istoriei în mod paşnic şi fără violenţă. Zeci de mii de martiri creştini şi-au găsit sfârşitul în imperiul roman fiindcă nu au mai voit să jertfească zeilor.

La fel de bine şi în zilele noastre trebuie să ştim că creştinii ortodocşi se confruntă cu ideologia darwinistă care susţine că omul se trage din maimuţă.

---

[150] https://www.psychologies.ro/stare-de-bine/cum-sa-creezi-o-lume-mai-buna-2181518 (accesat pe 28.09.2025).

[151] A se vedea Stephan Binon, *Eseu despre ciclul Sfântului Mercurie: martirizat de Deciu şi cel care l-a ucis pe împăratul Iulian Apostatul* (Paris, 1937).

[152] https://www.psychologies.ro/stare-de-bine/cum-sa-creezi-o-lume-mai-buna-2181518 (accesat pe 28.09.2025).

„Paşii prin care lumea ta va fi mai bună:

Decide cum vrei să fie lumea ta, scrie principiile după care doreşti să te ghidezi.

Respectă promisiunile făcute faţă de tine şi faţă de ceilalţi.

Fă-ţi o rutină zilnică prin care să-ţi faci curăţenie în gânduri, să-ţi linişteşti mintea, să te conectezi cu sursa energiei tale.

Ajută-i zilnic pe ceilalţi să aibă o viaţă mai bună.

Opreşte-te din critică. Atunci când îi critici pe ceilalţi, îndreaptă-ţi atenţia către tine.

Bucură-te pentru faptele bune pe care le faci în fiecare zi.

Revizuieşte săptămânal proiectul lumii pe care doreşti să o creezi, astfel încât să fie o viziune tot mai clară şi completă.

Fii tu exemplul pe care doreşti să îl întâlneşti în lume.

Nu mă crede pe cuvânt, aplică paşii, cu sârguinţă, zi de zi. Un vechi proverb chinezesc spune că dacă nu e bine, înseamnă că nu e gata. Aşa că, te sfătuiesc să fii schimbarea pe care doreşti să o vezi în lume până când lumea te oglindeşte. Atunci vei şti că ţi-ai îndeplinit viziunea."[153]

Există în zilele noastre opinia că o lume mai bună poate să fie făcută numai prin

- ştiinţă
- şi tehnică

şi nu este nevoie în nici un fel de viaţa mistică şi liturgică creştin ortodoxă. Să fie lucrurile chiar aşa? Ceea ce trebuie să ne dăm seama este că creştinismul a fost unul care din cele mai vechi timpuri a propovăduit pocăinţa. În acest sens se cunosc mai multe cazuri de mari păcătoşi care prin pocăinţă s-au întors la Hristos şi unii au ajuns chiar sfinţi.[154]

Ceea ce se poate vedea este că în zilele noastre mai nimeni nu îşi pune mari speranţe pentru o viaţă şi o lumea mai bună în religie. Aşteptările sunt de natură ştiinţifică. Ştiinţele au şi ele rolul lor dar ele nu vor ajunge să umple locul lăsat gol de

- moralitate,
- bun simţ,
- omenie,
- rânduială între popoare şi oameni,
- bunătate
- şi iubire agapică.

Că sunt şi oameni de ştiinţă care recunoscut că au nevoie de Dumnezeu ne-o spune gânditorul Tudor Călin Zarojeanu: "părintele astronomiei, Johannes Kepler, îl considera pe Dumnezeu „Creatorul plin de bunăvoinţă care a adus în fiinţă natura din nimic". El a mai scris: „Mare este Dumnezeu, Domnul nostru, mare este puterea Sa şi înţelepciunea Lui nu are sfârşit" şi „văd acum că, prin strădaniile mele, Dumnezeu este slăvit şi în astronomie, întrucât cerurile spun slava lui Dumnezeu". Isaac Newton a spus şi el: „Am convingerea fundamentală că Biblia este Cuvântul lui Dumnezeu scris de oameni insuflaţi de Dumnezeu. Studiez zilnic Biblia", adăugând tranşant: „Ateismul nu are sens. Când mă uit la sistemul solar, văd Pământul aflat la distanţa potrivită de Soare pentru a primi cantitatea corespunzătoare de căldură şi lumină. Aşa ceva nu s-a produs din întâmplare!"

Samuel Morse, Robert Boyle, Michael Faraday sunt alţi oameni de ştiinţă care L-au mărturisit pe Dumnezeu. Louis Pasteur susţinea că „ştiinţa îi apropie pe oameni de Dumnezeu". James Joule a fost semnatar al „Declaraţiei studenţilor în ştiinţele naturale şi fizice" (Londra, 1864), prin care 717 oameni de ştiinţă militau pentru convieţuirea paşnică a adevărurilor ştiinţei şi cele ale Sfintei Scripturi."[155]

Evident că nu se poate spune despre creştinii ortodocşi că ei sunt doar nişte visători care visează la o lume mai bună fără ca ea să poate să fie realizată. O lume mai bună fără de nici o îndoială poate să fie realizată dacă oamenii buni îşi unesc forţele şi se solidarizează unii cu alţii. Creştinii ortodocşi acolo unde au fost au produs de cele mai multe ori sfinţi. Nu trebuie să uităm acest lucru.

---

[153] Idem.

[154] A se vedea Benedicta Ward, *Viețile sfintelor care mai înainte au fost desfrânate* (Sibiu, 2007).

[155] https://ziarullumina.ro/societate/religie-si-stiinta/dialogul-autentic-intre-stiinta-si-credinta-este-in-inima-omului-154192.html (accesat pe 14.03.2026).

Tot gânditorul Tudor Călin Zarojeanu spunea: "Mântuitorul Iisus Hristos are ceva de transmis tuturor oamenilor, în toate epocile, inclusiv oamenilor de ştiinţă. Cel mai autentic mod în care se poate realiza dialogul între ştiinţă şi credinţă este în inima omului, înainte de a se exterioriza şi de a se formaliza în societate sau prin viaţa Bisericii. Dacă un om de ştiinţă îşi desfăşoară activitatea dintr-o perspectivă duhovnicească, atunci se naşte un dialog autentic între teologie şi ştiinţă. Sfinţii Părinţi s-au aflat într-un dialog creator cu reprezentanţii culturii şi filosofiei din vremea lor, apelând la metoda selectivă, care s-a repetat în fiecare epocă şi care ar trebui să fie normativă şi în zilele noastre. Procedând astfel, au realizat inculturaţia Evangheliei, au respins falsele ideologii şi teorii care denaturează raporturile dintre teologie şi ştiinţă şi au contribuit la transfigurarea lumii"."[156]

Doi creştinii ortodocşi simpli discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- Totuşi Iisus a schimbat lumea.
- Aşa este.
- Noi ce trebuie să facem?
- Să continuăm ceea ce a început El.
- Şi crezi că vom reuşii?
- Da.
- Eu de multe ori nu cred.
- De ce?
- Fiindcă este aşa de greu.
- Este greu să fie creştin ortodox autentic?
- Da.
- Ştii ce?
- Ce?
- Există două principii pe care tu se pare că nu le cunoşti.
- Care sunt ele?
- Că la baza tuturor lucrurilor măreţe stă sacrificiu.
- Adică?
- Ştii care este etimologia cuvântului sacrificiu?
- Nu.
- Este una latină.
- Care?
- Sacrificiul înseamnă a face sacru, sfânt.
- Da sacrum facere.
- Vezi că ştii?
- Am făcut şi eu ceva latină în şcoală.
- Ştiu.
- Şi care este al doilea principiu?
- Că răul este mult mai uşor de făcut decât binele?
- Fiindcă nu cere sacrificiu?
- Vezi că ştii?
- Evident.
- Deci un creştin ortodox poate să îşi aducă aportul la o lume mai bună?
- Da.
- Dacă vrea cu adevărat?
- Da.
- Am să reţin acest lucru.
- Şi mai este ceva.

[156] Idem.

- Ce?
- Soluţiile extreme nu sunt o rezolvare pentru un creştin ortodox.
- Adică?
- O să îţi spun o întâmplare în acest sens.
- Ce întâmplare?
- Una din istoria Bisericii.
- Te ascult.
- Istoricul Iosif Flaviu s-a refugiat împreună cu alţi patru oameni într-o peşteră de persecuţia lui Vespasian.
- Era pe vremea prigoanei anti-creştine?
- Da.
- Şi?
- Unul dintre ei făcu propunerea, ca decât să ajungă sclavi ai lui Vespasian, mai bine să se sinucidă.
- Vai de mine.
- Ba da.
- Şi?
- Iosif însă le răspunse.
- Ce?
- Credeţi voi că sinuciderea este eroism?
- De ce nu? Au răspuns ei.
- Oare este lăudat căpitanul, care de teama vre-unei furtuni, voieşte să-şi scufunde singur corabia?
- Nu.
- Atunci să ne păstrăm dreapta judecată.[157]
- Aşa este.
- Da viaţa este plină de neprevăzut.
- Din nefericire.
- Dar şi din fericire?
- De ce?
- De multe ori neprevăzutul ajunge să aibă cu sine lucruri bune.
- Aşa este.
- Eu ştii ce cred?
- Ce?
- Că creştinii trebuie să se unească.
- În ce sens?
- Un singur creştin ortodox nu poate face o lume mai bună.
- Dar mai mulţi pot?
- Da.
- Se poate spune.
- Evident.
- Aşa este.
- De mic copil am visat la o lumea mai bună.
- Cam toţi am făcut-o.
- Dar mai apoi mi-a pierit elanul.
- Nu este bine.
- De ce?
- Lumea poate să fie schimbată în bine dacă fiecare dintre noi ne aducem aportul.
- Crezi?
- Da.
- Poate ai dreptate.
- Sigur că am dreptate.

[157] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Iată ce spunea gânditorul Alexandru Mălureanu despre rolul creştinului ortodox autentic azi: "pe fondul instaurării unei noi ere, denumită generic era post-adevăr, se încearcă, cu obstinaţie, introducerea unor schimbări paradigmatice: conceptele sunt redefinite şi reinterpretate, istoria este rescrisă, adevărul este cenzurat, creştinii sunt etichetaţi cu apelative precum „colonialişti", „hateri", „homofobi", „retrograzi", „conspira-ţionişti", fiind priviţi ca „paria" societăţii, din cauza cărora nu se pot implementa viziunile moderne, care doresc îndepărtarea tuturor formelor văzute de creştinism.

În loc să-şi asume mesajul autentic şi unic al Bisericii, mulţi creştini preferă să trăiască o realitate spirituală confuză, caracterizată de sincretism, care încurajează şi întreţine schimbul de experienţe mistice, de factură orientală, cu idei ezoterice, cu practici neognostice şi cu ritualuri păgâne. În acest context, cum putem face diferenţa dintre creşti-nismul autentic şi „creştinismul" sincretist?

În prezent, există pericolul diluării şi falsificării adevăratului mesaj al Mântuitorului Hristos, prin ajustări, reinterpretări şi adaptări, în funcţie de interesul şi bunul-plac al aşa-zişilor creştini „moderni", care îşi doresc o ofertă personalizată în ceea ce priveşte cre-dinţa creştină: ei îşi fixează singuri programul liturgic - anual (de Paşti şi de Crăciun), solicită slujbe mai scurte şi în aer liber (pentru Taina Cununiei), la Taina Botezului au preferinţa ca pruncul să nu fie cufundat, ci doar stropit cu apă, la Taina Euharistiei doresc să fie împărtăşiţi cu linguriţe de unică folosinţă şi aşa mai departe. De cele mai multe ori, ei se raportează la Biserică într-un mod inadecvat, asemănător apelării la firme de prestări servicii."[158]

CONCLUZII

Această carte nu se adresează unor visători şi nici nu a fost scrisă de un idealist care visează cu ochii deschişi. Cartea este una care se poate spune că am voit să fie cât se poate de concretă. Aceasta fiindcă am voit să arătăm că sunt mai multe feluri prin care lumea noastră poate să fie făcută

- mai bună,
- mai frumoasă
- şi mai dreaptă.

Creştinii ortodocşi nu au fost în istorie nişte visători ci mai mult unii care au venit cu soluţii şi rezolvări concrete la nevoile lumii.

Am vorbit prin urmare de aspecte concrete prin care lumea poate să fie făcută mai bună:

1. economic fiindcă este economia care ne hrăneşte pe toţi,
2. ştiinţific fiindcă ea este cea care ne aduce invenţii de care ne bucurăm cu toţii,
3. moral fiindcă este morala cea care ne face să respectăm legile şi să fim oameni buni,
4. cultural fiindcă este cultura cea care ne îmbogăţeşte sufletele
5. şi artistic fiindcă este arta cea care ne face să fim mai sensibili la frumos.

Evident că sunt cu mult mai multe aspecte prin care lumea noastră poate să fie făcută mai bună însă acest lucru ar fi necesitat o lucrare mult mai mare şi mai amplă.[159]

„În fiecare zi suntem asaltaţi de zeci de citate, mesaje şi postări inspiraţionale şi este imposibil de ratat ideea în jurul căreia gravitează toate: bunătatea. Dar ce este mai exact această bunătate pe care o promovează întreaga lume?

Există nenumărate definiţii care încearcă să surprindă esenţa acestui principiu, cu toate acestea, nicio explicare a acestuia nu se apropie în întregime de adevăr. Ştiţi de ce? Pentru că bunătatea, în starea ei naturală, se găseşte sub mai multe forme: mărinimie, modestie, prietenie, iubire. Să cuprinzi sensul acesteia este aproape inaccesibil, dar nu imposibil."[160]

Ceea ce am vorbit în această carte este că mai toată lumea – inclusiv oamenii răi şi distructivi – sunt unii care susţin că ei vor binele lumii în care trăim. Acest lucru este de fapt numai o faţadă fiindcă ei nu sunt interesaţi să facă cu adevărat o lume mai frumoasă şi mai bună.

---

158 https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/educatie/biserica-ortodoxa-in-era-post-adevar-intre-autenticitate-si-sincretism-religios-175211.html (accesat pe 14.03.2026).

159 A se vedea în acest sens Sfântul Igantie Briancianinov, *De la întristarea lumească la desfătarea dumnezeiască* (Galaţi, 2024).

160 https://edu.freepedia.ro/impreuna-pentru-o-lume-mai-buna (accesat pe 28.09.205).

Poate fi mai greu de crezut dar în istorie au fost mulţi care au urât aşa de lumea încât au voit să o distrugă total şi deplin. Se estimează că în a doilea război mondial au murit peste 60 de milioane de oameni. Putem spune că "arhitecţii" celui de al doilea război mondial au fost oameni ai binelui care au voit binele acestei biete lumi în care trăim?

Când am decis să începem scrierea acestei cărţi am fost conştienţi că unii vor spune că este

- idealism,
- visare
- şi reverie.

Aceasta fiindcă oamenii nu mai vor să se gândească la o lume mai bună. Totuşi Iisus este de partea noastră când voim să ne angajăm la facerea unei lumi mai bune.[161]

„Este bine cunoscut faptul că majoritatea persoanelor consideră că lumea nu este pe drumul cel bun, că din ce în ce mai puţini oameni încearcă să-şi cultive bunătatea şi, în acelaşi timp, să o dea mai departe. Ţin, totuşi, să fac anumite menţiuni: bunătatea este cea care îi determină pe oameni să le sară în ajutor celor aflaţi în nevoie pe timp de război, bunătatea este cea care îi îndeamnă să susţină cauza celor care se luptă împotriva cotropitorilor şi tot bunătatea este cea care îi face pe cei suferinzi să nu lase pe nimeni în urmă. Oamenii au ajuns să se lupte nu numai pentru ei înşişi, ci şi pentru cei din jurul lor. Aceasta e o dovadă a bunătăţii care încă nu a pierit!"[162]

Sfântul Ilie Cleopa a fost întrebat o dată:

- Părinte când va venii sfârşitul lumii?
- Când pe potecile dintre case va răsării iarba.

Acest lucru înseamnă că cu adevărat

- egoismul,
- individualismul,
- lipsa de comunicare
- şi lipsa de comuniune

nu face decât să ne aproape şi mai mult de sfârşitul lumii.[163]

Ceea ce trebuie să ştim este că Dumnezeu ne-a făcut dar această lume frumoasă şi complexă care evident că nu trebuie să o lăsăm pradă:

- distrugerii,
- anihilării
- şi paraginii.

Ştim că creştinismul ortodox vorbeşte că după ce un om părăseşte această lume va urma Judecata Particulară în care el va da seamă de tot ceea ce a făcut în această lume. Ei bine este cât se poate de probabil că vom da seama de faptul dacă am lăsat în urmă o lume mai bună şi mai frumoasă prin

- munca
- şi faptele noastre bune.

„Aşadar, dacă bunătatea încă sălăşluieşte în sufletele oamenilor, iar mulţi dintre aceştia luptă să o ofere, ce ne lipseşte? Acceptarea faptului că lumii, aşa cum este ea, nu-i lipseşte bunătatea, ci oamenii care să o recunoască în fiecare gest, cuvânt şi gând. Să ne luăm privirea de la avalanşa de rău ce se furişează spre minţile noastre şi hai să ne focusăm pe frumuseţea vieţii, pe iubire, pe acceptare, pe prietenie!

Aşa este, mai multe aspecte pot fi îmbunătăţite, acest fapt este incontestabil. Poluarea, războaiele, ura... Toate acestea îşi au rădăcinile nu în lipsa bunătăţii, ci în îndoiala celor care nu au reuşit să o vadă. Tot o eroare de percepţie este, tot o eroare umană, o eroare ce tinde să ne dezbine, să însămânţeze în multe suflete rătăcite teamă şi, mai mult decât atât, ideea că lumea nu este capabilă de bunătate."[164]

Este adevărat că au existat mari oameni ai istoriei care au făcut lucruri mult mai mari şi mai frumoase decât am făcut noi. Nu ne putem compara de exemplu cu Neil Armstrong care în 1969 a pus piciorul pe lună. Nu ne putem

---

[161] A se vedea Răzvan Bucuroiu, *Răspuns la nebunia lumii. Convorbiri duhovniceşti cu Părintele Valerian Pâslaru* (Editura Lumea Credinţei, 2023).
[162] https://edu.freepedia.ro/impreuna-pentru-o-lume-mai-buna (accesat pe 28.09.205).
[163] A se vedea Sfântul Mucenic Ermoghen, *Sfârşitul veacurilor pe înţelesul tuturor. Tâlcuire la Apocalipsă* (Bucureşti, 2025).
[164] https://edu.freepedia.ro/impreuna-pentru-o-lume-mai-buna (accesat pe 28.09.205).

compara cu Robert Oppenheimer sau cu Albert Einstein care au făcut bomba atomică ce a încheiat mult mai repede el de al doilea război mondial. Nu ne putem compara cu geniul lui Bach, Mozart sau Beethoven care au lăsat în urma lor simfonii şi melodii nemuritoare.

Totuşi noi creştinii ortodocşi ne putem aduce aportul nostru la o lume mai bună prin:

- rugăciune,
- fapte bune,
- moralitate,
- muncă cinstită
- sau viaţă ascetico-mistică.

„Ce putem face? E foarte simplu, clişeic, dar nespus de înălţător. Aşa cum spune Aesop, fiece gest de bunătate, oricât de mărunt ar părea, aduce o schimbare. Bunătatea e contagioasă. Mulţi oameni nu se sfiesc să arate că sunt molipsiţi de această trăire şi o dau mai departe înzecit. Cu toate acestea, aşa cum alţii o demonstrează, nu e nevoie de fast ca să-ţi etalezi virtuţile. Chiar dacă intenţiile tale nu vor fi imediat recunoscute, ele vor face diferenţa, fie că alegem să le expunem, fie că nu.

Lumea este deja bună, chiar dacă aparenţele nu se profilează a fi suficiente. Trebuie doar să privim dincolo de perdeaua de indiferenţă şi, astfel, vom descoperi adevăratul sens al bunătăţii."[165]

Ca să ne dăm seama dacă suntem unii care putem contribuii la facerea unei lumi mai bune ei bine în primul rând trebuie să fim unii care să ne dăm seama dacă

- ne putem schimba pe noi înşine în bine,
- dacă ne cunoaştem pe noi înşine bine,
- dacă ne putem controla pe noi înşine.

Dacă putem face acest lucruri evident că vom ajunge să ne dăm seama că putem face o lume mai bună şi în jurul nostru.

Ceea ce este mai trist este că oamenii aşteaptă ca alţii să înceapă să facă o lume mai bună şi nu chiar ei. Aceasta fiindcă după cum spunea existenţialistul francez Albert Camus *infernul sunt ceilaţi;* l'enfer c'est les autres. Aceasta fiindcă întotdeauna omul dă vina pe cei din jur pentru

- nereuşitele,
- erorile
- şi greşelie lui.

Ceea ce trebuie să fim conştienţi este că Dumnezeu nu ne-a adus la viaţă în această lume pentru a sta cu mâinile în sân şi a nu ne aduce aportul la o lume mai bună. Totuşi oamenii de bine visează la o lume mai bună dar nu toţi sunt dispuşi să facă o lume mai bună în mod concret într-un fel sau altul.[166]

Este adevărat că în lumea noastră sunt mai multe deşertăciuni însă ceea ce trebuie să ştim este că în această lume sunt şi lucruri bune. Sfântul Ioan Teologul a fost foarte concludent când a spus că: "căci Dumnezeu aşa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică" (Ioan 3, 16).

Dacă Dumnezeu Tatăl şi-a trimis în lume pe Fiul lui pentru a pătimii pe cruce ei bine trebuie să ştim că El cu adevărat iubeşte această lume. Acest lucru este eventual unul care ne motivează şi ne face să fim unii care să ne dăm seama că munca pentru o lume mai bună nu este vânare de vânt.

Iată ce spunea în acest sens gânditoarea Ada Docea: „dacă aş putea avea un serviciu unde să fac doar ce îmi place", „Dacă mi-aş putea permite o casă", „Dacă aş fi într-o relaţie care să-mi ofere ce îmi doresc", „Dacă aş trăi într-un oraş mai mare sau în altă ţară" atunci aş fi fericit, n-aş mai avea nevoie de nimic altceva. Ne spunem asta des, poate zilnic. Apoi unele dintre ele se întâmplă şi chiar suntem fericiţi, o vreme. După care nu mai ştim cum ori nu mai putem să preţuim aceste lucruri şi revenim la starea de dinaintea lor. Adaptare hedonică am aflat că se numeşte

[165] https://edu.freepedia.ro/impreuna-pentru-o-lume-mai-buna (accesat pe 28.09.205).

[166] Lect.univ.dr.ing. Andrei Dragulinescu, *Lumea virtuală, între uz şi abuz- Computer, internet, smartphone, 5G, AI, QC - de la beneficii la dependenţă* (Editura Agaton, 2020).

această manieră prin care încetăm să mai apreciem la aceeaşi intensitate aspectele bune, altădată doar visate, din vieţile noastre. Altfel spus, ne obişnuim cu ele şi le tratăm ca pe un dat, ca pe ceva de la sine înţeles."[167]

Este adevărat că în lumea de azi creştinii ortodocşi sunt o minoritate. Se estimează la nivel global creştinii ortodocşi sunt undeva între 300-400 de milioane. Totuşi creştinismul din fericire este cea mai mare religie a lumii de azi. Acest lucru nu înseamnă că noi creştinii ortodocşi nu putem

- colabora
- şi coopera

cu creştinii de alte confesiuni la facerea unei lumi mai bune. Din nefericire de mai multe ori între creştinii ortodocşi s-au iscat războaie:

- războiul din fosta Iugoslavie care a dus la dezmembrarea ţării
- şi mai noi războiul dintre Ucraina şi Rusia care nu numai că este o abominaţie ci la fel de bine un adevărat fraticid.

Totuşi trebuie să ne aducem aminte că după cum spunea gânditorul creştin Petre Ţuţea că deşi Biserica Creştin Ortodoxă este infailibilă în dogmele sale ei bine oamenii care o compun sunt supuşi greşelii şi păcatelor.[168]

Doi sociologi discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- Noi studiem cum se comportă omul în societate.
- Da. Şi?
- Ceea ce observ este că de multe ori omul îşi găseşte justificări pentru incompetenţa lui.
- Cum ar fi?
- De ce din ce în ce mai multe tinere din zilele noastre susţin că avortul nu este un păcat?
- Fiindcă de cele mai multe ori nu vor să recunoască faptul că au dus o viaţă păcătoasă.
- Vezi?
- Văd.
- Şi nu este aceasta o justificare?
- Ştii ce?
- Dacă mergi pe această linie de gândire vei ajunge într-o mare prăpastie.
- În ce sens?
- Cam toţi marii criminali ai istoriei au susţinut că ceea ce fac ei este un lucru bun.
- În ce sens?
- Să luăm de exemplu revoluţia franceză.
- De la 1798?
- Da.
- Ce este cu ea?
- Ştii că la un moment dat regină a Franţei a ajuns Maria Antoaneta.
- Da şi?
- La un moment dat un sfetnic a venit şi i-a spus.
- Ce?
- Maiestate poporul nu are pâine.
- Atunci să mănânce cozonac.
- Chiar a spus aşa?
- Da.
- Aşa de ruptă de realitate era?
- Da.
- Nu îmi vine să cred.
- De mai multe ori unii conducători credeau că dacă ei o duc bine la fel de bine o duce şi poporul.

[167] Anda Docea, Dilema 2025 Ziarul Lumina https://www.dilema.ro/pe-ce-lume-traim/cind-binele-nu-ne-mai-multumeste (accesat pe 28.09.2025).

[168] Din Petre Ţuţea, *322 de vorbe memorabile* (Bucureşti, 1997).

- Aşa este.
- Deci tu spui că nu prea există o soluţie politică pentru o lume mai bună?
- Numai teoretic.
- Dar nu şi practic.
- În ce sens.
- O să îţi explic.
- Te rog.
- Într-o seară, pe uliţă, am auzit doi servitori înţelegându-se astfel.
- Cum o mai duci?
- Foarte bine.
- Da?
- Da.
- De ce?
- De o săptămână mi-am schimbat stăpânul.
- Şi?
- Am avut un stăpân foarte rău; un tiran mare.
- Vai de mine.
- Acum am un stăpân nou... mi-am schimbat stăpânul... am dat peste un stăpân foarte bun; să tot trăieşti în slujba lui...
- Ce frumos.
- Dar tu?
- Şi eu am un stăpân foarte rău.
- Schimbă-ţi şi tu stăpânul, căci şi al tău e om rău!...
- Aşa am să fac.
- Şi care este morala.
- Auzindu-i astfel înţelegându-se, m-am gândit că aşa e şi în lumea noastră cea sufletească.
- Cum?
- Cei mai mulţi creştini slujesc la un stăpân rău şi tiran mare: la diavolul.
- Aşa este.
- Ferice de cei ce părăsesc acest tiran şi află pe Stăpânul cel bun şi îndurat: pe Domnul.
- Amin.
- Şi ştii ce?
- Ce?
- Poate şi tu eşti în slujba stăpânului celui rău.
- Şi ce să fac?
- Schimbă-ţi stăpânul! Schimbă-ţi îndată stăpânul cel rău. Eşti din slujba diavolului şi slujeşte lui Dumnezeu, căci nu poţi sluji la doi stăpâni (Mat. 6, 24).[169]
- Sunt de acord.
- În nici un fel cei care slujesc diavolului nu vor ajunge să facă o lume mai bună.
- De ce?
- Fiindcă diavolul vrea să distrugă această lume.
- Şi cum de nu reuşeşte?
- Fiindcă nu îl lasă Dumnezeu.
- Nu ştiam.
- Cine crezi că a inspirat atât de multe războaie şi crime în lume?
- Diavolul.
- Da.
- Aşa este.
- Sunt de acord.

[169] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

- Mă bucur.
- Am învăţat lucruri bune de la tine.
- Şi eu de la tine.
- Mă bucur.

Gânditoarea Anca Docea ne spune că nu trebuie să ne gândim la o lume mai bună numai pentru noi ci la fel de bine şi pentru cei din jurul nostru: „oamenii tind să revină la dispoziţia lor emoţională iniţială (la nivelul lor „normal" de fericire), indiferent ce li se întâmplă – bune sau rele. Dacă a reuşi să treci peste cele rele este un lucru benefic, la cele bune se pare că devenim, în timp, din ce în ce mai puţin sensibili, nu le mai observăm prezenţa în vieţile noastre, ba chiar ajungem să ne plictisim de ele şi să căutăm alţi stimuli. Explicaţii pentru producerea adaptării hedonice sunt mai multe: ne place stabilitatea, ne face să ne simţim în siguranţă, aşa că încorporăm cu rapiditate în rutina noastră situaţiile noi; normalizăm elementele care apar şi le transformăm în ceva familiar; e în natura noastră să căutăm stimuli noi şi, pentru aceasta, le estompăm intensitatea celor prezenţi; fericirea pe care lucrurile plăcute o aduc în vieţile noastre ne devine combustibil pentru a continua s-o căutăm în alte şi alte experienţe. Şi toate acestea se petrec aproape fără să le conştientizăm."[170]

O lume mai bună este un clişeu – după cum am spus – pe care mai multă lume vrea să îl facă un fel de slogan politic pentru a câştiga mult capital politic. Este adevărat că au existat şi mari oameni de stat care au avut un aport mare la facerea unei lumi mai bine. Dacă ar fi să ne gândim la Sfântul Constantin cel Mare care a fost primul împărat care a legalizat creştinismul în imperiul lui evident că vom înţelege mai bine acest lucru.

Totuşi teza acestei cărţi este că nu trebuie să ne punem mare încredere pentru o lume mai bună în factorul politic. Aceasta fiindcă în politică după cum ştim se promit multe şi se fac foarte puţine. Este religia şi creştinismul ortodox cele care vor ajunge să ne facă o lume mai bună. Acest lucru a fost demonstrat de mai multe ori şi nu trebuie să uităm de el.[171]

Sunt mai mulţi care sunt cât se poate de entuziasmaţi de a face o lume mai bună dar pe cum trece timpul entuziasmul dispare şi ei ajung să fie apatici cu privire la lume şi la nevoie de a fi una mai bună. Iată ce spunea în acest sens tot gânditoarea Anca Docea: „cel mai cunoscut exemplu pe care-l pot da este cel cu mâncarea preferată. Fie că este vorba de ciocolată, fructe de mare sau cartofi prăjiţi, dacă vom consuma acelaşi produs zilnic ajungem, la sfârşitul săptămânii, să nu ne mai tenteze. Este şi paralela preferată de persoanele infidele, care vânează obsesiv – din teama de îmbătrânire, probabil – relaţii noi în afara celei oficiale sau oficializate. Firesc, fluturii pe care îi simţi în stomac la primele întâlniri, când îi auzi vocea persoanei iubite sau treci prin locurile care înseamnă ceva pentru voi obosesc şi ei să tot dea din aripi şi, după ce „luna de miere" se încheie şi se ajunge într-o zonă de platou, constaţi că te-ai obişnuit cu iubirea, ba mai mult, ea nu îţi rezolvă toate problemele, aşa cum credeai când erai singur şi îi invidiai pe cei pe care îi aştepta cineva acasă şi care aveau cu cine să meargă în concediu. Problemele, fiind ale tale, rămân tot acolo, la fel şi motivele de îngrijorare, micile obsesii şi felul în care-ţi ordonezi lucrurile în viaţă – doar că mai ai, din când în când, un punct de sprijin, şi el cu problemele lui."[172]

Această carte nu este un manifest politic de genul unor organizaţii internaţiolale ca ONU, UNESCO, UE sau NATO. Cartea noastră se vrea un îndemn şi o meditaţie că un creştin ortodox autentic nu poate să dorească să trăiască într-o lume mai bună.

În această carte nu am voit să hrănim himerele şi iluziile cititorului cu idealuri măreţe dar imposibil de realizat. Am vorbit de 5 mari domenii de activitate umană prin care lumea noastră poate să fie făcută

- mai bună
- şi mai frumoasă.

Cartea nu este o soluţie miracol la toate probleme lumii. Ea însă şi-a propus să susţină că dacă se vrea cu adevărat o lume mai bună este posibilă. Am arătat că acest lucru nu este doar un vis ci o realitate concretă şi adevărată.

---

[170] Anda Docea, Dilema 2025 Ziarul Lumina https://www.dilema.ro/pe-ce-lume-traim/cind-binele-nu-ne-mai-multumeste (accesat pe 28.09.2025).

[171] A se vedea Ioan Petru Culianu, *Religie şi putere* (Iaşi, 2005).

[172] Anda Docea, Dilema 2025 Ziarul Lumina https://www.dilema.ro/pe-ce-lume-traim/cind-binele-nu-ne-mai-multumeste (accesat pe 28.09.2025).